DOĞU AVRUPA'DA NELER OLUYOR?

GLASNOST VE SİYASAL DEVRİM

ERNEST MANDEL **DOĞU ALMANYA'DA SİYASAL DEVRİM VE ONU TEHDİT EDEN TEHLİKELER**

HANS JURGEN SCHULZ **KIRILMAYA BAŞLIYOR**

E.MANDEL **DOĞU AVRUPA'DA BUNALIMLAR GLASNOST VE KOMÜNİST PARTİLERİN KRİZİ**

YENİYOL BROŞÜR DİZİSİ **1**

BASKI TARİHİ **ŞUBAT 90**

Derleyen: Mustafa Nejdet Saraç
Adres:
Çatalçeşme Sk. Üretmen Han No:411
Cağaloğlu / İstanbul
Yazışma Adresi:
PK. 658 Sirkeci / İstanbul
Baskı: Gözlem Matbaacılık Ltd.Şti.

GLASNOST VE SİYASAL DEVRİM

ERNEST MANDEL
HANS JÜRGEN SCHULZ
MANUEL KELLNER
WİNFRİED WOLF

YENİYOL BROŞÜR DİZİSİ 1

İÇİNDEKİLER

Sunuş.....7

Glasnost ve Komünist Partilerin Krizi:..... 11
Ernest Mandel

Doğuda Bunalımlar:.....34
Ernest Mandel

Buzlar Kırılmaya Başlıyor:.....40
Hans-Jürgen Schulz

"Almanyanın Birleşmesi" Mi; Siyasal Devrim Mi?.....46
Winfried Wolf

Savaş Sonrası Almanyanın Sonu.....50
Manuel Kellner

Alman Sefaleti.....53
Manuel Kellner

Siyasal Devrim ve Onu Tehdit Eden Tehlikeler.....58
Ernest Mandel

SUNUŞ

Gorabaçov'un Glasnost ve Perestroika politikasının ayırdedici özelliklerini, bu politikanın Ekim devriminden bu yana tarih (ve özellikle karşı tarih) içindeki yerini, Komintern ve Kominform geleneğinden kısmi kopuşları gerekli kılan, uluslararası koşulların yanısıra "yerel" sınıf mücadelesindeki dayatmaların "ulusal" pro-moskova partiler üzerindeki etkilerini açıklama amacındaki bir broşür derlemeye girişmemizin hemen ardından KP'lerin bunalımı aşılmaya/geçilmeye başlandı.
Gorbaçov'un bürokrasinin çıkarlarına uygun olarak geliştirmeye giriştiği "yukardan reformlar", her ülkede farklı karakterde olmakla birlikte, "aşağıdan demokratikleşme" mücadeleleriyle beklenmedik bir yörüngeye oturdu. Bu bağlamda "Glasnost ve Siyasal Devrim" derlemesi Doğu Almanya'daki olaylar çerçevesinde ifade edilebilirdi en kapsamlı olarak. (Derken bu satırlar dizilirken, Romanya'da bir öncekileri de kitlesel katılım ve "iç savaş" düzeyi açısından aşan olaylar patlak vermiş bulunuyor. Böylece çerçeve tamamlanmış gibi gözükürken, beklenmedik olayların üzerine tuz biber eken beklenmedik bir olay daha biniyordu.)

Bu derlemeyi oluşturan metinler Berlin Duvarı'nın yıkılmasından hemen önce ve sonra yazılmıştır. Yazarlar'dan Mandel, Sosyalist İşçi Partisi (Belçika) ve IV Enternasoyanal yöneticisi, diğerleri Almanya'da VSP (Birleşik sosyalist Parti) içindeki IV. Enternasyonal üyesidirler. Yazarların aynı siyasal akımdan olmaları birbirinden kopuk gözüken metinlere bir bütünlük vermekte, temel yaklaşımların -kimi tekrarlarla da olsa- sunulmasına imkan vermektedir.
Metinler "kapitalizme dönüş", "burjuva demokrasisine yöneliş" gibi magazin köşelerini süsleyen çarpıcı beklentilerin(!) ötesinde kitle hareketliliğinin kazanımlar elde etmesinin, devrimci bir programla donanmış bir partinin inşasının olanaklarını araştırmakta ve genel olarak devrimci sosyalistlere ve özellikle batı almanyadakilere bu bağlamda düşen görevleri ele almaktadır.
Pasif dayanışmacı ve/ve de izlenimci yaklaşımların çot ötesindeki bu bakışın, olaylardan canlı dersler çıkartılması yönündeki katkıları bizleri de aynı derecede ilgilendirmektedir.

12 Eylül'den sonra Avrupa Topluluğu'na katılma yönündeki gelişmelerin, oradaki hakların bizde de tanınmasını zorlayacağı için "demokrasi"yi güçlendireceği düşüncesi, sosyal demokrasiden başlayarak daha sol kesimlere doğru açık ya da gizli taraftar bulmuştur. Kimi köşe yazarları NATO ülkelerindeki demokrasiden sözederken, Glasnost sonrası Kremlin uzantıları da Türkiye'nin NATO içinde kalarak çıkarlarının savunulmasından dem vurdular. Hatta ifade edilmemiş bir biçimde de olsa -ortalıkta bir kitle hareketliliği zorlaması sonucu, güç ilişkilerinde bir değişiklik olmadığına göre- yasal faaliyet alanına geçmiştekinden çok farklı olarak belbağlayan sol kişi ve kesimlerin de böylesi bir tarihi lütfu değerlendirmeye niyetlendikleri de söylenebilir.

Türkiye'nin Orta Doğu ve Amerika bağlamında değil de Avrupa yönünde değerlendirilmesinin ne kadar gerçek ne kadar hayali olduğu bir yana Avrupa Topluluğu'na giriş beklentisinin gereği olan demokratikleşmenin(!) Glasnost'a rağmen yürürlüğe sokulmadığı inkar edilemez. Bu beklentinin içeriğinin toplumsal olmaktan öte diplomatik olduğu eklenmeli. Çünkü nihayetinde Avrupa burjuvazisinin karar mekanizmalarından geçecek bir istekler manzumesine dayanmaktaydı. Avrupa'daki devrimci sosyalistler ise bu Avrupa Topluluğu'ndan birşeyler beklemek yerine sömürüden, ırkçılıktan/yabancı düşmanlığından, ayrımcılıktan, baskıdan arındırılmış bir sosyalist Avrupa için mücadele etmektedirler.

Doğu Avrupa'daki kitle eylemleri bu ortama çok yönlü bir müdahalede bulunmuştur. Birincisi; anti-bürokratik niteliği ile Varşova Paktı'nın dayandığı sosyal sistemi sorgulayarak, dolaylı yoldan NATO'nun da varlık sebebinin gözler önüne serilmesine yolaçmıştır. Bugüne kadar bir kez dahi çarpışmamış olan bu iki paktın askeri birlikleri kendi ülkelerindeki egemenlik sistemini korumaya ve pekiştirmeye yaramışlardır. Glasnost'tan ötürü değil, bu kitle hareketliliğinin dayatmasıyla militarizm her kesimde büyük bir darbe yemiş, inandırıcılığı yaralanmıştır. Biraz da bunun için Demirel 300.000 kişilik ordudan sözedebilmektedir. Fiiliyatta Türkiye'nin savaşması ihtimalinin tartışıldığı Yunanistan'ın bir NATO ülkesi olduğu hatırlanmalı. Polonya halkı seksenlerin başında NATO birliklerinin değil Sovyet Kızıl Ordusu'nun işgalinden ürkmüştür. Nitekim 1953 Doğu Almanya, 1956 Macaristan ve 1968 Çekoslavakya'da olan buydu.

İkincisi; bürokratik rejimin totaliter çehresi, batıda olduğu gibi azgelişmiş ülkelerde haydi haydi baskı rejimlerinin meşru gösterilmesine zemin hazırlıyordu. Batı Almanya'nın "öbür tarafı" için söylenenleri, "komşu"larımızdan ötürü bizler de az duymamışızdır. Bugün ise, doğu avrupa ülkelerindeki çeşitli gerçekten sosyalist muhalif akımlar, burjuva demokrasisinden aşkın bir demokrasi, sosyalist demokrasi için mücadele ediyorlar. Şu anda oralarda bizdekinden çok daha zengin bir siyasal yaşam, ifade ve örgütlenme özgürlüğü var. Parlamen-

to'da en solda yer alan SHP, diyelim Doğu Almanya'da ancak sağın sağında yer bulabilecektir kendisine.
Romanya'daki binlerce kişinin ölümüne yolaçan olaylar haber ajanslarından geçerken, resmi ağız, alay edercesine,Gorbaçov'un reformlarını önceden yapmış olan Çavuşesku'yu takdirle anmakta idi. Elikanlı diktatörlüğün şakşakçıları, bu kez Kremlin (ya da duruma göre bir bürokratik merkezin) uzantıları değil NATO'da süreklilik, AT'da ekonomik çare, ABD'den himmet bekleyen 12 Eylül uzantısı devletlularımızdı. Artık stalinizmin beslenmesinde naçiz katkılarını esirgememiş olduğu komünizm umacısı gülünç hale gelmiş ve referans noktalarını yitirmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında mahkum edildiğimiz soğuk savaş duvarları Berlin'de yıkılmıştır.
Üçüncüsü; seksen sonrası yenilgiyi teorik düzeyde açıklama ve yeniden biçimlenme çabalarında teşhis ettiğimiz sığlık ve eksiklik uluslararası sosyalist vei işçi hareketinin deneyimlerinden ders çıkarmak, bununla yetinmeyip taraf olmak- canlı bir biçimde kendini açığa vurmuştur.
Dördüncüsü; yarı-sömürge ülkelerdeki mücadelelerden doğru ya da yanlış etkilenmeye açık olan, ancak dünya devriminin diğer iki alanı olan gelişkin kapitalist ülkelerle, kapitalizm sonrası ülkelerdeki sınıf mücadelesinden ders çıkarmayı fiili bir üçüncü dünyacı anlayışla pek kaale almamış olanlar, bir siyasal devrimle sonuçlanmasa dahi, diyelim tıpkı bir 1905 gibi dünya çapında anlamlı olacak anti bürokratik mücadelelerin yarattığı yeni ortamın kavranmasında hazırlıksız yakalanmışlardır. Bunun temelinde, uzun yıllardır sosyalist hareketin kaynaklandığı stalinizmi sözde veya özde reddedişle yetinmek, Lenin sonrası tüm bir çağı sanki bir başına kendisiyle doldurmaya yeltenmek yatmaktadır. Oysa stalinizmin, bürokratik karşı devrimin gerçek niteliğinin kavranması, ona karşı verilen mücadelelerin kavranmasından geçer. Önceki ile bunun arasındaki fark, tarihte seyirci olmakla aktör olmak arasındaki farktır.
Beşincisi; devrimci marksizm tıpkı 68'den sonra batıda olduğu gibi doğuda yeniden canlanmaya başlamıştır. Üstelik de stalinistlerin bile stalinizmi savunamadığı bir dünyada.
Seksen öncesinden farklı olarak ve yirmi yıllık bir gecikmeyle ve bu gecikmenin sorunlarını da sırtında taşıyarak, sosyalist hareket te devrimci sosyalist problematiklerle ilgilenmeye başlamıştır. Doğu ülkelerindeki sınıf mücadelesindeki gelişmeler daha enternasyonalist bir muhtevada -en azından dünya devrimin üç alanının bütünlüğünün özgüllükleri ile birlikte- kavranabildikçe gecikmenin telafisi mümkün olacaktır.

GLASNOST VE KOMÜNİST PARTİLERİN KRİZİ

Ernest Mandel

Glasnostu şöyle tamınlıyoruz: Sovyetler Birliği'nde, pratikte demokratik örgürlüklerin alanını genişleten ve halihazırda süregiden siyasi değişim süreci. Bu sürece "yukarıdan gelen" siyasi reformlar sürecinin etkileri, baskı ve yıldırmanın yürürlükteki yasalara uymayanlar da dahil olmak üzere, "aşağıdan gelen" özerk faaliyetler ve girişimler karşısında fiili hoşgörü eşlik ediyor.

Galsnost Yanlısı Farklı İtkiler

İtkileri çoğun farklı olsa bile, liderleri **glasnost**'u destekleyen başlıca partiler şunlardır: Sovyetler Birliği Komünist Partisi, Fransa KP'si (çekinceleriyle), Yunanistan, İspanya, İsveç, Finlandiya, İngiltere, Hollanda, Türkiye, Danimarka, Belçika, İsviçre KP'leri; Arjantin, Brezilya, Meksika (artık resmen varlığı yoktur ve Cauhtemoc Cardenas'ın partisi içinde vardır), Şili, Kolombiya, Uruguay, Avustralya ve Lübnan KP'leri.

Batı Almanya Komünist Partisi(AKP), Suriye ve İsrail KP'leri **glasnost**'a açık eleştiri yöneltmekten geri durmuşlardır. Liderlerinin çoğunun aslında glasnost'a karşı olduğu bilinmektedir. **Glasnost**'a arka çıkan KP önderliklerinin bazıları, buna gerçekten ikna olduklarından çok, SSCB'de olup biten her şeye koşulsuz destek verme geleneğinden ötürü böyle yapmışlardır. Bu, **glasnost**'un daha samimi destekçileriyle gerilimler doğmasına yol açmaktadır. Bunlar, AKP ve Yunanistan KP'sinde olduğu gibi, bölünmelere yolaçabilecek gerilimlerdir.

Öte yandan **glasnost**'u reddeden KP liderlikleri de vardır: Çin, Romanya, Çekoslovakya KP'leri, Doğu Almanya Birleşik Sosyalist Partisi (SED), Vietnam KP'si(l), Bulgaristan KP'si (daha hafif bir tarzda), Japoya KP'si, Hindistan KP'si-Marksist, Kuzey Kore KP'si Arnavutluk Emek Partisi ve Portekiz KP'si ve de Arnavutluk yanlısı ve yarı-Maoist grupların çoğu.

ABD KP'sinin tavrı kararsızdır. Ne yana tavır koyduğunu açıklamamıştır. İran Tudeh Partisi'nin ve Filipinler Komünist Partisi'nin tutumunu bilmiyoruz. Güney Afrika KP'si bu konuda iyiden iyiye bölünmüş gözüküyor ama tüm geleneğinin dayatmasıyla Moskova'yı izleyeceğe benzer.

Bu KP'lerin birkaçının kendi aygıtları dahil, içlerinde çoğunluk tavrını paylaşmayan önemli azınlıkların olması, durumu karmaşıklaştırmaktadır. Özellikle SBKP, Macaristan KP'si ve Polonya KP'si içinde muhafazakar azınlıklar var. Öte yandan Çin KP'si içinde "reformist" bir azınlık ve Çekoslovakya KP'si içinde Dubçekçi bir eğilim var. Dubçek resmen parti üyesi değil ama "normalleştirme" döneminde partiden atılan ve eski itibarları ve mevkilerine yeniden kavuşmak isteyen yüzbinlerce eski partili tarafından desteklenmekte. Romanya ve Bulgaristan KP'sinde ve de SED içinde, küçük çapta da olsa Gorbaçov yanlısı azınlıklar da var.

Öte yandan, tabandaki farklılıklar illa tepedekilere benzer bir çizgiyi izlemiyor. Çeşitli KP'lerde, özellikle Yunanistan KP'sinde (KKE), daha "sol" eğilimler de, bunun yanısıra tabanda, kimi KP'lerin liderliğinde rastlanmayacak çok daha sosyal demokrat yönelimlere sahip eğilimler de çıkmakta.

Çin'deki Baskıya İlişkin Tavırda Derin Bölünmeler

Bir başka belirteç de Deng Siao Ping hizbinin Pekin Komünü'ndeki kanlı bastırma eylemine ilişkin tavırdır. Bu konudaki bölünme derindir. Bu bölünme, tümüyle değilse de, büyük ölçüde **glasnost**'taki saflaşmaya benzemektedir. Tiananmen Meydanı'ndaki katliamı lanetleyenlerin oluşturduğu kampta hemen hemen **glasnost** yanlısı tüm partiler ve ilaveten Japonya KP'si yer almaktadır. Ama SSCB'ye gelince, SBKP'nin Gorbaçovcu liderliği çok çekinceli bir tavır almış, Çinlilerin eyleminin koşulsuz reddi radikal kanada bırakılmıştır. ABD KP'si bastırmayı lanetlememiş, böylece bu olayda neo-Stalinist muhafazakar kampa kaymıştır. Küba KP'si ise sessiz kalmıştır.

Aynı ölçüde anlamlı bir başka belirteç daha vardır: tek parti dogmasına ilişkin tavır. Yine **glasnost**çu KP'lerin hemen tümü tek partiyi reddetmektedir; SSCB'de ise bizzat Gorbaçov liderliği hariç. Ama SBKP'de tek partiyi reddeden radikaller vardır yine. Gorbaçovcular arasında da bu ilkeyi sorgulayanların sayısı artmaktadır. Japonya KP'si de bunu reddetmiştir. Glasnost karşıtı KP'ler, Küba KP'si dahil, tek parti dogmasının şampiyonluğunu yapmaktadırlar.

Bu tutumların eşanlamlı ifadesi ve bunların politik çağrışımlarına bakılarak Dünya Komünist Hareketi denen şeyin içinde gerçek bir hizip kavgasının cereyan ettiğini söylemek yanlış olmaz. Kuşkusuz bu (henüz?) örgütlü bir hizip mücadelesi değildir. Ama "gayrı resmi" görüşmeler artmaktadır. Sözü edilen bütün KP'lerdeki muhafazakarlar SSCB'deki **glasnost**un bertaraf edilmesini istiyorlar; çünkü kendi partilerinde veya ülkelerinde bu yüzden büyük sorunlarla karşılaşmaktalar. Bunların Ligaçev-Çebrikov-Zaikov eğilimiyle el ele verip Gorbaçov'u SBKP liderliğinden uzaklaştırmak ya da onu "zarar veremeyeceği" bir mevkiye getirmek üzere komplo kurup kurmadıkla-

rı, tek tek ele alınacak durumlara bağlıdır.

Sözümona "Dünya Komünist Hareketi" içindeki ana ayrılıkların belirteci olarak **glasnost**'un seçilmesi ne keyfidir, ne de tek yanlıdır. KP'ler içinde ve **glasnost** karşıtı olup iktidarı elinde tutan hizipler içinde ekonomik **perestroyka**'ya muhalefet hemen hiç yoktur. Hatta tersine, "muhafazakar" KP'ler bunun coşkulu şampiyonlarıdır. Üstelik kendi ülkelerinde de bunu uygulamaktadırlar.(2)

Arnavutluk Rejimi AET'ye Tedbirle Açılıyor

Öte yandan **glasnost** karşıtı hemen hemen tüm KP'ler "yerel çatışmaların" emperyalizmle işbirliği içinde "barışçıl çözümü"ne yönelik projeleri ve hatta kendilerinin ima ettikleri kurtuluş hareketlerine yardımın durdurulmasını onaylamaktadırlar.(3) Öyle ki, bölünmenin esas kaynağı olarak **glasnost** öne çıkmaktadır. Liderliği, AET'ye tedbirli bir biçimde açılmayı başlatan Arnavutluk Emek Partisi bir kenara bırakılırsa, bunun tek kaydadeğer istisnası Küba KP'sidir. Küba KP'sinde **glasnost**a muhalefetle birlikte emperyalizme daha fazla taviz verilmesine ve piyasa mekanizmalarına geçilmesine de bir kaşı çıkış vardır.

Kaba hatlarıyla, komünizmi temsil ettiğini şöyle ya da böyle iddia eden üç uluslararası eğilimin varolduğunu söyleyebiliriz: **Glasnost**u, **perestroyka**yı ve emperyalizmle "yerel uzlaşmalar"ı kabul eden Gorbaçov yanlısı eğilim; **glasnost**u reddeden ama **perestroyka**yı ve "yerel uzlaşmalar"ı kabul eden muhafazakar eğilim; ve **glasnost**u kabul eden ama **perestroyka**'yı ve "yerel uzlaşmalar"ı reddeden devrimci Marksist eğilim.

Glasnostun sözümona Dünya Komünist Hareketi'ni böldüğü gerçeği daha derin kökler de taşıyor. Kapitalizm sonrası bürokratlaşmış toplumlar (bürokratlaşmış işçi devletleri) olağanüstü ağırlıkta bir toplumsal krizi yaşamaktalar. Sözkonusu ülkelerde olsun, uluslararası ölçekte olsun bunun herkes farkındadır. Hangi çeşitlemesi olursa olsun, bürokratik diktatörlüklerin iflası açıktır. Bu iflasa ondan daha az derin olmayan moral ve ideolojik bir kriz eşlik etmektedir. O yüzden herkes şu soruyu sormakta: Bu nasıl oldu? Durum nasıl tersine çevrilebilir? Bundan çıkışın yolu nedir? Sosyalizm başarısızlığa mı uğradı? Uğramadıysa ne oldu?

Glasnost bu kilit sorunlar etrafında samimi ve açık bir tartışmanın başlangıcıdır. Uygun bir çözüm aramanın ve bu çözümü bulmanın kaçınılmaz ön koşuludur bu. Bu tartışma bizzat bürokrasinin doğasına, iktidarına, ayrıcalıklarına ve başlıca ideolojik aygıtlarına meydan okuyabildikçe, bürokrasinin tüm hizipleri topyekün **glasnost**a karşı çıkarlar. Aradaki farklılıklar, krizin nedenleri ve krize bulunacak çareler konusundaki bu tartışmanın sınırlarının ne olacağına ilişkindir. Ne var ki 60 yıldan beri SSCB'de ve benzer toplumlardaki işleyiş bi-

çimiyle, bürokratik diktatörlüğün sosyo-politik sistemi ve bunun sosyalizmle eşitlenmesi, dünyanın dört bir yanında Komünist partilerin kimliğinin temeli olmuştur.

Yeni Sosyalist Devrimler Demirden Birliği Dövüyor

Tabii ki bu "demirden birlik" yeni sosyalist devrimlerin zaferiyle (Yugoslavya, Çin, Küba, Vietnam, Nikaragua) zorlandı. Bu zaferler, sözkonusu ülkelerdeki KP'lere ve Sandinistlere Kremlin'den bağımsız maddi ve siyasi bir temel sağladı. Elbette "Prag Baharı"nın ezilmesinden sonra "Euro-Komünist" ve benzeri olguların gelişmesi de bu kimliği ciddi bir biçimde sarstı.

Yine de genelde SSCB, "gerçekte varolan sosyalizm" ve "sosyalist kamp", muhtemelen İtalya KP'si dışta tutulmak kaydıyla, KP kadrolarının büyük çoğunluğu için bir kalkış noktası olarak kaldı; hatta bu bağlılık, zaman zaman iyice keskinleşebilen eleştirileri dışlamasa bile, durum buydu. Üstelik en sert eleştirmenler bile her halükarda Kruşçev'in (Yirminci Kongre) ve Gorbaçov'un (**glasnost, perestroyka**) bizzat SBKP içinden geldiklerini tekrarlamakta kusur etmiyorlardı.

Ancak **glasnost**un ortaya koydukları ve dinamiği bu kalkış noktasının ve bu kimliğin en kutsal temellerine darbeler indirmektedir. SSCB'de korkunç adaletsizlikler, eşitsizlikler, yoksulluk ve ciddi ezilme biçimleri vardır. Bunlardan daha az korkunç olmayan suçlar da işlenmiştir. **Glasnost** bunların teşhir edilmesinin ve bunlarla mücadelenin yolunu açmıştır. Bu, bütün KP'lere yönelik olağanüstü ciddi bir darbedir. Aralarındaki bölünmeler, bu darbenin nasıl absorbe edileceğine ilişkindir.

"Gerçekte Varolan Sosyalizm"in Kaybolan Meşruiyeti

Bazıları herşeyde bir hayır vardırı oynarlar. Onlar Gorbaçov'un SSCB'de durumu düzelteceğini ve böylece kendilerini bu kötü durumlarından kurtaracağını umuyorlar. "Gerçekte varolan sosyalizm"in eski yitik meşruiyetinin yerine "kuruluş sürecinde insanca bir sosyalizmin" yeni bir meşruiyetinin geçişi... Bazıları da, krizi inkar ediyorlar ya da en aza indirmeye çalışıyorlar; ki krizin kendi ülkelerinde ve(ya) partilerinde açığa çıkması ve aşılması yönündeki yankılarından kaçınsınlar.

Bu amaçla Stalin ve Brejnev dönemlerinin "olumlu kazanımları" üzerinde ısrarla duruyorlar. Zarar verici ifşaatlara şiddetle karşı çıkıyorlar. Herşeye karşın "gerçekte varolan sosyalizm"in yöntemlerini ve "parti daima haklıdır" fikrini savunmaya devam ediyorlar. Bu yüzden **glasnosta** şiddetle düşmandırlar.

Ancak SSCB, Doğu Avrupa ve Çin Halk Cumhuriyeti'ni etkileyen

sistemin krizini reddetmek, gözünün önündeki merteği görmemek demektir. Bu krizin samimi bir biçimde dışa vurulmasına karşı çıkmak, onun kökenlerini, altında yatan nedenleri ve nasıl aşılacağının yollarının dürüst bir biçimde tartışılmasına karşı çıkmak demektir. Bu, başarısızlıkla sonuçlanacak bir artçı muharebesidir; Pekin Komününün ezilmesinden sonra Çin'de olduğu üzre geçici olarak belli bir başarı elde etse bile, durum budur.

Bu ne "sağın sola karşı" ne de "revizyonistler"in "Marksizm-Leninizm savunucuları"na karşı bir mücadelesidir. "Dünya Komünist Hareketi"nin iki karşıt kampından ne biri ne de öteki bir diğerinden "daha sağ kanat", daha "revizyonist" ya da "emperyalist yanlısı" değildir, veya tersine, daha "solcu", daha "ortodoks Marksist-Leninist" veya daha "anti-emperyalist" değildir. Bu sonuca ulaşırken Karl Marx'ın siyaset için koyduğu altın kuralı uyguluyorum. Yani insanların ve eğilimlerin ne söyledikleriyle değil, özellikle de kendileri için ne söyledikleriyle değil, ne yaptıklarıyla değerlendirilmesi gerektiği kuralı.

Bu ölçütün ışığında şimdi yaptığım hüküm yürütme sağlam kanıtlara dayanmaktadır.

Deng Siao Ping hizbi bir gün bile olsun, hatta Tiananmen Meydanı katliamı gününde bile emperyalizmle yakın işbirliği içinde olmaktan asla geri durmamıştır. Aslında Çin'de, SSCB'den gelen sinyalleri alan ve Amerikalılarla ortaklaşa işletilen bir radar istasyonu vardır. Aynı hizip üçüncü dünyadaki emperyalizm yanlısı en baskıcı kimi rejimleri desteklemekten de geri durmamıştır. Pakistan'daki Ziya rejimini desteleyişi gibi... Thai diktatörlüğüyle askeri işbirliği yapmaktadır. Nikaragua'daki kontralara askeri ikmal malzemesi sağlama işine karışmıştır. Onun davranışının Gorbaçov'un ve müttefiklerininkinden daha "anti-emperyalist" ne yanı vardır?

Honecker'e Batı Alman Desteği

Romanya'daki Çavuşesku rejimi Sionist devletle en sistemli biçimde işbirliği yapan Doğu Avrupa rejimidir. Doğu Almanya'daki Honecker rejimi Avrupa Ekonomik Topluluğu ile en çok bütünleşmiş rejimlerden biridir. Batı Alman emperyalizminden bolca sübvansiyon almaktadır. Macaristan ve Polonya'daki "reformcular" aynı ölçüde yardım almaktan mutluluk duyacaklardır.

Marksizm açısından **glasnost**u reddedişin hiçbir "ortodoks" yanı yoktur. Hele grev ve örgütlenme hakkını, herşeyden çok işçilerin sendika ve öz savunma organları kurma özgürlüğünü ya da ifade özgürlüğünü, kültürel çoğulculuğu ve gösteri-yürüyüş örgürlüğünü reddedişin hiçbir "ortodoks" yanı yoktur. Bu özgürlükleri "burjuva demokrasisi" ile bir tutmak, bu açıdan, bizzat Marx ve Engels'in açıkça ifade edilmiş görüşlerinden başlayıp tüm Marksist gelenekle çelişir.

Demokrasi, burjuva bir sınıfın iktidarını ve mülkiyetini korumaya ve savunmaya hizmet ettiği sürece burjuva demokrasisidir. SSCB'de bugün politik çoğulculuğun ve ideolojik tartışmanın bu işe yaradığını kanıtlamak zor olur. Grev hakkının ve sendikal özgürlüğün kapitalist mülkiyeti savunmaya yönelik olduğunu kanıtlamak ise daha da zordur.

Birkaç partinin varolmasının burjuva demokrasisiyle bir olmak demeye geleceği yolundaki Ligaçev'in fikri, bizzat Marx'ın, Engels'in ve en azından 1920'ye dek Lenin'in açıkça ifade ettiği tutumlarla çelişir. Aynı zamanda da tarihin bir çarpıtılmasıdır.

Sosyalizmle Bağdaşan Çok Partili Sistem

Paris Komünü burjuva demokrasisi miydi? Oysa birkaç parti vardı. 1918-1921 arası Sovyet Rusya bir burjuva demokrasisi miydi? Oysa birkaç parti vardı; hem de bir iç savaşın ortasında. Nikaragua bir burjuva demokrasisi midir? Oysa birkaç parti vardır.

Basın özgürlüğü eğitici bir örnek oluşturur. Basını ve yayın araçlarını satınalmak, yozlaştırmak ve gütmek için gerekli sermayeyi elinde tutan burjuvazi olduğunda, basın da burjuvadır. Basın özgürlüğünün varolduğu -diktatörlüğün tersine- ve bu özgürlükten sınırlı bir ölçüde olsa da işçilerin de yararlandığı bir rejimde, bu asla eksiksiz bir erk olmadığından, işçi hareketinin, bu özgürlüğün sınırlandırılması veya ortadan kaldırılması girişimlerine karşı burjuva basının özgürlüğünü bile savunmakta çıkarı vardır.

Ancak burjuvazi iktisadi ve siyasi gücünü yitirdiğinde, sermayenin basımevlerini, radyo ve TV'yi satınalacak gücü kalmadığında, basın özgürlüğü burjuva olmaktan çıkıp halk kitlelerinin özgürlüğü haline gelir. Artık sorun, Lenin'in talep ettiği gibi, bütün çalışanlar için basın ve yayın araçlarına ulaşmayı güvenceye almaktır. "Bütün çalışanlar" demek, kuşkusuz kendilerini "parti" liderlerinin veya herhangi bir kurumun istediği gibi ifade edenler demek değildir yalnızca. Basın özgürlüğünün böylesi kısıtlanışı burjuvazinin bastırılması değildir; proletaryanın, çalışan kitlelerin bastırılmasıdır.

Glasnostun toplumsal içeriği, şundan ötürü de çok daha açık biçimde ortaya çıkmaktadır: anti-glasnost kamptaki muhafazakarlar yalnızca politik çoğulculuğun sınırlandırılmasını ya da ortadan kaldırılmasını talep etmemekte, yanızca basın özgürlüğüne, örgütlenme ve gösteri özgürlüğüne karşı çıkmamakta, aynı zamanda ve açıkça sendikal özgürlüğe ve grev hakkına da karşı çıkmaktadırlar (özellikle bakınız Macar muhafazakarlarla haftalık *Der Spiegel*'deki röportaj, 21 Ağustos 1989). Ligaçev ve Çebrikov'un beyanatları bundan daha az açıklayıcı değildir. Ve hatta Fidel Castro emperyalistlerin Sovyetler Birliği'ndeki grevlere bakıp neşelendiklerini ve dolayısıyla bunların bir biçimde "anti sosyalist" olduğunu söylemekten çekinmemiştir.(4)

Sovyet madencilerinin grevinden, hele Polonya'daki mevcut grevlerden neşelenen kapitalistler nerde? Bütün bilgiler tam tersini gösteriyor. Çok daha kötüsü hem de. SSCB'deki muhafazakarların saldırgan kanadı, özellikle de ünlü Nina Andreeva, alenen Büyük Rus şovenisti ve anti-Semitik tutumlar alıyorlar (Bakınız 2 Ağustos 1989 tarihli *Herald Tribune*'da kendisiyle yapılan röportaj). Bu tutumlar Gorbaçov'unkilerden daha mı az revizyonist?

Üstelik bu kanat açıktan açığa Stalinisttir. Haklı göstermese de, Stalin'in cinayetlerini, 1934-1939'daki ve 1945-52'deki büyük temizlik hareketini ve 1956'daki Macar işçilerinin bastırılmasını asgariye indirmektedir.(5) Hindistan Komünist Partisi-Marxist'in son kongresinde büyük bir Stalin portresi vardı. Bir grup eski Stalinist polis ve gardiyan, Nina Andreeva'yı desteklemek için "Stalin içimizdedir" diye bir film çevirmişlerdir (*El Pais*, 20 Ağustos 1989).

Rus Muhafazakarlar Örgütleniyor

8-9 Eylül 1989'da Moskova'da toplanan Rusya Birleşik Konseyi kongresi muhafazakarları, Stalin'in simgelediği "güçlü otorite" hayranlarını, geleneksel modernizm karşıtlarını ve Batı karşıtı pan Slavları, keskin anti-Marksist sağcıları ve hatta yarı faşistleri bir araya getirdi (*Le Monde*, 16 Eylül 1989).

Bu anlamlı birleşim iflah olmaz anti Sovyet yergici Aleksandr Zinovyev tarafından *Nouvelles de Moscou*'da çarpıcı bir röportajda simgelenmiştir. Sosyalizm ve demokrasiye nefretini kusarken Stalin döneminin sonuçta "büyük" bir dönem olduğunu ilan eder. Gorbaçov'u da Sovyet toplumunu batılılaştırmak istemekle suçlar. Onun istekleri bir başka volantarist doğrultudadır: Stalinist rejim.

Bu tiksinti verici kokteylin "sol"la, "Marksist ortodoksluk"la, "sosyalizmi savunmak"la ne ilgisi var?

Küba KP'sinin yeri ise ayrı. Şimdiye değin Küba devrimi SSCB'deki, Çin Halk Cumhuriyeti'ndeki ve Doğu Avrupa ülkelerindeki ile kıyaslanabilir bir bürokratlaşma düzeyi yaşamamıştır. Bu, Küba devriminin kökenleri, başlıca toplumsal kazanımları (ki bunlar her açıdan olağanüstüdür) ve Küba liderliğinin rolü ile kitlelerin yeni bir toplumun inşası sürecine, dalgalanan bir ölçüde de olsa ve sınırlı alanlara sıkışmış olarak kalsa da, katılmaları arasındaki diyalektik bir ilişkinin sonucudur.

Fidel Castro kitleler nezdinde prestijini sürdürmektedir. Üstelik Küba devrimi emperyalistlerin daimi ekonomik saldırısıyla ve bitmeyen askeri tehdidiyle yüzyüzedir. Bundan daha tehditkar bir durumla karşı karşıya olan yalnızca Nikaragua devrimidir.

Küba Devrimi Hâlâ Savunulmalıdır

Bu koşullarda uluslararası işçi hareketinin ve devrimci Marksistlerin görevi, Küba devrimini emperyalizme ve onun bölgedeki ajanlarına karşı her zamankinden çok savunmaktır. Aynı zamanda Küba liderliği üzerinde Gorbaçov'un yaptığı ve onun "bölgesel anlaşmalar"ı kabul etmesini, ekonomik sistemini kısmen perestroykaya uydurmasını sağlamaya çalışan ekonomik baskılar da reddedilmelidir. Bunlar, kuşkusuz yardımın vahim bir biçimde kesilmesine dek varmayacak olsa da, kabul edilemez baskılardır.(6)

Küba KP'sinin izlediği yolun şu ya da bu oluşu ya da Küba liderliğinin attığı somut adımlar bu görevi etkilemez. Bu önlem ve tavırların kimileriyle uyuşmuyorsak da(7), sözde Dünya Komünist Hareketi'nin tüm bileşenleri içinde yalnızca Küba KP'si, *glasnost*a ilişkin muhalefetine piyasa mekanizmalarına aşırı bir yönelişin de varolduğu suçlamasını katmaktadır. Bu suçlamaya sempati besliyoruz ve ama önerilen alternatifin, yani gönüllü çalışmanınsa yetersiz olduğunu ve uzun vadede gerçekçi olmadığını düşünüyoruz.

Ayrıca, "bölgesel çatışmaları" bu bölgelerdeki kurtuluş hareketlerini harcayarak "çözmek" önerilerine yöneltilen ince örtülü eleştirileri çekincesiz destekliyoruz. Aynı zamanda da bizzat Küba liderliğinini sonuçta, en azından Latin Amerika'da, benzer bir doğrultuda bükülmesinden ürküyoruz.

Devletle parti biribirinden ayrı olmadığı sürece, devlet politikalarının gerekleri, Lenin zamanında Sovyet Rusya'da olanların tersine, partinin tavırlarını belirler. Devlet yöneticileri "Che"nin tersine, sosyalist bir devrimin Latin Amerika'da gündemde olmadığını söylemekteler zaten. Ama "SSCB'nin dostları" ya da "Çin'in dostları"na özgü tipik hoşnutluk ve eleştirisiz hayranlık tavrı, Küba devriminin savunulmasına pek hizmet etmez. Küba liderliğinin tavrındaki hataların eleştirilmesi Küba'ya zarar vermez. Devrime hizmet eder. Gerçeği gözlemek ya da süsleyip püslemek devrime zarar verir.

Bu açıdan Fidel Castro'nun ve Küba liderliğinin glasnosta, yani SSCB'de süregitmekte olan kısmi demokratikleşmeye yönelttiği açık saldırılar, hem uluslararası proletaryanın ve Küba devriminin hem de Küba'daki kitlelerin çıkarlarına aykırıdır. Bu saldırılar, bizzat Küba liderliğinin, kitlelerin bir bölümünde, özellikle de gençlik içinde ciddi bir meşruiyet krizi başlatmak tehlikesi taşımaktadır.

Bu saldırılar 26 Temmuz 1989'da Fidel Castro'nun yaptığı bir konuşmada görülebilir.(8) Bunlar iki Sovyet yayınının, *Novedades de Moscu* (Moskova Haberleri) ve *Sputnik*'in Küba'da dağıtımının yasaklanmasına vardı. Bu önlemler çekincesiz mahkum edilmelidir. Bunlar Fidel Castro ve Küba KP'si liderliğini, "Dünya Komünist Hareketi"nin muhafazakar eğilimleriyle, yani en geri ve yoz, kitleleri ezmeye en yatkın eğilimleriyle de facto bir ittifaka sokmak tehlikesi taşırlar.(9)

Bu iki Sovyet yayınına konulan yasağı haklı göstermek için Küba KP'si yayın organı *Granma*, bunların ekonomik alanda kapitalist yöntemlerin savunuculuğunu yaptıklarını, burjuva demokrasisini ve "burjuva değerler"i savunduklarını, geçmişi çarpıttıklarını ve böylece Küba gençliğinin bir bölümü üzerinde olumsuz bir etki yarattıklarını iddia etti. "Geçmişin çarpıtılması" suçlaması, Stalin'in cinayetlerinin sistemli bir biçimde teşhir edilmesine yönelik saydam bir dokundurmadır.

Stalin'in Cinayetlerinin Örtülmesi

Bu konuda Fidel Castro iktidardaki KP'lerin işlediği "hatalar"den söz ediyor. Bir milyon komünistin ve özellikle Kızıl Ordu komutanlarının %90'ının öldürülmesi bir "hata" mıydı? Stalin'in cinayetlerinin boyutunu politik uygunluk adına örtmeye çalışmanın gereği var mı?

Moskova Haberleri'nin ekonomik alanda kapitalist yöntemlerin savunuculuğunu yaptığı şeklindeki suçlama yersizdir.(10) Söylenecek şey, olsa olsa, bu haftalık gazetenin, tıpkı Ekim Devrimi'nin meşruiyetini sorgulayan bazı makaleler yayınladığı gibi, belli kapitalist mekanizmalardan yana kimi makaleler yayınladığıdır. Kapitalizmin restorasyonunu savunan tek bir makale bile okumuş değilim. Ama sözü edilen makalenin yanısıra, tam tersini söyleyen birçok makale de var. Gerçek şudur ki, Küba liderliği bir katipalizm yanlısı organı değil, bir tartışma forumunu yasaklamıştır.(11)

Moskova Haberleri'nin "burjuva demokrasisi"ni savunduğunu söylemek de yanlıştır. Daha önce de işaret ettiğim gibi, ifade özgürlüğü için, politik ve ideolojik çoğulculuk için, fikirlerin özgürce tartışılması için mücadele etmenin "burjuva demokrasisi" için mücadele etmekle hiçbir ortak yanı yoktur. Bunun zıttı, her şeyi bilen ve yanılmaz bir liderlik öngörür. Granma'nın 9 Temmuz 1989 tarihli sayısında, Ochoa'nın idamına ilişkin yorum yazısında adeta bu fikir boy göstermektedir. Çünkü kullanılan formülasyon şudur: "Parti konuştuğunda, bir tek kelime, bir tek virgül bile gerçeklerden sapmaz."

Küba'da Bürokratik Bir Kast Mı?

Ne yazık ki 1970'lerde Küba partisi "piyasa mekanizmaları"nın değerini ilan etmişti; bugün bunları "kapitalist yöntemler" olarak suçluyor. Daha son zamanlarda İçişleri Bakanına (yani polise) yöneltilen eleştirileri parti "emperyalist iftiralar" olarak mahkum ediyordu. Bugün aynı bakanlığın suistimallerini yüksek sesle teşhir ediyor. Yine son zamanlarda *Granma*'nın 10 Eylül 1989 tarihli sayısındaki bir başyazı, Küba'da "bürokratik bir kast"ın varolduğunu dahi söyledi. Oysa kısa bir süre önce, açık dolaşıma sokulmayan kimi dökümanlarda çok daha mütevazi eleştiriler yapan Kübalı Komünist eylemciler hapsedil-

mişledi. Bu eleştirmenler fikirlerini özgürce ifade edebilseydiler, görüşleri özgürce tartışılabilseydi, böylesi hataları düzeltmek daha kolaylaşamaz mıydı?

26 Temmuz 1989 tarihli konuşmasında Fidel Castro şunu söylüyordu: "sosyalizm, insanları bu büyük davaya kazanacak bir bilimdir." Ama bilim asla tamamlanmış bir şey değildir. Daima yeni problemlere açıktır. İlerlemesi için pratik deneyime, durmadan değişen gerçekliğin farklı yorumları arasındaki çatışmaya gereksinir. Friedrich Engels'in Alman sosyal demokrasisi liderliğine yazdığı bir mektupta dediği gibi, bilim ancak özgür tartışma yoluyla gelişebilir. Alman liderliğinin bizzat kendi yayınlarında sansür koymak ve belgelere yer vermemek girişimini Engels bu yüzden şiddetle mahkum etmişti. Bir "kardeş parti"nin organlarının yasaklanmasına ne derdi acaba?

Gazetelerin Küba gençliğinin bir bölümünü emperyasit yanlısı kampa yuvarlayabileceğine inanmak için insanın devrimin iddialarının artık karşı devriminkilere karşı gelemediğine ve yanlış fikirlere karşı tek etkili mücadele yolunun idari tedbirler (yasaklar, baskılar) olduğuna inanması gerekir. Bu, devrimci düşünce ve propagandanın burjuva düşüncesi ve propagandasına üstün olduğuna dair inancın yitimini yansıtır.

Bu kitlelerin ve gençliğin doğruyu yanlıştan, aklı ve hakkı yalan ve haksızlıktan, kendi çıkarlarını ezen ve sömürenlerinkinden ayırdedebilme yeteneğine duyulan güvenin yitimini yansıtır.(12)

1960'larda, Anibal Escalente hizbine karşı mücadele günlerinde Fidel Castro'nun anti Stalinist ve antibürokratik tutumları doruğa ulaşmıştı. Castro şu çarpıcı başlıklı konuşmasını yapmıştı: "Devrim Dizginlenmemiş Bir Düşünce Okulu Olmalıdır." Bu ne "normativ" ne de "ütopik" bir tutumdu. Bu, devrimin savunulmasının çıkarlarına karşılık düşen açıkça pratik bir tutumdu ve sosyalizmin inşasında daha büyük etkinlikleri olanaklı kılıyordu.

Ama bugün Küba'da özgür düşünce üzerindeki dizginler artmaktadır. Bir de teorik olarak haklı gösterilmekteler. Geçmiş yıllardaki doğru tezin terkedilip bunun yerine ikameci bir görüşün geçirilmesi, Küba KP'si için zararlı bir ideolojik gerilemedir ve uzun vadede intihar kabilinden birşeydir.

Fidel Castro şimdi Küba devletinin bürokratik yozlaşması tehlikesi üzerinde odaklaşıyor gözükmektedir. Ama ekonomik, politik ve sosyal her düzeyde **glasnostu**, çoğulcu demokratikleşmeyi, kurumlaşmış kitle denetimini reddetmektedir. Sözkonusu tehlikeyi bertaraf etmek için, bu durumda, bürokrasiye karşı bürokratik (idari, baskıcı) bir mücadeleye başvurmaktan başka yolu kalmamaktadır; kitleler ise bu sürece ancak ara sıra ve güdümlü müdahiller olarak katılırlar. SSCB'de ve Çin Halk Cumhuriyeti'nde gördüğümüz üzre, bunun varacağı nokta belli bir başarısızlıktır.

İktidardaki KP'lerin "reformcu" ve "muhafazakar" kanatları arasın-

daki hizip mücadelesi, bürokrasi için bir çatışmadır. Bu mücadele, sözkonusu ülkelerde bürokratik sistemi kurtarmak için izlenmesi gereken en iyi yol yordama ilişkin bir muhakeme ve siyasal tercih farkını yansıtır. Ama bu ülkelerin çoğunda (Küba ve Nikaragua özel durumlardır) bu bürokratik mücadele, aşağıda sıralanan dört ana toplumsal güç arasındaki toplumsal mücadeleyle içiçe geçmiştir:

*Muazzam maddi ayrıcalıklardan yararlanan, kendilerinden daha az ayrıcalıklı geniş bir orta ve alt düzey bürokratlar tabakası üzerinde yükselen üst düzey bürokratlar. Hem Gorbaçov yanlısı hem de karşıtı hiziplerin bu düzeyde yeri vardır. Ama bürokratların çoğu Gorbaçov karşıtıdır ve dahası, glasnost karşıtıdır.(13)

*Emekçi kitleler, özellikle ücretliler; ama Çin ve Vietnam'da olduğu gibi küçük köylülerin büyük çoğunluğu da dahil.

*Küçük burjuva güçler ve hem kırda hem de kentlerde eski orta burjuvazinin nüveleri.

*Maaşlı "yeni orta sınıflar", yani aydınlar. Özellikle SSCB'de, Doğu Almanya ve Çekoslovakya'da gerçek bir ağırlığa sahiptirler. Diğer bürokratlaşmış işçi devletlerinde ve Küba'da ise etkileri daha azdır.

SSCB'de ve diğer bürokratlaşmış işçi devletlerinde süregiden çatışmalara böylesi yaklaşmak, Marksist bir tahlilde olması gerektiği gibi, politik tutumların ideolojik ya da sözel yanlarına değil, mevcut toplumsal güçlerin gerçek çıkarlarına öncelik verir. Bu, politik mücadelede ideolojinin rolünü küçümsemeyi getirmez.

Halihazırda KP'lerde on yıllardan beri moda haline gelmiş olan yeni sosyal demokrat tedriciliği yasalaştırarak, emperyalizmin potansiyel olarak "barışçı" tabiatlı olduğuna dair yanılsamalar yayarak, çağımızdaki başlıca çelişkilerin sınıf mücadelesiyle değil de sınıf işbirliği yoluyla çözülebileceği ithimalinden sözederek, piyasa övgülerine, Gorbaçov'un "yeni düşüncesi"ne ve hele onun danışmanlarının temsil ettiği açıkça anti Marksist kanadın teranelerine eleştirisiz katılarak, uluslararası sosyal demokrasinin ve hatta serbest girişim atağı yapan uluslararası burjuvazinin değirmenine su taşınır. Bu, örgütlü işçi hareketinin yönünü şaşırtmaktadır. Bu, işçilerin aslında bu saldırı karşısında sınıf olarak maddi bir ihtaycı olan karşı saldırısının önünde bir engel oluşturmaktadır.

Bu ideolojinin, yani "yeni düşünce"nin etkilerini Gorbaçov'un süregiden özgül mücadelelere ilişkin olarak aldığı ve zaten Stalin, Kruşçev ve Brejnev döneminde bir kural olan uygulamanın devamı olan açıkça karşı devrimci baskılardan ve somut politik önlemlerden ayırdetmek gerekir. Bürokratlaşmış işçi devletlerinde politik çatışmaların gerçek anlamda ortaya çıkışında ideolojik faktör, ağırlık olarak gerçek toplumsal çıkarların çatışmasına bağımlılığını sürdürmektedir. Gelecek dönemde belirleyici olacak olan, bu toplumsal çıkar çatışmalarıdır.

Polonyalı işçiler Jaruzelski'nin 1981 sonunda bir askeri darbeyle ör-

gütlerini bertaraf etme girişimi karşısında Solidarnosc'un gözalıcı siyasi zaferinden ne denli hoşlanmış olurlarsa olsunlar ve (dışarda genellikle abartılan) kilisenin ve milliyetçiliğin ideeolojik etkisi ne denli büyük olursa olsun, onlar yaşam standartlarını, işlerini ve hatta kazanmış oldukları pespaye sosyal güvenlik haklarını (Solidarnosc yönetiminde bile olsa) tehdit eden bir hükümet karşısında savunmak için kararlı biçimde harekete geçeceklerdir.(14) Son tahlilde onların gündelik tavrını belirleyecek olan herhangi bir "ideolojik değer" değil, kendi çıkarlarıdır. Hatta kuşkusuz evvelki hükümetlere kıyasla halk kitlelerinin siyasi çıkarlarını daha iyi yansıtan ve 40 yıldır ilk kez Stalinistler tarafından yöneltilmeyen bir hükümete bir "şans dönemi" tanısalar bile, tavırları bu olacaktır.

Solidarnosc Yeni Bir İkilemle Karşı Karşıya

Anti Marksizmin dünya çapındaki başlıca teorisyenlerinden bir olan eski Marksist Polonyalı profesör Leszek Kolakowski, bu durumun sonucu olarak Solidarnosc'u bekleyen ikilemi gayet iyi kavramıştır:

"Yeni hükümet müflis bir ekonomi ve bundan türeyen bir hoşnutsuzluk devralmıştır. Eskiden Solidarnosc işçileri savunmak için vardı. Şimdi gittikçe daha çok yaygınlaşan ümitsizlik duygusu Partideki Stalinist güçlerin ve polisin provokasyonlarıyla veya bunlar olmaksızın isyanlara yol açarsa, Solidarnosc muğlak bir durum içinde olacaktır." (*The Times*, 22 Ağustos 1989).

Ne var ki muğlak bir eylem çizgisi, nomenklaturanın ve IMF'nin Solidarnosc-KP koalisyonuna yüklediği rolle bağdaşmaz; bu role göre sözümona ekonomik reflasyonun önşartı olarak işçi sınıfı yeni emperyalist krediler almak için kemer sıkmayı kabul edecek, her ne pahasına olursa olsun "düzen" ve "istikrar'ı sağlayacaktır.

Jacek Kuron Polonya'da hapiste geçirdiği yıllarıyla saygıyı hak etmiştir. Başlangıçta onun "grupçuk" faaliyetiyle sınırlı olan inatçı çabaları olmasa, 1980'deki işçi sınıf patlaması olmaz, veya en azından çok daha sonra olurdu.

Ama ona olan saygımız kendisini bekleyen kabusu ortadan kaldırmaz. Mazowiecki hükümetinde çalışma bakanı olarak, "dünyaya açık bir ekonomi" kupasını sonuna kadar içmeyi, yani uluslararası kapitalizmin oyununun kurallarına uymayı kabul edecek olursa, polis bakanı ve işçi sınıfı karşıtı, çoğulculuk karşıtı baskıların bakanı olmak tehlikesiyle yüzyüzedir.

SSCB'de ve diğer bürokratlaşmış işçi devletlerinde halihazırdaki toplumsal güçlerin, bunlar arasındaki güçler ilişkisinin ve başlıca sosyo ekonomik çelişkilerin dinamiğinin gerçekçi bir kestirimi, açık bir sonuca götürür.

Süregiden politik mücadelelerdeki ana sorun, kapitalizmin restorasyonu değildir. Esas sorun, bu mücadelelerin anti bürokratik bir politik

devrim doğrultusunda mı, yoksa glasnost çerçevesinde kitlelerin kazandığı demokratik özgürlüklerin kısmi veya topyekün bertaraf oluşu yönünde mi olduğudur. Esas mücadele kapitalizm yanlıyı güçlerle antikapitalist güçler arasında değildir. Bürokrasi ile çalışan kitleler arasında, yani Çin ve Vietnam hariç, esas olarak bürokrasi ile işçi sınıf arasındadır.

Bürokratlaşmış işçi devletlerinin hiçbirinde küçük burjuvazi ve orta burjuvazi toplumda küçük bir azınlıktan öte birşey değildir. Bu unsur kuşkusuz kendisine elverişli bir uluslararası bağlamda işlev görmektedir .Uluslararası büyük sermayeden, oldukça sınırlı olmakla birlikte, destek almaktadır.(15) Ama nihayetinde bu çakışma, kısa veya orta vadede kapitalizmin restorasyonu diye birşey için yeterli olmayacaktır

Hiçbir ciddi burjuva gözlemci, böyle bir "restorasyon"un sağ veya aşırı sağ güçlerin siyasi inisiyatifleriyle gerçekleşmesi ya da hatta piyasa mekanizmalarının genişlemesi sonucunda kapitalizmin "kendiliğinden" restore edileceği ihtimaline inanmaz. Böyle bir sonuca varmakta tek minimal gerçekçi olasılık, bürokrasinin "reform"cu kanadına açıkça güvenmektir. Dogmatik eğilimlerin endişeleri de bu yöndedir.

SSCB'de kapitalizmi Sovyet "kapitalistleri"nin "restore" edeceği beklenmemeli. Gorbaçov'a (ve Polonya'da, Macaristan'da onun yerel müttefiklerine) atfedilen sinsi bir plandır bu. Kimileri bu amacı Çin'de Deng Siao Ping'e de atfetmişlerdir.

SSCB'deki toplumsal dinamiği böyle yorumlamanın temelinde yatan şey, tüm toplum üzerinde muazzan bir güce sahip olan ve geniş maddi ayrıcalıklardan yararalanan kristalleşmiş toplumsal bir kast olan bürokrasinin niteliğini yanlış kavramaktır. Bürokrasi yeni bir hakim sınıf değildir. Onda hakim sınıfların tarihsel olarak ayırdedici olan özelliği de yoktur, yani hakimiyetini uzun vadede yeniden üretecek istikrardan, temellerden ve yetenekten yoksundur. Ama yine de, iktidarı tehdit edildiğinde, kısa ve orta vadede kendisini savunacak gerçek güçlere sahiptir.

Bürokrasi Kapitalist Restorasyona Karşı

Bürokrasinin çoğunluğu için, aslında çok büyük çoğunluğu için, kapitalizmin restorasyonu onların gücünü ve ayrıcalıklarını azaltır. Ancak içlerinden küçük bir azınlık dönüşüm geçirerek büyük endüstri ve finans şirketlerinin, yani statülerini çocuklarına aktaracak biçimde, ekonomik açıdan gerçekten bağımsız şirketlerin girişimcisi haline gelip özel mülk sahipleri olabilirler. Geniş bürokratlar yığını için ise, yani yalnızca küçük ve orta düzeydekiler değil, aşağı yukarı SSCB'de 300.000 haneyi kapsayan nomenklatura üyeleri için de dahil olmak üzere, kapitalizmin restorasyonu iktidar ve maddi avantaj yitimi de-

mek olacaktır.(16)

Bürokrasinin bu yönde adım attığını varsaymak, onun kristalleşmiş bir toplumsal kast olarak harakiri yapmaya hazır olduğunu varsaymak demektir. Bu düşünce, bürokrasinin keskin bir kriz anında partisini toplayıp proletaryanın kampına geçeceği düşüncesi gibi yanlıştır. Troçki, keskin bir krizde bonapartist bürokrasi içinden politik devrim yanlısı bir "Reiss kanadı"nın ve kapitalizmin restorasyonundan yana bir "Butento kanadı"nın çıkacağını kestirmişti.(17) Ama bürokrasinin tümünün bir Reiss kanadı ile bir Butenko kanadı şeklinde ikiye bölüneceğini asla söylememişti.

Bürokrasi İçin İki Belirleyici Tarihi Sınav

Bu açıdan SSCB'de iki belirleyici tarihi sınav cereyan etmiştir. Bürokratik diktatörlüğün yaşadığı en ciddi iki kriz 1927-1933 ve 1941-1943'de meydana gelmiştir. Her iki durumda da, bürokrasinin çoğunluğu ve onun bonapartist liderliği ne proleter çözüme ne de burjuvaziye teslimiyete yöneldi. Bunun yerine, en ümitsiz yöntemlerle ve Sovyet kitlelerine dehşetli pahalıya mal olacak biçimde, kendi iktidarının savunulmasını hedefledi. Her ikisinde de bunu başarıyla gerçekleştirdi.

Bu ihtimali göremeyenler, başta Sol Muhalefetten Pyatakov çevresinde oluşan talihsiz "teslimiyetçiler" olmak üzere, vahim politik hatalar yaptıktan sonra, bu muhakeme yanlışlarını hayatlarıyla ödediler. (18) Bugün bu hatayı tekrarlamak için hiçbir neden yok. SSCB'de ve diğer bürokratlaşmış işçi devletlerinde politik ve toplumsal mücadele iki kutuplu değil, üç kutuplu bir mücadeledir ve uzun bir dönem için böyle kalmaya devam edecektir.

Üstelik bu tahlil, Çin Halk Cumhuriyeti'nde çok yakın geçmişte sağlam bir biçimde kanıtlanmıştır. Deng Siao Ping ekonomik "liberalleşme"yi, Gorbaçov'dan da çok öte, elinden geldiğince ileri götürmede tartışmasız bir sihirbaz çıraklığı rolü oynadı. Ama planlamanın çökmesi, denetlenemez bir bütçe açığı ve dörtnala enflasyonun başlamasıyla birlikte ciddi bir ekonomik "aşırı ısınma" krizi baş gösterince, Deng'in tepkisi "kapitalizmin restorasyonu" değil, ekonomide sıkı bürokratik denetimin geri getirilmesi oldu. Onbinlerce bürokrat, ekonomide devlet denetimini yeniden dayatmak için eyaletlere gönderildi.(19) Tiananmen Meydanı katliamından önceydi bu.

Çin bürokrasisi ne "kendiliğinden piyasa güçleri"ne ne de kitlelere cevaben harakiri yapmadı. Ümitsizce kendi iktidarına ve ayrıcalıklarına yapıştı. Tarihsel olarak, uzun vadede bürokrasinin kendine ait bir geleceği ya da kaderi yoktur. Ama belli bir dönem için bonapartist konumunu savunacak olanağı vardır. 60 yıllık tarihsel deneyimin hükmüdür bu. Bürokrasi ancak bir başka toplumsal gücün, ya gerçek bir burjuva sınıfı ya da gerçek bir işçi sınıfının bilinçli politik eylemiyle

devrildiğinde sahneden silinip gidecektir.

Bugün en azından SSCB'de varolan güçler ilişkisine bakıldığında (20), bürokrasinin yeni bir burjuvazi tarafından çok işçi sınıfı tarafından bertaraf edileceği çok daha muhtemeldir. Yukarıda bilinçli politik eylem dememin nedeni, devlet iktidarının belirleyici faktör olmasındandır. Devletin sosyal niteliğini, belirlenmiş amaçlar peşinde koşan siyasi güçlerin aktif müdahelesi olmadan, hiçbir kendiliğinden ekonomik süreç, piyasa mekanizmalarının hiçbir "içkin mantığı" dönüştüremez. Bugün, kendi arzuları ile gerçekliği biribirine karıştıran hassas gazeteciler veya insanlar ne derlerse desinler, Polonya ve Macaristan'da devlet aygıtını kontrol edenler "burjuva yanlısı güçler" değil, bürokratik nomenklaturadır. Bugün onlar, Kremlin'in kuşkusuz geçmiştekinden daha ihtiyatlı ama daha az gerçek olmayan desteğini almaktadırlar. Varşova'da Mazowiecki hükümeti işbaşına gelmeden önce KGB başkanı, yeni koalisyon hükümetine (iktidara değil, işbaşına geçme -ikisi çok farklı şeylerdir) onayını vermek için oldukça belirgin bir ziyarette bulundu. Gorbaçov'un DAC'nin kırkıncı yıldönümünde Doğu Berlin'de yaptığı konuşma bu konuda hayale yer bırakmadı.

Paul Sweezy, Küba ve Doğu Almanya dışta tutulursa, olaylarının seyrinin uzun vadede piyasanın restorasyonu doğrultusunda olduğunu düşünüyor *(Monthly Review*, Eylül 1989). "Uzun vadede" hem Doğu ve Batı Avrupa'da, SSCB'de ve dünyada birçok şeyin değişeceği gerçeğini bir kenara bırakalım. Daha son zamanlara kadar bütün bu ülkelerde kapitalist olmayan bir hakim sınıfın iktidarda olduğunu iddia eden Sweezy'nin bu iddiasını neşeyle unuttuğu gerçeğini de bir kenara bırakalım. (Burada kendi kendini bertaraf eden "yeni bir sınıf" var - bu, diyalektikte gerçekten bir maceradır.).

Esas şey başka bir yerde yatıyor. Sweezy işçi sınıfının rolü, aktivitesi, tepkileri ya da çıkarları konusunda bir kere olsun herhangi bir değinmede bulunmuyor. İşçi sınıfı satranç tahtasında bir piyon bile değildir. Ortada yoktur - 350 milyon insan dünya sahnesinden silinmiştir! Bu teorem başaşağı çevrilmelidir. Bu ülkelerin hiçbirinde, işçi sınıfının başrolü oynadığı şiddetli toplumsal çatışmalar olmadan, sistemde değişiklik mümkün olamaz.

Çıkarlarını savunacaktır. Bu çatışmalar sonucunda acı bir yenilgi almadıkça, kapitalizmin restorasyonu mümkün değildir. Şimdilik bu mücadelelere hazırlanmak gerekir; hem de yenilginin, henüz kavga verilmemişken, kaçınılmaz olduğunu kabullenmeden hazırlanılmalıdır.

Bütün bu tahlil iki politik sonuca varır. Devrimci Marksistler her durumda proletaryanın acil ve tarihsel çıkarlarını savunmaya çabalarlar. Ne Gorbaçov'la ne de bürokrasinin muhafazakar kanadıyla kendilerini bir tutmazlar. Bürokrasinin herhangibir kanadından bağımsız olarak, bağımsız bir siyasi eğilim oluştururlar. İşçi sınıfının ve onun mütte-

fiklerinin, yani proletaryanın çıkarlarını savunan aydın ve gençlik çevrelerinin içinde kök salmaya çalışırlar. SSCB, Çin Halk Cumhuriyeti ve Doğu Avrupa ülkelerinde karşı karşıya bulunulan sorunların çözümünün tek olumlu yolu olarak politik devrimi ("aşağıdan devrim") görürler.

Ancak bu anti-bürokratik, uzlaşmaz sınıf bağımsızlığı tutuma sahip olmak, bugün SSCB'de ve Nikaragua, Küba gibi daha az bürokratlaşmış olanlar da dahil, diğer işçi devletlerinde cereyan etmekte olan somut politik ve sosyal çatışmalarda "tarafsızlık" tavrı almayı, yani bunlar kaşısında fiilen çekimser kalmayı getirmez. Her durumda, çatışmalarda neyin sözkonusu olduğuna ve çalışanların kurtuluş mücadelesi davasına ne gibi pratik sonuçlar getirdiğine bakılarak bir tutum alınmalıdır.

Bu açıdan, "Dünya Komünist Hareketi"ni parçalayan hizip mücadelesinde alınacak tavra ilişkin olarak şu yol gösterici noktalar belirir.

1. Devrimci Marksistler **glasnost**un somut önlemlerini, yani emekçi kitlelerin yararlandığı her özgürlük genişlemesini sonuna dek desteklerler. **Glasnost**un yalnızca aydınları ilgilendirdiği ve yalnızca onlara yaradığı şeklindeki düşünce ahmakçadır.

Bunun için Halk Vekilleri Kongresi için yapılan seçimlerde muhalefet adaylarına verilen oyların sayısına bakmak bile yeter. Emekçi kitlelerin glasnostu kendi yararlarına ne ölçüde kullandıklarını görmek için madencilerin grevinde doruğuna ulaşan kitle grevlerinin boyutunu, örgütsel biçimlerini, taleplerini ve sonuçlarını incelemek yeter.

Glasnostun başlıca sonucu, aslında işçi sınıfı içinde giderek daha çok sayıda tabakanın eylemlilik, politikleşme ve özörgütlenmede gelişme kaydetmesidir. 29 Ağustos 1989 tarihli *International Herald Tribune*'de yer alan Washington Post bülteninden de dramatik bir biçimde bu çıkmaktadır

" 'Grevden beri herşey değişti' diyordu, Donbass madenlerini eskiden beri iyi bilen Sovyet gazeteci Aleksandr Kalinin. 'İşçiler başlarındakilerden korkmuyor artık. Sanki zincirlerini aniden atıp özgürleşmiştiler.' "

İşçiler Yolsuzluk Yapan Yönetimi Suçluyor

"Şimdi grev son bulmuş durumda. Gorki madenindeki 5700 işçi politik kaslarını kullanmaya başladılar. Bu ay on saat süren bir toplantıda, ocağın yolsuzluk yapan kötü yönetimini suçladılar ve oylama sonucu M.Boldirev başkanlığındaki 17 kişilik grev komitesi yeni bir işçi konseyine dönüştürüldü. Konseye tek bir işletme yöneticisi, Komünist Parti lideri ya da resmi sendikanın lideri seçilmedi."

Devrimci Marksistlerin **glasnost**a yönelttikleri eleştiri, **glasnost**un fazla ileri gitmeyişidir; sansürün tümden kaldırılmamış oluşudur; örgütlenme ve gösteri özgürlüğünün hâlâ kısıtlı oluşudur; grev hakkı-

nın düzene bağlanmış oluşu, yani sınırlı oluşudur ve seçimlerin tümüyle serbest olmayışıdır.

Bununla birlikte geçmiş rejimlere kıyasla muazzam ve nitel bir ilerleme vardır. Kazanılan demokratik özgürlüklerde herhangi bir kısıtlama, Sovyet işçi sınıf için çok ciddi bir yenilgi ve dünya işçi hareketi için ağır bir darbe olacaktır.

2. Devrimci Marksistler, işçi sınıfının çıkarlarına ters olan ve onun reddettiği veya kuşkuyla yaklaştığı bütün perestroyka önlemlerine karşı mücadele ederler. Hele işçilerin azalmasına veya aynı ücret ve konut garantisi getiren yeni iş olanağı olmaksızın fabrikaların kapanmasına, işçi denetimi (yani işçilerin veto hakkı) olmaksızın çalışma temposunun artırılmasına veya üretimin yeniden örgütlenmesine, ihtiyaç maddeleri fiyatlarının işçi denetimiyle uygulanan bir eşel mobil ücret sistemiyle telafi edilmeyen her yükselişine, parasız sağlık hizmeti ve eğitim ilkesinin her çiğnenişine ve genelde işçilerin yaşamında sosyal hizmetlerin her kısıtlanışına yol açabilecek her önleme karşı bu mücadele özellikle geçerlidir.

3. Toplumsal eşitsizliğin her türlü artışına, nomenklaturanın ayrıcalıklarının süregitmesine, küçük ve orta burjuvazinin kazancında beli bir sınırın ötesindeki her artışa karşı durmak gereklidir.

4. Öte yandan bizzat işçiler, hizmetler alanında piyasa mekanizmalarına başvurulması halinde günlük yaşamın sorunlarının çözümünün kolaylaşacağını ifade ettikleri sürece devrimci marksistler bu görüşü kabul ederler. On milyonlarca hanenin maddi yaşamını etkileyen konularda karar vermek bizzat çalışanların kendilerine düşer, ideologlara değil.

5. Devrimci Marksistler SSCB'deki azınlık ulusların kendi kaderlerini tam egemenlikle belirleme hakları için verilen her mücadeleyi desteklerler. Aynı zamanda şovenizmin her biçimine karşı mücadele ederler. Özellikle Büyük Rus şovenizmini ve Azerbaycan'da, Özbekistan'da görüldüğü gibi pogromvari gelişmeleri reddederler.

6. Devrimci Marksistler Kremlin ile emperyalistler arasında, başta Güney Afrika ve Filistin olmak üzere sömürge ve yarı sömürge ülkelerdeki kurtuluş hareketlerinin, yani kanlı bir şekilde bastırılan ve kendi kaderini tayin hakkı dahil, en ilksel siyasi hakları bile tanınmayan bu hareketlerin eylem özgürlüğünü kısıtlayıcı anlaşmalara kaşıdırlar.

Devrimci Marksistler, dünya işçi hareketini ister eylem biçimleri itibariyle, isterse amaçları itibariyle daha "ılımlı kılmayı" hedefleyen ve ona, uluslararası burjuvaziyle "barış içinde birlikte yaşamanın gelişmesi" bahanesiyle bu yönde yapılan her türlü müdaheleye karşıdırlar. Devrimci hareketlere yapılan yardımın, Nikaragua ve Küba'ya yapılan ekonomik yardımın azaltılmasına karşı çıkarlar.

7. Devrimci Marksistler, Sovyet birliklerinin Afganistan'dan çekilmesine; silahsızlanma girişimlerine; Doğu Avrupa ülkeleri için "sınır-

lı egemenlik" şeklindeki SSCB'nin Brejnev doktrininin terkedilmesine; SSCB, Çin Halk Cumhuriyeti ve Kuzey Kore arasında normal devlet ilişkilerinin yeniden kurularak, ekonomik yardımı siyasal baskı malzemesi yapmadan, aralarında daha fazla ekonomik işbirliği yapılmasına olumlu yaklaşırlar.

8. Devrimci Marksistler, kapitalizmi ve emperyalizmi uzlaşmaksızın mahkum ederler, marksizmin temel tezlerinin ve sosyalist projenin geçerliliğini savunurlar. Bu ilkeleri, revizyonist bürokratik ideolojinin düpedüz birer çeşitlemesi olan neo-sosyaldemokrat uzlaşmacı tezlere karşı da muhafazakar neo-Stalinist tezlere karşı da savunurlar.

Hiçbir Hizbin Birleşik Bir Projesi Yok

"Dünya Komünist Hareketi" içindeki hizip mücadelesinde ortaya konulan ana sorunlara ilişkin böyle bir somut tavır, Gorbaçov'un ya da muhafazakarların "tutarlı bir birleşik proje"si olduğunu söyleyen tezlerle çelişir. Bu tezlerden ilki **glasnost**un **perestroyka**ya ayrılmazcasına bağlı olduğunu reddetmeye yöneliktir. Öteki tez ise, aksi takdirde **glasnost**un tepetaklak olacağı kaygısıyla, **perestroyka**ya ve özellikle Gorbaçov ekibine eleştirel destek verilmesini ima eder.

Bürokrasinin hiçbir hizbinin herhangi bir ideolojik veya teeorik "tutarlılık" göstermediği gerçeğini bir kenara bırakalım. Aslında bu hizipler pragmatik bir biçimde çalışmaktadırlar.

Çin deneyi şunu zaten kanıtlamıştır: ekonomik "liberalleşme" ve siyasal demokratikleşme yan yana yürümek bir yana, zamanla birbirleriyle çelişmektedir; ekonomik "liberalleşme" toplumsal çelişkileri artırarak patlayıcı çatışmalara yolaçmakta ve bürokrasinin baskı yoluyla karşılık vermesi eğilimini güçlendirmektedir.(21)

SSCB'de, bürokrasinin iktidarını alaşağı etmeden, ekonomik politikada gerçek demokratik planlamaya ya da emekçi kitlelerin kendi kaderlerini gerçekten kendilerinin belirlemesine yönelik temelli bir "dönüş" mümkün değildir. Ve böylesi bir alaşağı ediş yaşanmadan, SSCB'nin dış politikasında dünya devrimini desteklemeye yönelik herhangi bir temelli "dönüş" de mümkün değildir.

Ama kitleler, genişleyen bir demokratikleşme süreci içinde özörgütlenme yeteneklerini artırmadan ve böylesi bir devrim için gerekli politik deneyime ulaşmadan bürokratik rejimin alaşağı edilmesi de mümkün değildir. SSCB'de sosyalizmin geleceği için **glasnost**un hayati oluşu bundandır.

Ve Sovyet işçileri bunu bizzat anlıyorlar. Kusbass'taki Kemerovo grev komitesinin başı şunu söylüyor: "**Perestroyka** (daha doğrusu **glasnost** demeli) insanları, özellikle gençleri uyandırmıştır. Son birkaç yılda halkın bilinci özellikle hızlı bir gelişme kaydetmiştir."

David Seppo'nun dediği gibi: "İşçilerin siyasi ve ekonomik bürokrasilerle ilişkilerinde iki önemli değişiklik meydana gelmiştir. Bir kere,

küçük çaplı grevlerle havayı koklayan işçiler giderek korkularını atmışlardır. Merkezdeki yetkililerin ve basının ekonomiyi yöneten kademelere yöneltegeldiği eleştiriler de işçi protestosuna itilim vermiştir."(22)

Bu, somut olarak şu demektir: işçiler kendi acil çıkarlarını savunmak için mücadele ettiklerinde, onların bu tavrı Gorbaçov kanadını zayıfsa bile, işçilerin yanında yer alınmalıdır. Bundan başka bir tutum oportünist, işe yaramaz bir tutum olur.

Ama buna paralel olarak, **glasnosta** yönelik somut tehditler varken, yani bugün işçilerin pratikte kullandıkları gerçek demokratik özgürlüklere yönelik tehditler varken, daha baskıcı bir rejimin gelişini önlemek için, "Gorbaçovcular" da dahil, harekete geçmişe hazır bütün güçlerle eylem birliği yapmaya da hazır olunmalıdır.

Böylesi bir birleşik cephenin reddedilmesi, Stalinizmin Üçüncü Dönemiyle(23) benzeşen sorumsuz bir sekter tavır olur.

Muhafazakarlar geçici bir zafer elde edecek olursa, SSCB'de böylesi sekterliğin sorumluları hapishanelerde, Gulag'da ve psikiyatri kliniklerinde(24), ya da en iyi ihtimalle evlerinde göz hapsinde iken, bu hatalarının sonuçlarını tekrar tekrar gözden geçirmeye vakit bulacaklardır. Pekin'in Tiananmen Meydanı'ndaki gösterilerin "Yaşasın **glasnost**" pankartlarıyla başlaması tesadüf değildir. Bu önceliğin daha sonra yankıları olacaktır.

Yüksek Sovyette Üç Tutum

Eylül'de Yüksek Sovyet'te cereyan eden grev hakkının sınırlanmasına ilişkin tartışmalar, bu seçenekleri beklediğimden de erken aydınlatmamızı sağladı. Üç net tutum vardı. Muhafazakarlar grev hakkına ve özellikle bu hakkın kullanılmasına karşı çıkıyorlardı.

Bu tutumlarını gizlemediler de. "Radikaller" sınırlı bir grev hakkından yanaydılar ve grevlerin bastırılmasına karşıydılar. Gorbaçovcular bu iki tutum arasında yalpalayıp durdular ama yumuşak bir biçimde, muhafazakarların tavrına yöneldiler.

Gorbaçov Grev Yasağı Öneriyor

Gorbaçov 18 ay için grevleri yasaklayan ve grev uygulamasını (öte yandan o zaman legalleştirmeye hazırdı) zoraki hakem yoluyla sıkı bir düzenleme altına almayı öngören bir yasa önerisi sundu.

Bunun ardından SSCB'de 1919'dan bu yana görülmeyen bir şey yaşandı. İşçi hareketinin baskısıyla ve bu hareketin (çok sınırlı ve çelişik biçimde) parlamentoya yansımasıyla, Yüksek Sovyet üyelerinin çoğunluğu Gorbaçov'un önerisini reddetti, yani hükümetin ve SBKP Merkez Komitesi Politbürosu'nun önerisi reddedildi.

Üyeler Gorbaçov'u bir ödün vermeye zorladır - gerçi bu ödün işçile-

rin çıkarlarını uzlaşmazca savunanlar için kabul edilebilir değildir ama bütün grevleri 18 ay yasaklamaktan epeyce uzaktır.

Herşey bir yana, Yüksek Sovyetteki tartışmanın bu gözalıcı sonucu işçilere, yasal kurallara aldırmadan eylemlerinde ve grevlerinde ısrarlı olma, taleplerini bastırma cesareti verecektir.

1988'de SSCB'de milyonlar grev yaptı ve 1989'un ilk yarısında grevcilerin sayısı 2 milyondu. Gelecek aylarda ve yıllarda bunu daha milyonlarcası izleyecek. Stalin, Kruşçev, Brejnev ve Andropov dönemlerinde bu inanılacak şey değildi. Bugün Çin'de, Kuzey Kore, Romanya, Çekoslovakya, Doğu Almanya, Vietnam ve Küba'da da tasavvur edilecek birşey değil. Adeta tırnaklarla savunulacak kadar önemli bir adımdır bu.

Bu hareket büyümedikçe, Sovyet, Çin ve Doğu Avrupa işçilerinin kendiliğinden eylemi ve özörgütlenmesi gelişip de gerçek bir "aşağıdan devrim" noktasına, gerçek bir politik devrim noktasına ulaşmadıkça, SSCB'de ve dünyada sosyalizme doğru bir ilerleme mümkün değildir. Politik demokratikleşme bu sürece güçlü bir itilim vermektedir.

9 Ekim 1989
Inprecor: Sayı;295

NOTLAR

1. Bu konuda birkaç aydır haberler artmaktadır. 7 Eylül 1989 tarihli *International Herald Tribune*, Genel Sekreter Nguyen Van Linh'in bir konuşmasına ve partinin merkez organı *Nhan-Dan*'daki bir makaleye atfen bunları doğrulamıştır.

2. Bkz özellikle bir SED üyesi teorisyenin SSCB'de perestroykaya karşı çıkmak için "deli gömleği" giymiş olmak gerekir türünden açıklaması (Zürich *Woçhenzeitung*, 1 Eylül 1989). **Perestroyka** türü reformlar Vietnam, Bulgaristan ve öteki benzer ülkelerde uygulanmıştır.

3. SSCB, Çin ve Kuzey Kore arasında **perestroyka** çerçevesinde ekonomik işbirliğinin epeyce arttığı eklenmeli. 6 Temmuz 1989 tarihli *Pravda*'ya göre, Demokratik Kore Cumhuriyeti'nin sınai üretiminin %25'ini sağlayan 70 sanayi kompleksi şimdi Sovyet yardımıyla işle-

tilmektedir.

4. Fidel Castro'nun 26 Temmuz 1989 günkü konuşmasına ilişkin atıflar 6 Ağustos 1989 tarihli *Granma Weekly Review*'dan alınmıştır.

5. 1956 ve 1968 bastırma eylemlerinin aynı savunusu Çekoslovak ve Macar "muhafazakarlar"da ve de Doğu Almanya'dakilerde de görülür.

6. Kruşçev liderliğinin Çin Halk Cumhuriyeti'ne ekonomik ve askeri yardımı bir gecede tümden kestiği hatırlardadır. Bu olay bir bütün olarak Komünist harekete ve üçüncü dünyadaki, özellikle Asya ve Afrika'daki kitle hareketi üzerinde yıkıcı etkilerde bulundu. KP'leri böldü, Maoist liderliğin meşum saflaşmasına yol açtı. Brejnev liderliğinin, işi, büyük Çin şehirlerine yönlendirilmiş nükleer silahlar yerleştirmeye dek vardırdığı da hatırlardadır. Çinhindi savaşı sırasında Kremlin'in yardımı damlalıkla vermiş olduğu da unutulmadı.

Kapsamları ve pratik etkileri bakımından, bütün bu ihanetler bugün Gorbaçov'un yaptıklarından bir haylı ötededir.

7. Bkz. Janette Habel'in IVP No:167'deki makalesi.

8. Hatta SSCB'de "büyük bir iç savaş" olasılığına davetten ve hatta ülkenin parçalanmasından sözeder.

9. Romanya'da gerçek bir aile rejimi oturtmuş olan Çavuşesku örneğini verebilirim. Çalışanların çogu ihtiyaç maddelerinden yoksundur ve hatta kışın evlerini ısıtamamaktadır. Ama bu despot ihracata hız vererek kapitalist ülkelere olan borçların ödenmesine öncelik vermekte ve aynı zamanda lüks ve muhteşem prestij projelerine yatırım yapmak şeklinde rezilce bir politika izlemektedir. Kuşkusuz bu onun "Komünist ortodoksluğunun" bir başka kanıtıdır (Bkz. 22 Ağustos 1989 tarihli *The Times*'da eski Devlet Güvenlik Konseyi üyesi ve üst düzey parti lideri Profesör Dimitru Mazilu'nun yazdığı ithamlar). Uluslararası Af Örgütü Romanya'da yeni yeni işkence vakalarını kınamıştır. Çin Hlak Cumhuriyeti başkan yardımcısı Wang Zen ise, "burjuva liberallerin, isyancıların ve karşı devrimcilerin topyekün temizlenmesi...büyük çoğunluğundan kurtulma, öldürülmeleri veya yeniden eğitilmeleri, çoğu durumda gerektiği gibi, birçoğunu çalışma kamplarına gönderilmesi" çağrısını yapmaktan çekinmemiştir. (*Le Monde*, 31 Ağustos 1989)

10. Bu tezin ardında, Fidel Castro'nun meta-piyasa ilişkilerini (ki herhalükarda Küba'da da sürüyor) "kapitalist yöntemler"le eşitlemesi yatıyor. Teorik açıdan bu yanlıştır. Piyasa ilişkileri otomatikman kapitalizme yolaçmadan kapitalizmden çok önce de vardı. Bu ilişkiler, Lenin'in Troçki'nin ve bütün klasik Marksist teorisiyenlerin çeşitli vesilelerle belirttikleri üzere, kapitalizmin ortadan kalkmasından sonra da uzun süre varlığını sürdürür.

11. Paradoksal bir biçimde, Fidel Castro, 26 Temmuz 1989 günkü konuşmasında şunları söylüyor: "Sosyalizmden kapitalizme barışçıl bir geçiş mi görüyoruz? Bu mümkündür. Biz buna karşı değiliz." Bize göre ise bu mümkün değildir, tıpkı kapitalizmden sosyalizme tedri-

ci geçişin olmayışı gibi. Ve herhalükarda buna karşı olacağızdır.

12. Çekoslavakya KP başkanı Jakes, İspanyol gazetesi *El Pais*'in 30 Temmuz tarihli sayısında yer alan bir röportajda, nüfusun %99'unun Vaclav Havel'in fikirlerine ve 77'ler Bildirgesine karşı olduğunu söylüyor. Eğer bu gerçekten böyleyse -ki kanıtlanmaktan çok uzaktır- bu fikirlerden ve bunların yayılmasından neden korkuluyor? Bu fikirlerin yayılması kime ne "dayatıyor"?

13. *New York Review of Books*'un 17 Ağustos 1989 tarihli sayısında yer alan Peter Reddaway'in bir incelemesi, bürokratların çoğunluğunun **glasnosta**, aslında Gorbaçov'a çok düşman olduklarını teyit etmektedir. Aynı doğrultudaki bir inceleme de haftalık *Die Zeit*'da (29 Eylül 1989) yer almaktadır.

14. Bkz Solidarnosc senatörü ve ünlü Katolik yazar Andrzej Szczyplorski'nin anlamlı bir yorumu: "Bizde paradoksal bir zihniyet var. İnsanlar komünizme karşı olduklarını da söylüyorlar. Bu doğru. Ama aynı zamanda, Batı'daki gibi, işsizliğin olduğu bir devlet de istemiyorlar." *(Die Zeit*, 8 Eylül 1989)

15. Emperyalistler herşeyden çok Doğu Avrupa'daki ciddi politik ve toplumsal çatışmaların bir bütün olarak Avrupa'da ve hatta dünyada durumu istikrarsızlaştırıcı etkilerinden korkmaktadırlar.

Bu yüzdendir ki yalnızca Batı Alman değil, aynı zamanda Amerikan büyük sermayesinin de en önde gelen temsilcileri, Kremlin'in onayı dışında ya da Kremlin'in çıkarlarını hesap dışı bırakan herhangi bir büyük değişiklik olmasın diye ısrar ediyorlar.

16. Hindistan'da yayınlanan *Economic and Political Weekly*'nin 17 Haziran 1989 tarihli sayısında yer alan ilginç bir makale, Nobel ödülü sahibi Vassili Leontiev'in bir konferansına atıfta bulunmaktadır. Leontiev bu konferansında, bir üretim araçları pazarı ile bir emek pazarı, yani sermaye (bir başka deyişle, kapitalizm) olmadan tutarlı bir pazar ekonomisinin olamayacağını belirtiyor, ama aynı zamanda, tüm SSCB'de topu topu ancak 100 yöneticinin bulunduğunu söylüyordu.

17. Kızıl Ordu'nun haberalma hizmetinde çalışan Polonyalı Komünist Ignacy Reiss, 1936'daki ilk Moskova yargılamaları ertesinde Stalin'den ve Komintern'den açıkça koptu ve Dördüncü Enternasyonal'e geçeceğini ilan etti. Kısa süre sonra İsviçre'de katledildi. Sovyet diplomat Fedor Butenko da 1936'da Moskova'dan koptu. İtalyan faşistlerine katıldı.

18. Devrim zamanında başlıca Bolşevik liderlerden ve Sol Muhalefetin bir üyesi olan Pyatakov, Stalin liderliğinin 1928'deki "sola dönüş"üyle teslim oldu. İkinci Moskova yargılamasından sonra kurşuna dizildi.

19. Bürokratik aygıtın Çin ekonomisi üzerinde yeniden sıkı denetim kurmaya yönelmesi hakkında, bkz *Neuer Zürcher Zeitung*, 22-23 Temmuz 1989.

20. "Nomenklatura'nın özelleştirilmesi"nden bir hayli sözedilen

Polonya'da bile, lafı güzafın ardındakilere bakmak gerek. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 11 Eylül 1989 tarihli sayısında, %95'i devlet mülkiyetinde olan sanayinin yeniden özelleştirilmesinin 20-25 yıl alacağını belirtiyordu. Yabancı sermaye dışında kim bu sanayiyi satınalabilir? Yabancı sermaye ise, genelde sübvanse edilen, yani kapitalist açıdan kârsız olan işletmeleri neden alsın?

2 Eylül tarihli *Le Monde* şu manşeti taşıyordu: "Polonya nomenklaturası özel sektörün en iyi bölümünü kendine ayırıyor." Ama daha derinine inince, sözkonusu olan şeyin, halkın zaten protesto etmeye başlamış olduğu tarımsal bir konsorsiyum, bir dolandırıcılık olduğu görülür.

21. Geçiş toplumunun sorunlarıyla ilgili olarak Bkz. Catherine Samary, *Le marche contre l'autogestion*, Paris, La Breche, 1988; ve Notebooks for Social Research, Amsterdam. (Türkçesi Yazın Yayıncılık)

22. Bkz David Seppo'nun madenciler greviyle ilgili makalesi, IV 170.

23. Almanya'da Faşizmin 1933'te iktidara gelişinden önce, Komünist Enternasyonal, "sosyal faşist" olarak nitelediği sosyal demokrasiyle birleşik cephe politikası izlemeyi reddetmişti.

24. 23 Temmuz 1989 tarihli *Nouvelles de Moscou*'ya göre, Koluna'da (Moskova'nın bir bölgesi) hemşehrileri tarafından temsilci seçilen bir işçi, yerel yetkilileri şikayet etmek üzere Brejnev'le görüşmeye gider. Bilahare bir fabrika toplantısında şehir komitesi birinci sekreteri hakkındaki eleştirel yaklaşımlarıyla "adalet arayan adam" sıfatını da kazandıktan sonra, "mevcut Sovyet sistemine ve devlete iftira eden meşum yalanlar yaymak" suçundan mahkemeye çıkarılır.

Bir yıl hapislikten sonra iki yıl özel bir psikiyatri kliniğinde yatırılır. Bir parti sekreterini sözle eleştirdiği için üç yıl tutsaklık çeker! Böylesi yöntemlerin SSCB'de bir daha asla uygulanmaması gerektiği konusunda "tarafsız" kalınabilir mi? Şimdi bunların ortadan kaldırılması ileri doğru muazzam bir adım değil midir? **Glasnost**'un bu kazanımı "burjuva demokrasisi"nden mi yanadır?

16-23-30 Kasım 1989 Rouge
sayılarında yayımlanan bu metin
12 Ekim'de Belçika'da
Sosyalist İşçi Partisi üyeleriyle
yapılan bir konuşmanın kaydıdır.

DOĞU'DA BUNALIMLAR

-SSCB'de tarihsel dönüşümleri nasıl değerlendirmeli?

Ernest MANDEL: Bunları bir formülle özetlemek mümkün: sovyet toplumu ve herşeyden önce halk kitleleri harekete geçtiler; dünyanın en kalabalık proletaryasının bulunduğu bir ülkede, onmilyonlarca insanın siyasal eyleme, özörgütlenmelere uyanışı dünya durumunda köklü bir değişikliktir.
Bunu ancak Çin devriminin zaferi, hatta 1936-1937 İspanyol devrimi ile kıyaslayabiliriz. Ve dahası, katılan proleterlerin sayısı bakımından bu olay öncekilerin ötesine geçmektedir. Bu anlamda, hiç şüphesiz 1945'den bu yana en önemli değişiklik sözkonusu.

-Böyle bir bağlamda, kendisi de devrimden sözeden Gorbaçev'in projesi nasıl belirlenir?
EM: "Proje" kelimesi bana oldukça belirsiz görünüyor, çünkü bürokrasinin ayırıcı niteliği olmayan, uzun vadede teorik ve ideolojik bir tutarlılığı önceden varsaymaktadır. Bürokrasi esas olarak pragmatiktir. Acilen karşılık verir. Daha ziyade Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa ülkelerini sarsan aşırı derecede ağır bunalım durumunu çözümleme girişimi sözkonusu. Bu bunalım ekonomik büyümenin düşüşü ya da durgunluğu, yaşama düzeyinin alçalışı ve özellikle siyasal yönetim yapılarının, komünist partisinin meşruiyetini tamamiyle yitirmesi ile kendisini açığa vurmaktadır. Kitlelerin gözünde bu meşruiyet yitirilişi orta vadede bürokrasiyi bir toplumsal patlamayla tehdit etmektedir. Bürokrasinin yenici kanadının toplum üzerine denetimini elde tutmak ya da yeniden kurmak ve böylece iktidarını ve imtiyazlarının özünü korumak için radikal reformlara girişmeye karar vermesi bu durumla orantılı. O halde devrim değil, köklü reformlar sözkonusu. Ama reformlardan önceki kitle uyanışı ve onun özerk eylemi arasındaki kar-

şılıklı etkileşim, bunların etkisi ve ardından özerk kitle hareketinin genişlemesi, ancak aşağıdan bir devrim, bir halk devrimi olabilecek olan, gerçek bir devrimle sonuçlanacak olan bir süreci muhakkak ki başlatabilir.

-Bürokrasinin çıkarları açısından Deng Xiaoping, Çavuşesku ve Honecker, Gorbaçov'a karşı haklı değiller mi?
EM: Tarih bize, bir toplum -ister toplumsal ister siyasal- bir devrim için olgunlaştığında, hükümetlerin tüm yaptıklarının patlamayı kolaylaştırdığını gösterir. Sanıyorum, bürokrasi açısından, reformcuların yaptığı seçim, muhafazakarlarinkinden biraz daha gerçekçidir. Muhafazakarlarinki kesin bir yıkıma götürür. Bunu anlamak için bugünkü Doğu Almanya Cumhuriyeti (DAC) örneğine bakmak yeterlidir. Reformatörlerin işin içiden çıkmak için küçük bir şansları var. Proletaryanın oldukça farklılaştırılmış olduğu SSCB'de işçi kitlelerinin belirli bir denetimi düşüncesi, bu denetimi edilgenlikte zorla tutma düşüncesi kadar saçma değildir.

-Senin çağrıştırdığın en mümkün senaryo siyasal devrim. Neden?
EM: Dikkat edin. Bu tam da benim dediğim değil. Siyasal devrim, uzun vadede en mümkün "senaryo"dur, şimdilik değil. Şu an için, kaldıracın muhafazakarların lehine dönmesini hiç te dıştalamıyorum. Ama bu olursa, uzun vadede sadece devrimi kolaylaştırır -1905'de Rusya'da, 1980'de Solidarnoş'un ilk gelişmesinden sonra olduğu gibi. Bu öncekiler sovyetler birliğinde cereyan eden siyasal gelişmeleri anlamak için oldukça geçerlidir.

-Ya bir önceki örnek Çekoslavakya?
EM: 1968'de Çekoslavakya'da bürokrasi kendi iktidarını kabul etmeyen toplumun temel hareketlerinin bilincine vardı. Bu itirazlar henüz işçi sınıfının bir ardarda eylemliliği ile kendini ortaya koymamışken, bürokrasi gözüpek reformlarla önünü almaya çalıştı. Bunu yaparak toplumsal hareketi kısmen yoğunlaştırdı ama işçi sınıfının hatırı sayılır bir kısmını beklegörcülüğe düşürdü. Varşova Paktı birliklerinin müdahalesinin eşiğinde ve ertesinde durum değişti. Halk Brejnev ve müttefiklerinin Dubçek ekibine ağır baskısını gördüğünde, KP çevresinde hareketlenmeye başladı. Başlangıçta anti-bürokratik dürtülerden fazla ulusal nedenler esastı. Ama yavaş yavaş iki unsur bileşti. İşyerlerinde özörgütlenmenin ilk adımları, sendikal yapıların yenilenmesinin, işçi konseyleri kuruluşlarının ilk adımları, özyönetimin ilk adımları vardı. Ve Varşova Paktı birliklerinin varışı sırasında ve ertesinde devrimci hareketin gerçek gelişimi görüldü. Sonuç olarak devrimci hareket yoğunluğu unutulmaması gereken "normalizasyon" ile yenildi: yarım milyon KP üyesinin ihraç edilmesi gerekmişti!

-Bu vesile ile, bürokratize olanlar da dahil olmak üzere komünist partilerin hayatiyetini küçümsemedik mi?
EM: Buna geleceğim. Tüm ülkelerde değil ama hiç şüphesiz DAC'inde, Çekoslavakya'da. Polonya ve Macaristan'da mesele açık. Buna karşılık Yugoslavya'da şüphesiz öyle. Birkaç istisnayla (Romanya), Doğu'nun iktidar yapısı ile burjuvazinin iktidar yapısı arasında temel bir farklılık olduğunu iyi kavramak gerekir. Bu dikey toplumsal hareketliliğin düzeyinin farklılığıdır. Küçük ve orta burjuvaziden burjuvazinin tepe ndoktasına geçmek neredeyse imkansızdır. Doğu ülkelerinde bu farklıdır. İşçi sınıfıyla küçük ve orta bürokrasinin üstüste yığılmasının, kapitalist ülkelerde işçi sınıfının. küçük ve orta burjuvaziyle üstüste yığılmasıyla ortak bir noktası yoktur. Bu küçük ve orta bürokratların kitleler harekete geçtiklerinde öbür yana kaymaları olgusunda ortaya çıkar.

-Ama kısa vadede gündemde olan, Macaristan ve Polonya gibi ülkelerde, kapitalizmin yerleştirilmesi değil mi? Bunlar Gorbaçov'la aynı tipte reformlar yapmıyorlar mı?
EM: Arkadan gelen ülkelerde durum aynı değil. Hepsinden önce, sosyal güçler arasında nesnel güç ilişkilerine bağlı herşey. SSCB'de prokapitalist toplumsal güçler, orta ve küçük burjuvazi tamamiyle marjinaldir ve 125 milyon emekçi ile hiçbir ortak noktaları yoktur. Nüfusun %15'ini oluşturan köylülük de azınlıktır. Büyük ilerlemelere rağmen bir azgelişmiş ülke olan Çin'de köylülük çoğunluk toplumsal sınıf olmaktan uzaktır. Bu zaten Pekin Komünü'nün yıkımının temel açıklaması. Deng baskıyı örgütlemek için daha az gelişmiş bölgelerden gelen, az bilgilenmiş ve az kültürlü ordu birliklerine güvenebilirdi.
Macaristan, Polonya ve Yugoslavya gibi ülkelerde orta ve küçük burjuvazi azınlık olaraktan önemsiz değildirler. Toplumsal bir gücü temsil ederler. SSCB ve Çin'dekinden çok daha büyük ölçüde uluslararası sermaye ile, bankalarla bağlantıları vardır. Kapitalist ülkelerle ticaretin çok ağır etkisi vardır bunda, Bürokrasi, orta ve küçük burjuvazi ve proletarya arasındaki üçlü mücadele Polonya, Macaristan, Çin ya da SSCB'de farklı koşullarda cereyan etmektedir.
Siyasal ve ideolojik olguları da buna katmak gerek. SSCB'de devrim 72 yıl önce oldu. Dönemin aristokrat ve burjuvalarından yaşayan hemen hemen kalmamıştır. Buna karşılık, Çin'de devrim 1949'da olduğundan yaşayakalanlar daha çoktur. Devrim mülk sahibi sınıflarca yüzyıllar boyu sömürülmüş yoksul köylülerce kırdan taşınmış bir halk devrimiydi. Bu köylülerin gerisi geri gitmeye ve eski sömürücüleriyle birlikte davranmaya hazır olduğu düşüncesi cin çarpmasıdır.
Doğu Avrupa'da durum farklı. Yabancı bir güç, sovyet ordusu ve polisince yeni bir toplumsal rejimin kabul ettirilmesiydi sözkonusu olan (Yugoslavya hariç). Dolayısıyla ulusal duygu, ulusal egemenlik ve bağımsızlık tutkusu KP'lere karşı yöneliyordu. Ulusal egemenliğin bu

yeniden doğuşu, ulusal gururla özdeşleşmiş Sovyetler Birliği ve Çin'dekinin tersineydi. Dahası, KP'lerin zorla, terörle, entrikayla "ulusal burjuvazi" diye adlandırdıklarının eritilmesi politikası, bu ülkelerde ulusal cephelerde komünist partilerin müttefiki olan siyasal partiler ya da parlamento gibi siyasal yapıların sürüp gitmesi ile kendini ortaya koyar. Hiçbiri %100 işlemeyen bu yapılar, belli bir otonomi kazanmaya başladılar. Polonya'da parlamentoda Solidarnoş ile bir anti-KP oluşturarak eski efendilerine karşı yöneldiler.

-O halde bu ülkelerde kapitalizmin yerleştirilmesi tamamiyle hesap dışı değil?
EM: Hesap dışı değil, elverir ki...toplumsal alanda gerçek bir mücadele olan üçlü mücadele pro-kapitalist güçlerin zaferi ve işçi sınıfının bir yenilgisiyle sonuçlansın. Bizim çözümlememizle burjuva iletişim araçlarının ve neo-stalincilerin arasındaki en büyük farklılık burdadır. Benim ihtimal dışı gördüğüm, kapitalizmin kademeli, barışçıl ve anlaşılmaz bir biçimde yerleşmesidir. Bu, kapitalizmin kademeli, barışçıl ve anlaşılmaz bir biçimde ortadan kaldırılması kadar imkansızdır. Bu reformist bir yanılsamadır. Yani bir mücadele önünde bulunuyoruz ve bir mücadele birinin diğerine kesin bir zaferiyle sonuçlanamaz...

-Ama işçi sınıfının kendisi de kapitalizme yanılsamalar beslemiyor mu? Kapitalizmin yerleştirilmesini özlemez mi?
EM: İki düzeyi ayırdetmek gerekir: Faaliyet ve bilinç. Faaliyete ilişkin olarak, işçi sınıfı harekete geçtiğinde birincil olarak düşünceler, programlar, projeler önemli değildir. Acil çıkarlarını savunmak için harekete geçer. Bu ülkelerin işçi sınıfı fiyat artışlarının ürünü olan yaşam düzeyindeki yıkımsal düşüş, IMF tarafından dayatılan köklü kemer sıkma önlemleri, işyerlerinin yığınsal kapanışı ve yığınsal iş kaybı, toplumsal harcamalardaki gayrı insani kırpmalar karşısında pasif bir biçimde kalamaz. Sert ve patlayıcı bir biçimde harekete geçecektir. İşçi sınıfında olup bitene duyarlı aynı zamanda kurnaz bir politikacı olan Walesa açıkça "iç savaş"tan söz ediyor. Bilmek isterdim, kimle kimin arasında "iç savaş"? Gerçekte içsavaşla demek istediği işçi sınıfının patlamasıdır. Zira bugün, işçilerin bir genel grevine karşı bir içsavaş yürütecek polonyalı asker göremiyorum. Sözkonusu olan Batıdaki sevgili kapitalist dostlarına bir uyarıdır: "Bize para verin, yoksa patlama olacak!" Senaryo gerçekleşmede. İşçiler direniyorlar ve acil çıkarlarını savunuyorlar.
Politiko-ideolojik boyut da var. Bu noktada işler düşündüğümüzden daha olumlu. Macaristan'da serbest seçimler için yapılan bir sondaja göre KP %30 alabilecek. Demek ki "gayrı insani yüzlü" sosyalizmin bile tüm inandırıcılığını yitirdiği basitleştirilmiş bir izlenim. Bu ara bilinç düzeyinde siyasal tercih en azından kararsızlık içinde. Kapita-

listler için de durum sonuca bağlanmış değil ve arınmalar olacaktır.

- Yani bürokratik egemenlik sisteminin bunalımının hızla şiddetlenmesi, burjuvaziye "sosyalist proje"ye karşı ideolojik hücumuna yeni bir hız vermesi ve genişletme imkanı veriyor. Ve ekonomik planda bürokrasinin pazar mekanizmalarını sokmayı hedefleyen girişimleri bunalımda olan bir kapitalizme yeni mahreç perspektifleri sunmuyor mu?

EM: İdeolojik planda, burjuvaziler ve ideologları ve onların işçi sınıfı içindeki yedekleri çok seviniyorlar: "komünizm iflas etti, kapitalizm sosyalizmi yendi, daha iyi bir toplum için kapitalizmin bağrında onu tartışmaya sokmadan, reformlar yapmaktan başka yol yok. " Bu noktada batılı siyasal sınıfta bir konsensüs var. Biz böyle bir inanç ve tutarlı bir kanıtlamayla akıntıya karşı mücadele ediyoruz. Ama, daha uzun vadede haklı olmamıza rağmen, olgularda, kanıtlarımız belirdiği ve iletişim araçlarından geçtiği üzere gerçeklikten daha az etkilidir.

Hazin Çin örneğini ele alırsak, baskının kanlı çehresini yalnızca ayırdetmek için, Pekin Komünü'nün harika komünist ve fütürist açısını herkesin unutmuş bulunduğunu saptayalım. Bu dünya ölçeğinde sol ve aşırı sol için bir yenilgidir. Söylediğimiz veya yaptığımız ne olursa olsun bu yenilgi şimdilik geliştirebildiğimiz etkin çözümleme ya da tarihsel çağrışımlardan daha baskındır. Olgular, perspektifler planında bu farklıdır. Burada burjuva ideologları hayal kırıklığına uğrayacaklardır. Manivelanın tersine işleyişi sözkonusu olcaktır.

Çin örneğini yeniden ele alalım. Tienanmen katliamı çevresinde en fazla ideolojik gürültüyü yapanlar, şimdi bunlardan giderek daha az sözederek, Deng ile giderek daha fazla ticaret yapan kapitalistler, bankerler, emperyalistlerdir. Kâr insan haklarından daha ağır basıyor. Ve Çin'de sosyalist demokrasi için sonuna kadar mücadeleyi yürütenler uluslararası işçi hareketinin çürümemiş güçleridir.

Aynı şey Polonya ve Sovyetler Birliği için de geçerli olacaktır. Bir örnek: Kuron, stalinci kodeslerde sekiz yılını geçirmiş cesur bir şahsiyet, şimdi Polonya'da Çalışma Bakanı. Bizim batıda iyi bildiğimiz kemer sıkma politikalarını uygulayan bir hükümette.

Bu koşullarda bir Çalışma Bakanı ancak Polis Bakanı olabilir. Tabii bu arkadaşlarda polis zihniyeti olmadığı için yürekleri parçalanacaktır. Ama emekçilerin çıkarlarını korumak için değil, bir kemer sıkma politikasını uygulamak için hükümette bulunarak, demokratik özgürlükleri kısıtlamak zorunda kalacaklardır. Bu kesinlikle kaçınılmazdır. O zaman da grev hakkı için uzlaşmaz ve sınırsız mücadele solun ve aşırı solun tekelinde olacaktır. O halde, orta vadede, işler şimdikinden tamamiyle farklı olacaktır.

Burjuvazinin korktuğunu da eklemek gerek. İşbaşında olanların denetimi yitirmelerinden kaygılanıyor. İstikrarsızlığı istemiyor. Muzaffer bir siyasal devrimden değil Fransa'da 68 Mayıs tipinde bir genel grevden sözediyoruz. Sovyetler Birliği ya da Polonya'da benzer bir

grevin dünyanın geri kalanında sonuçları olacaktır. Bu koşullarda, geriye esas olarak kalanı silmek için birşey yapmayacaktır: sovyet nomenklaturasının, devlet yapıları, ordu ve polis üzerine denetimi.

-Burjuva ekonomisine bir atılım vermek için yeni bir Marshall planı öngörülmüyor mu?

EM: Şunu diyeceğim: tamamiyle mütevazi oranlarda. Büyük kapitalistlerin açığı olan işletmeleri kısa vadede satın alacağı ve özelleştireceğini düşünmek tamamiyle yanılsamalıdır.

Bu ülkelerde devlet sanayii pazar ekonomisi mantığına karşı geliştirildi. O halde biri diğeri ile bağdaşmazdır. Bu mantıkta, devlet sanaii dağıtılmış olmalı ve ülke bugün üstün olduğu İkinci Dünya Savaşı öncesi koşullara dönmelidir. Catherine Samarry*'nin durumu çok iyi özetleyen bir formülü var: "Kapitalizmin yerleştirilmesi mümkündür, ama bu İsveç değil Türkiye olacaktır." Batı burjuvazisinin çoğunluğu siyasal ve toplumsal istikrar sağlamadan böylesi bir operasyonu finanse etmeye hazır değildirler. Şimdi bu tipte bir plan kapitalist yayılmaya atılım kazandırabilecek midir? Sanmıyorum. Polonya ve Macaristan'ın dünya pazarında ağırlığı azdır.

Muhakkak ki Çin ya da Sovyetler Birliği sözkonusu ise bu farklı olur. Bu noktada, dünya durumunda bir dönemeç sözkonusudur. Eğer iki ülke de temelli olarak kapitalist pazarla bütünleşirse, bu yüzyılın en büyük iki olgusu -Rus ve Çin devrimleri- silinmiş olacaktır. Bu dönüşüm olmayacaktır oralarda. Ama hâlâ bundan çok uzaktayız. Kapitalizm büyüme güçlükleriyle cebelleşmeye devam etmekte ve depresiv bir uzun dalgada bulunmaktadır.

Gelecek resesyon kesinlikle kaçınılmazdır. Ekonomik, toplumsal, siyasal ve kültürel bunalımların bir ardarda gelişi sözkonusu olcaktır. Ve üçüncü dünya ülkelerinde ve emperyalist metropollerde. Bu bunalımlar Doğudakilerle bileşecektir. Bu yeni dünya gerçekliği çerçevesinde, sosyalizmin inandırıcılığı yenilenecektir. Herzamankinden fazla, gelecek çözümsüz celişkilerle parçalanmış kapitalizmin olmayacaktır. Ve sosyalistler görevlerini yaptıkça gelecek sosyalizmindir.

**Catherine Samarry'nin "Sosyalist Denilen Ülkelerde: Plan, Piyasa ve Demokrasi" kitabı yazın yayıncılkta.*

BUZLAR KIRILMAYA BAŞLIYOR

Bağımsız örgütler yasaklanmıştır, gösteri, broşür ve kitap yayınına yasak konmuştur. Stalinist hakim parti SED'in (Sozialistische Einheitspartei Deutschlands - Almanya Sosyalist Birlik Partisi) denetiminde olmayan her politik faaliyet Alman Demokratik Cumhuriyeti'nde (DAC) yasaklanmıştır. Bununla birlikte 7-9 ekim tarihlerinde en az on şehirde 150.000 kişi özgürlük ve reform isteğiyle gösteri yaptı. 16 Ekim günü 120.000 kadar kişi Leipzig'de yürüyüş yaptı. Bu, Demokratik ,almanya tarihinde yaşanan en büyük protesto eylemiydi. Bu barışçcı gösteriler, hükümeti, zamanı çoktan gelmiş reformları uygulamaya çağırmaktaydı.

Hans-Jürgen Schulz

Gönül rahatlığı içindeki bürokrası herşeyin eskisi gibi yolunda gideceğine inanıyordu. SED Politbüro üyesi Kurt Hager, Sovyetler Birliği'ndeki reformlar hakkında görüşünü açıklarken, komşunuz evinin duvar kağıtlarını yeniliyor diye sizin de aynı şeyi yapmanız gerekmez diyordu. Hager, DAC'ndeki 17 milyon insanın çoğunun bürokratik sistemi reddettiğinin gayet iyi farkında olmalı. Ama yetkililerin pek aldırdıkları yok gibi. Bunun birçok nedeni vardır.

Yıllarca Ulusal Gelir yılda %4 ila %5 artış göstermişti. Doğu Almanya'daki yaşam standardı "reel sosyalist" ülkeler içinde en yükseğidir. Bu ülkedeki sosyal destek sistemi, kapitalist dünyada bile varolmayan bir düzeydedir. Temel yiyecek maddeleri, kitle ulaşımı ve konutta ciddi bir sübvansiyon vardır. Hamile kadınlar ve anneler için gelişkin bir sağlık sisteminin yanısıra iş güvenliği, örnek bir eğitim sistemi ve sosyal güvenlik ağı vardır.

Bununla birlikte DAC yurttaşları gelişmeyi Polonya ve SSCB'ye kıyasla değil, kapitalist Batı Almanya'ya kıyasla ölçmekteler. Orada ise yaşam standardı DAC'dekinden neredeyse iki katıdır ve emek üretkenliği de en az %50 daha yüksektir. Neredeyse çeyrek yüzyıl sonra bu gerçekleri, DAC'nin savaştan sonra yüzyüze kaldığı elverişsiz durumla açıklayıp geçiştirmek artık mümkün değildir. Eğer bürokratik "reel sosyalizm" gerçekten de kapitalizmden üstün ise, tarihsel engeller uzun zaman önce aşılmış olurdu.

DAC kendi sınırları içinde sosyalizmi olabildiğince inşa etmek istediği için, enerjiye ve mikroçip elektronik sanayiinin gelişimine büyük

yatırımlar yapması gerekmekte.

Üretimde Kesiklik ve İsraf

Ancak çok daha zararlı sonuçları olan bir husus da, ekonomik aygıtçıkların keyfi ve çoğun bilgisizce alınmış kararlarıdır. Bunun sonuçları örgütsüzlük, üretimde kesiklikler ve israftır. Bunu çalışanlar çaresizce ve kızgınlıkla gözlemlemekteler. Şevkleri kıran da bu yaşanan deneylerdir, yoksa ücretler arasındaki farkların az olması değil.
Bu bozukluklara karşın, bunları protesto edenler büyük belalarla karşılaşmaktalar. Nakil, geri terfi, ciddi hallerde de işten kovulup iyi bir iş umudunu tümden yitirmek sözkonusudur. Her işe girişte yetkililerin onayı gerekir. Bu çoğun halledilebilir. Ama politik bir durum varsa olanaksızdır. Tedirginlikle yoğrulmuş bir konformizmin yerleşmesine ve insanların her halukarda hiçbir şeyin dğişmeyeceğini düşünerek mevcut durumlarını meşrulaştırmaya iten, işte böylesine inatla sürüp giden sosyal baskıdır, yoksa kaba terör değil.
Arka planda ise güçlü bir baskı aygıtı vardır. Ulusal Halk Ordusu 170.000 mevcutludur ve yarıdan fazlası profesyonel askerdir. Ayrıca 80.000 sınır polisi, özel polis gücü ve düzenli polis ile 17.000 gizli polis vardır. Gizli servisten sorumlu bakan Mielke'nin deyişiyle insanlar "partinin stratejik çizgisini atak bir biçimde uygulamada Çekacı yöntemlerle" katkıda bulunurlar. Bunların ardından da partinin denetimindeki 400.000 güçlü işçi milisi gelir. Altı aydın beri gösterileri dağıtmak ve elebaşlarını tutuklamak üzere eğitim görmekteler. Bu, liderlerin artan tehlikenin farkında olduklarının açık bir işaretidir.
Politik sistem belli ölçüde hareket serbestisi tanımaktadır. Düpedüz fikir beyanı suç değildir, yeter ki bundan örgütlü bir faaliyet çıkmasın. Devlet, demoralize bir topluluğu yönetmektedir ve esas muhaliflerine karşı seçmeci bir baskı uygulamakla yetinebilir. Her muhalefet anında "karşı devrim" kefesine konur. Resmi "DAC Küçük Siyaset Sözlüğü" hiç utanmadan, "Sosyalist devlet iktidarı halkın çıkarlarını temsil ettiği için ... her muhalefet, doğrudan sosyalist ekonomik sistemi hedef alır" diye açıklamaktadır.
Açıktır ki birçokları bu sistemle uzlaşamamaktadır. Milyonlarca insan alkolizme karçış yapmakta. DAC bu alanda ön sıralardadır. Kişi başına yıllık ortalama bira tüketimi 145 litredir. Alkolde ise bu rakam 15.4 litredir. Batı Almanya'da ise 6.3'tür. Binlerce genç okulu terketmekte ve bir gençlik alt kültürü oluşmaktadır. Bazen gençler arasında ani ve şiddetli patlamalar olmakta. 1968'de Leipzig'de bir konser sonrasında bir "rock isyanı" oldu. 1977'de bir rock konserinin iptali, dört polisin ölümüyle sonuçlanan büyük çatışmalara yol açtı.
Değişiklik umutlarının yokluğunda birçok insan ülkeyi yasadışı yollarla terketmeye karar vermekte.
Sınırlar sıkı sıkıya kapatılmıştır ve "Cumhuriyet'ten kaçma" suçunu

işlemeye hazırlanmak bile ağır bir hapislik suçtur. Cezalarının bir bölümünü çektikten sonra ise çoğu, gerçek siyasal hükümlülerle ve muhaliflerle birlikte Batı'ya gönderilmekteler. 1961'de Berlin Duvarı'nın inşa edilmesinden bu yana her yıl, yasal göçmenler dahil 10 bin ila 40 bin kişi ülkeyi terketmiştir. Bu yolla, bir muhalefet oluşturmanın temeli sürekli olarak eriyip gitmiştir.
Ülkeyi terketme yönündeki itki son yıllarda kitlesel bir olgu haline gelmiştir ve sistemi istikrarsızlaştırıcı bir tehdit oluşturmaktadır. 1988 yazında kilise çevrelerinin tahminine göre nüfusun onda biri, yani bir buçuk milyon kişi, yetkililere ülkeyi terk etmek için başvurmuştur. İsteklerin geri alınması yönünde güçlü baskılar olduğu dikkate alınırsa, bu rakam bir hayli önemlidir.

Yetkililer Emperyalist Gizli Servisleri Suçluyor

Yetkililer tüm muhalefetin örgütlü olduğunu ve başka ülkelerden mali destek aldığını da iddia etmişlerdir. SED'in günlük gazetesi *Neues Deutschland* 2 Şubat 1988 tarihli sayısında "DAC'de sözümona bir iç muhalefet örgütlemek için emperyalist gizli servisler ve başkalarının çaba sarfettiğine dair inandırıcı kanıtlar"dan sözediyordu. Boş sözler değil. Gösteriye katılanlar ya da duvarlara sloganlar yazanlar üç yıllık hapislik riskiyle karşı karşıyayadılar. Cezaevleri doldu. Yasadışı yollarla kaçmayı deneyenler dahil, 5.000 kadar siyasi mahkum vardı.
1970'lerin sonuna kadar örgütlü bir muhalefet yoktu. Ancak Wolf Biermann ya da Robert Havemann gibi, az sayıda sempatizan çevresi olan yalıtılanmış bireyler vardı. Ne var ki, Batı'daki hareketlerin etkisiyle, çoğu kilisenin kanadı altında olmak üzere, sayısız ekoloji ve barış grupları oluştu. Bu iki ağızlı bir kılıçtı. Açıktır ki kilise meşru eylem olanakları sunuyor ama aynı zamanda bu grupların özgül bir sorunla sınırlı kalmasını ve apolitik olmasını da güvenceye alıyordu. Temsicilerinden biri "biz herhangi bir muhalefet merkezi değiliz" diye ısrarla belirtiyordu.
Yine de, 1980'lerin başından itibaren bu ilişki ağı, yüzlerce aktivistin ve 5.000 kadar sempatizanın katıldığı ülke çapında toplantılar düzenleyebilecek hale gelmişti. Sayısız tutuklama ve Batı'ya sürgün olayına karşın, hareketlenme devam etti. Bu hareketlenmenin topyekün yönelimi sosyalist ve enternasyonalistti. Kendisini Batı'daki barış hareketiyle dayanışan bir hareket olarak ilan ediyor ve Macaristan, Çekoslavakya ve Polonya'daki muhaliflerle birlikte, kendi ülkelerine nükleer füzelerin yerleştirilmesine ve baskıya karşı ortak bildiriler yayınlıyordu.
Bu hareket, Batıdaki benzerleri gibi hızını yitirdiğinde, birçok özverili barışçıl devrimci sayesinde kendisini siyasi ve örgütsel olarak pekiştirmiş bulunuyordu. Küçük gruplar halinde aktivitesini sürdüren 2.000 kadar insan vardı. Bu koşullarda fena bir rakam sayılmazdı.

Bu arada alternatif bir politik kültür oluştu. İletişim araçları kasetler, bireysel olanaklarla yayınlanan kitaplar ve az tirajlı (en çok 100 nüsha) gazetelerdi. Böyle olmakla birlikte elden ele dolaşarak binlerce insan tarafından okunuyordu.
Bazı yerel kiliselerde hektografla çoğaltılan dergilere rastlanabiliyordu. Berlin'de çıkan, 900 adet basılan, aylık *Grenzfall* bunlardan biriydi. Gösterişli eylemler olmayınca, dış dünya muhalefetin paramparça olduğunu sandı. Olgular bunun tersini gösterdi.
Böylece Mart 1987'de 200 kadar yerel grubun temsilcileri DAC'de nükleer güç kullanımına son verilmesini istedi. Eylül 1988'de Uluslararası Para Fonu'nun toplantısına karşı çıkmak üzere Batı Berlin'de yapılan 80.000 kişilik güçlü gösteriyle dayanışma eylemleri, çok sayıda polisin harekete geçirilmesi ve şüphelilerin önceden gözaltına alınmasıyla daha başlarken ezildi.
Bundan hemen sonra *Grenzfall*'da bir karikatür çıktı. Adamın biri kafesteki papağana şöyle der: "Benden sonra tekrar et: Ben özgürüm, mutluyum." Bu, sessiz kalan ama hâlâ rejime devamlı destek sözü vermek durumunda olan milyonlarca insanın duygularının tam bir ifadesiydi.

Oldukça Kalifiye ve Ehil İşgücü

DAC liderleri oldukça kalifiye bir işçi sınıfıyla uğraşmak zorundadır. On yıllık eğitim öteden beri bir normdur. İşgücünün %82'si bir tür akademik ya da mesleki eğitim görmüştür.
Kitleler durum değişmez gibi göründüğü sürece kafesteki papağan gibi davranmaya hazır olmuştur. Birçokları DAC'nin demokratik ve anti bürokratik söylemli reformların yürürlüğe konduğu Sovyetler Birliği örneğini izlemesini beklemiştir. Ama yıllar geçmiş ve hiçbirşey olmamıştır. Sabırtaşı çatlamaktadır. Bu yılın baharından itibaren giderek artan saldırgan bir ruh hali gelişmektedir ve meydan okuma yükseliş halindedir.
"Cumhuriyet'ten Kaçış" kitlesel boyuttadır. Bu yıl şimdiye değin 130.000'i aşkın insan "işçi ve köylü devleti"ne sırtını çevirmiştir. Bunların büyük çoğunluğu bizzat bu ülkede yetişen insanlardır.
Yeni ruh hali görünüşte parçalanmış olan muhalefetin yeniden örgütlenmesine yardımcı oldu. Bu da, muazzam dış baskıdan ötürü eskiden arka planda tutulan politik farklılıkları ortaya çıkardı.
10 Eylül'de Cumhuriyet'in dört bir yanından 100 kadar kişi "Yeni Forum"u oluşturmak üzere bir araya geldiler. Sosyalist bir ekonomiden yana tavır koydular ve demokratik özgürlükler, silahsızlanma ve ekolojik konularda talepler yükselttiler. Yetkililer bu "devlet aleyhtarı örgütlenme"ye resmi izin vermeyi anında reddettilerse de gözaltına alınan da olmadı. Ekim başında bu talepleri içeren çağrıya 15.000 kişi imza koymuş bulunuyordu. Bu da bilinç değişikliğinin bir işaretidir.

Aynı gün "Demokratik Atılım" adıyla "siyasi bir dernek" kuruldu. Amacı 1991 seçimlerine aday göstermek ve özgür sendikalar , işçilerin öz yönetimi, sosyalist demokrasi ve parti ile devletin ayrılması gibi sosyalist talepleri yükseltmekti.

Çağrı, Özgürlük ve Sosyalizm Öneriyor

19 Eylül'de 300 ila 500 kadar kişinin katıldığı bir toplantıyla yayınlanan "Böhlen Bildirisi"nin platformu daha da açıktır. Bildiri "özgürlüklü bir sosyalizm" öneriyor, "dörtnala sosyal demokratlaşma"yı ve Batı Avrupa Komünist partilerindeki enternasyonalizm yokluğunu eleştiriyordu.
Bildiri, Sovyetler Birliği'ndeki reform politikalarının sosyalist bir gelişmeye yol açacağı konusunda kuşkular beyan ediyordu. Kapitalist devletlerin ekonomik ve politik müdahelesi de, "gerçekte varolan sosyalist" ülkelerin "kardeşçe yardımı" da reddediliyordu. Ekolojik yeniden inşa, siyasi demokrasi ve kendi kaderini tayin hakkı başlıca taleplerdi: "Sosyalist demokrasi ... işçi sınıfının iktidarı ... demektir."
4 Ekim'den beri bu üç grup, yeniden inşa edilen Sosyal Demokrat Parti, "Yeşil Çevre" ve "Barış ve İnsan Hakları Girişimi" ile toplantılar yapmaktadır. Hepsi birlikte siyasi tutukluların salıverilmesini, demokratik bir reorganizasyonu talep etmişler ve insanların kendi grupları içinde çalışma yapmaları için genel bir çağrı yayınlamışlardır. Anlaşılan, bir tür koordinasyon üzerinde anlaşma sağlanmıştır. Resmi basın devlete karşı faaliyetlerden sözetmiştir. Ama şimdiye değin mesele bu polemikler düzeyinde kalmıştır.

Çeşitli Şehirlerde Kitle Gösterileri

Devlet basın-yayın araçlarının endişeleneceği başka şeyler var. Eylül sonundan itibaren, henüz küçük olsa da, çeşitli yerlerde gösteriler yapıldı. Leipzig'de 8.000 kişi sokaklardaydı. Bu, genelleşebilecek bir öz kurtuluş eylemidir. 7-9 Ekim'de Leipzig'de 70.000 kişilik ve çişitli başka şehirlerde de 10.000'er kişinin katıldığı kitlesel gösteriler yapıldı.
Siyasal talepler henüz açık değildir ve çoğun partideki belli reformlara olan umutları ifade etmektedir. Özgürlük çağrılarının yanısıra "Gorbi, bize yardım et" ve hatta "Gorbi bizi kurtar" gibi teraneler de vardır. Ama polis ve milislere başvurulduğunda kalabalık onlara "Biz halkız" ve "Biz burada duracağız, reform istiyoruz" diye bağırmaktadır. Bu adeta bir tehdittir.
Yetkililerin bugüne değin tepkileri alışılagelen tavırdır. "Serseriler çete oluşturdular ve devlete karşı sloganlar attılar."(*Neues Deutschland).*
Fikir zikre uygundu. Gösteriler, bazen şiddetle bastırıldı ve birçok ki-

şi tutuklandı. Berlin'de 10.000 göstericiden bini gözaltına alındı. Ama Leipzig'de 70.000 kişi yürüyüş yapınca polis trafiği düzenlemeyi sürdürdü.
Bu olaylar ne abartılacak ne de küçümsenecek bir dönüm noktasına işaret etmektedir. Bürokrasinin iktidarı sarsılmazlığını sürdürüyor. Bu iktidar ciddi bir karşı koyuşla yüzyüze değildir. Kendiliğinden patlak veren gösteriler, sessiz yığınların protestosunu ifade etmektedir ama yığınlar henüz kendi kaderlerini kendi ellerine almış değildir ve iktidardakilerden reformlar talep etmeyi sürdürmektedir. Muhalefet ne örgütlenmiştir, ne liderliğe sahiptir ne de bu gösteriler üzerinde fazla bir siyasi etkiye sahiptir.
Hareketle bir bağlantı da kurmakta güçlükler vardır çünkü henüz ne sağlam yapılar vardır ne de ümitlerin nasıl gerçekleşeceğine ilişkin berrak fikirler (bir Alman Gorbaçov'u hariç). Dahası, hareketin işyerlerinde henüz etkisi yoktur. Sanki hiçbir toplumsal talep yükseltilmiş değildir.
Yöneticiler sürprizle karşı karşıya kalmışlardı ve ne yapacaklarını bilememekteler. Polise başvuruluyor ve basın açıkça muhalefetin askeri yollarla bastırılmasını istiyor. En azından şimdilik askeri çözüm olanaksızdır çünkü Sovyetler Birliği'ndeki reform politikalarının inanılırlığını zedeleyecektir; DAC liderliği müttefikleriyle bağını koparır ki buna dayanamaz.

Bürokrasi Zaman Kazanmaya Çalışıyor

Yetkililerin bütün bunları anladıkları belli. Ilımlı kilise önderlerinin istekli yardımıyla görüşmelere girdiler. Vaadler ve ödünler de gelecek. Ama bunların gerçek bir liberalleşmeye yol açacağı şüpheli.
Yine de bürokrasi, esnekliği sayesinde, politikalarını yeni koşullara uyduracak zamanı kazandı. Ama gösteriler de kitlelerin bilincini değiştirdi. Pasif teslimiyet yokoluyor; bağımsız eylemlilik deneyiminin kalıcı izleri olacak. İnsanlar artık papağan gibi kullanılmayacak. Tüm sunulanın gerçek bir demokratikleşme değil de yalnızca birkaç reform olduğu açığa çıkınca, içlerinden bir bölümü en azından daha radikal olacaktır.
Muhalefet şimdi açık olarak örgütlenmiştir ve bu süreçte cesaret ve taktik beceri kazanmıştır. Bu eylemler onu güçlendirmiştir; halkın kendiliğinden güvenine erişmiştir. Gelecekteki gelişimi açısından bunlar iyi noktalardır. Henüz işyerlerinde kitle hareketleri olmamıştır. Ama buz kırılmıştır. Ortam daha gevşek olmaya başlamıştır; belki de dans yakında başlayacaktır.

30 Ekim 1989
IVP:sayı;172

"ALMANYANIN BİRLEŞMESİ" Mİ SİYASAL DEVRİM Mİ?

Sosyalist Birleşik Parti (SED, Doğu Almanya Komünist Partisi), istifa etmek zorunda kalan şefi Erich Honecker'i feda etmek durumunda kaldı. Halefi Egon Krenz, başka vesilelerle katı çizgiyi uygulamaya hazır olduğunu çoktan kanıtlanmış olan tanınmış bir oportünistten başka biri değildir (nitekim Tiananmen katliamını onaylamakta tereddüt etmemişti). Bununla birlikte, güncel konumda, kitle hareketinin gücü karşısında, Egon Krenz ve SED yönetimi "esnek bir çizgi" seçmeye karar verdiler.

Winfried Wolf

Şimdilik bu karar isteyenin ülkeyi terkedebileceği anlamına geliyor. Biraz daha sonra -ekimin ilk haftasındaki baskıdan hemen sonra- doğu alman yönetimi göstericilerin gösteri yapabileceğini açıkladı. Bugün, şu önemli ekim ayının sonunda, bu "esnek çizgi" başka bir seyir izliyor: SED hareketin başına geçme, tartışmalarda saf tutma ve "reform yapılmış" ve hatta dönüşmüş bir DAC'ne yönelme.
Bu oportünizm, bürokratik reformlar ve kitle hareketi arasında yeni bir diyalektiği gerektiriyor. Yeni bir dinamikle, özerk olmaya uzanan ve DAC'inde dönemece önayak olanların denetiminden kurtulmaya açıktır hareket. Gorbaçov'un üç yılda yaptıklarını doğu alman yöneticileri belli bir biçimde birkaç haftada tamamlamak zorunda kalacaktırlar. Saate karşı bir yarışa girmişlerdir.

Çıkış Koşulları

DAC'inde bu çıkışın koşulları bazı açılardan özeldir. Hepsinden önce görece bir ekonomik istikrarın altı çizilmeli. DAC'nde yaşam düzeyi tüm Varşova Paktı ülkelerinden daha yüksektir. Birleşimiş Milletler Örgütü istatistiklerine göre Portekizden yüksek olduğu gibi hemen hemen Büyük Britanya ile de kıyaslanabilir. Toplumsal siyasete ilişkin başlıca veriler -çocuk ölümlülüğü, beslenme, okuma-yazma, hastanelerde yatak ve hekim oranı vs.- DAC'ni kapitalist olduğu gibi kapitalist sonrası en sanayileşmiş ülkeler arasına yerleştiriyor.
İkinci özel etmen batı emperyalizmince yapılan (Varşova Paktının herhangi bir ülkesindekinden çok daha güçlü) etki. Bu ülkede hiçbir

sansür gerçekte etkili değildir. 1989 ekim ortasına kadar, doğu alman iletişim araçları çok kesin bir sansür altındaydılar ama herkes batı alman televizyon ve radyo programlarını izleyebiliyordu. İstatistiklere göre, ekim ayının sonuna kadar bu programlar alışılagelmişten daha ziyade izleniyordu.
Nihayet, DAC ile FAC arasında çok yakın ilişkiler vardır: iki ülkede birkaç milyon insan ailevi ilişkilerle bağlantılıdır; kültür, tıpkı işçi sınıfının tarihi gibi ortaktır.

Kitlelerin Kaçışı

1989'da çoğu yasal olarak (yani göçmenlik izni ile) 180.000 kişi FAC'ne yerleşmek üzere DAC'ni terketti. 1961'de Berlin Duvarı'nın inşasından bu yana rekor bir sayı bu.
Bu kitlesel göçün belirleyici nedenlerinden biri şüphesiz perspektif yokluğunda ve en temel demokratik hakların yokluğunda, DAC'nin siyasal konumunda bulunuyor. Polonya ve Macaristan'daki siyasal verilerin değişmesiyle ve özellikle Çekoslavakya'nın doğu berlindeki gardiyanlık rolünden vazgeçmesiyle engeller bir anda ortadan kalktı ve onbinlerce doğu alman yurttaşı kaçıp gitme fırsatını buldu.
Bununla birlikte, bu göç hareketinin abartılmaması gereken üç özel yönü vardır.
a)FAC hükümeti, tıpkı Polonya, Romanya ve Sovyetler Birliği uyruklu "alman kökenliler"e olduğu gibi DAC'den gelen göçü geliştirmek için sistemli bir siyaset gütmekte.
Böylelikle, FAC doğu almanya yurttaşlığı diye birşey kabul etmiyordu. Bunun çok somut sonuçları vardır: her doğu almanya yurttaşı dünyadaki herhangi bir FAC elçiliğine hiçbir başvuruda bulunmadan kendisini takdim ederek hemen bir batı almanya pasaportu elde edebilir ve böylece batı almanya vatandaşı olur. Doğu almanya kaçakları FAC'ne vardıkları anda hemen "işsiz" statüsü kazanıyorlar, bu da bir dizi sosyal yardımdan yararlanma ve 1800 ila 2000 DM(yetişkinler için) aylık işsizlik tazminatı elde etmelerine imkan veriyordu. Eklemek gerekir ki batı almanyadaki iki milyon işsizin ancak yarısı bu kadar tazminat alabiliyor, diğer yarısı ise 600 ila 800 marklık bir sosyal yardımla idare etmek zorunda.
Dahası dünyanın başka köşelerinden gelip FAC'ne sığınan 100.000 sürgün geri gönderilmiştir. Üstelik bu mültecilerin önemli bir kısmı batı almanyanın dış politikasına bağlı nedenlerle yurtlarından olmuşlardı (İran-Irak savaşı sırasında silah ihracı Irak Kürtlerinin kaçışı sonucunu doğurmuştu).
b)DAC'ni terkedenler, özellikle küçümsenemez maddi uyarıcılar imkanına sahip olan uzmanlaşmış teknisiyenlerdir. Yani gelenler arasında binlerce doktor ve öğretmen sayılabilir. Bu kategorilerin iki ülke arasındaki gelir farklılığı oldukça önemli: FAC'nde, DAC'inde

kazandıklarının üç ya da beş katı fazla kazanabilirler. Vasıflı yurttaşların kitlesel kaçışı doğu alman devletine bugün devasa sorunlar dayatmaktadır.
c)DAC'ni terkedenlerin sayısı şüphesiz daha yüksektir. Bununla birlikte yararlanabilecekleri maddi avantajları dikkate aldığımızda bu "şaşırtıcı" değil hemen hemen "normal" görünüyor. Örneğin, 1989'da İrlanda Cumhuriyeti'ni 50.000 kişi terketti. İrlandalı göçmenlerin çoğu, genelikle yasadışı (kaçak) iş bulabildikleri Birleşik Devletler ya da Büyük Britanya'ya doğru yöneliyorlar. Üstelik, işsizlik oranının çok yüksek olmasından (ortalama %20 ve gençler arasında %50) kaynaklanan bu göçü, sözü edilen ülkeler cesaretlendirmiyor. Uluslararası basın-sol dahil- DAC'kinden oransal olarak daha önemli olan bu "kitlesel göç"ten sözetmiyor. Gerçekte İrlanda olayı Doğu-Batı çatışmasını ilgilendirmiyor ve dahası, bundan sözetmek 1992 Avrupasını karakterize edeceği sanılan uyumu bozma tehlikesini içerir.

Ulusal Bir Sorun Mu?

Güncel olarak "ulusal sorun" DAC'ndeki son gelişmelerin ardından FAC'nin gündemine geldi. Bundan hareketle "yeniden birleşme"den sözedilmeye başlandı. Bir dizi emperyalist hükümet, başta amerikan yönetimi, bu amacı onadıklarını önceden belirttiler. FAC dışında bazı sol çevrelerde kimi zaman böyle bir "yeniden birleşme" projesinin devrimci potansiyelini keşfedilerek bir "açık ulusal sorun"dan sözedilmekte.
Bu yaklaşımda hemen farkedilen tarih dışı karakteridir. Almanya'nın yeniden birleştirilmesi -yalnızca FAC ile DAC'ini değil, 1937'deki aynı sınırlarla yeni bir Reich yaratılması- Bonn anayasasında belirtilen bir amaçtır. Oysa 1937 Almanyası Polonya'nın büyük bir kısmını, Sovyetler Birliği ve bugünkü Çekoslavakya'nın bir kısmını ve DAC ile FAC'ini kapsıyordu. Tabiyatiyle, bu "intikamcılık" uzun süre batı alman hükümet politikasınca ortaya konmadı. Bununla birlikte, bu amacı da terketmemişlerdi. Alman Sosyal Demokrat Partisi (SPD) bizzat W.Brand ve H.Schmidt hükümetlerinin "yeni doğu politikası" (Östpolitik) döneminde bile bundan vazgeçmemişti.
Öte yandan, bu "intikamcılık" emperyalizmin doğasına da bağlıdır. İlk batı alman hükümetlerinin politikası "batının bütünleşmesini" kolaylaştırmak ve Almanyanın 1937 sınırlarına dönüşünü talep edebilecek koşulları yaratmak için güçlü bir ordu kurmak, NATO'ya girmek, silahlanmayı pekiştirmekti. 1950'li yıllarda tarafsız ve askerden arındırılmış bir almanyaya ilişkin formüle edilen tüm varsayımlar reddedilmiştir. Amacın emperyalist ve aşırı silahlanmış bir "büyük Almanya" (Grossdeutschland) olduğu açık ve kesindi. Bu amaç bugün Varşova Paktı üye ülkelerinin derin bunalımı koşullarında ve emperyalist batı almanyanın büyüyen bir güç olduğu ve merkezi bir rol oy-

nayabileceği genişleyen emperyalistlerarası bir rekabet çerçevesinde izlenmektedir.

Hangi Almanya'nın Yeniden Birleşmesi?

FAC ile DAC arasında bir yeniden birleşme varsayımı tartışılırken, herşeyden önce bir ulusun ya da azınlığın talebinin sözkonusu olmadığının altı çizilmeli. Doğuda ve Batıda ait oldukları bloklarda merkezi bir yer tutan iki devlete ilişkin bir proje sözkonusu olan. Birlikte bu iki devlet tüm Avrupa'nın en büyük güçlerinden birini oluşturabilir.
Bir yeniden birleşme sorunu soyut değil somu tedimlerle kendini ortaya koyuyor. Bugün görülebilen tek proje emperyalist bir Almanyayı birleştirme projesidir. Geri kalan herşey bir soyutlamadır. Birleşik emperyalist bir almanya özelde alman emperyalizminin genelde emperyalizmin güçlenmesi anlamına gelir. Hiçbir sosyalist ve de demokratik siyaset böylece en güçlülerin en güçsüzler aleyhine güçlenmesini temenni edemez.
"İntikamcılık" diplomasisi bu bağlama yerleşir. Tamamiyle açıktır ki "almanya ulusal sorunu" emperyalizmin kapitalizm sonrası ülkelere karşı bir aracıdır. Bu, bugüne kadar DAC anti-bürokratik muhalefet gruplarının almanyanın "yeniden birleşmesi" şiarına neden karşı olduklarını açıklar.
Devrimci sosyalistler için, "yeniden birleşme" projesi mücadele edilmesi gereken bir emperyalist saldırı görüşünden başka birşey değildir. Gündemdeki gerçek görev, DAC'ndeki anti-bürokratik hareketi desteklemektir. Tıpkı daha önce başka vesilelerle yaptığımız gibi: 1968'de Çekoslavakya ve 1980-81'de Polonya.

Köln 30 Ekim 1989:
Inprecor

SAVAŞ SONRASI ALMANYANIN SONU

İktidarın vaadettiği reformlar doğu-almanya halkını sakinleştirmeye yetmedi. 13 Kasım 1989'da 3 ile 4000 gösterici ifade ve basın özgürlüğü, demokrasi, serbest seçimler ve SED'in siyasal tekeline nihayet verilmesini talep ederek yeniden Leipzig sokaklarına döküldüler.

Göstericiler eleştirilerini batı almanya şansölyesi Helmut Kohl'a ve batı alman burjuvazisine de yöneltilmişti. DAC'nde batı alman sermayesi ile, işçilerin deutsche Mark'la ücretlerinin ödeneceği fabrikaların inşasını önermiş olan Thyssen firmasının patronu payına düşeni özel olarak alıyordu: "Bu durum iki kategori yurttaş yaratacaktır, biri devlet firmalarında çalışan elverişsiz durumdakiler, diğeri batı alman büyük sermayesi ile çalışanlar" diye açıklıyor ve haykırıyorlardı: "Biz, batı almanyanın bir sömürgesi olmak istemiyoruz."

Manuel KELLNER

DAC kitlelerinin siyasal sahneye müdahalesi yalnızca doğu almanyadaki sözde sosyalist devlet-parti iktidarını sarsmakla kalmadı, savaş sonrası özgül düzeni de sarstı. İkinci Dünya Savaşı ve Yalta anlaşmasından sonra ülkenin ikiye bölünmesinden beri bir çözüm bekleyen "alman sorununun" bir gerçeklik olduğu inkar edilemez. Gazetelerin verdiği sayılara göre, iki almanya arasında "Duvar"ın ve sınırların açık olduğu 11 ve 12 Kasım'da Batı Berlin ve FAC'ne üç milyon doğu almanyalı geldi.

Ergon Krentz'in SED'in genel sekreteri olarak seçilişinin ertesinde ve pek somut ve inandırıcı olmayan bir tarzda bazı "reformları" ilan edişinden sonra, DAC'nde demokratik kitle hareketinin dinamiğinin bürokratik iktidarı egemenlik sisteminin özünü korumak ve kanalize etmek için daha öteye gitme zorunda bırakacağı açık bir hale gelmişti.

SED yönetiminin her gün ve her adımda vermek zorunda kaldığı ta-

vizler anında yetersiz kalıyordu. Böyle olduğu için -Yeni Forum muhalif oluşumunun sözcüsü Barbel Bohley, sınırın açılışını kastederek iktidarın "makul olmayan ve sorumsuz" tepkisinden sözetti ve vaadedilen serbest seçimlerin, muhalif gruplar henüz yeterince hazır olmadıklarından erken yapılmaması gerektiğini söylemeye kadar vardı!

Muhalefet bu arada SED içinde de örgütleniyor. Partinin onbinlerce üyesinin baskısıyla, SED yönetimi, Politbüro'ya daha yeni seçilmiş üyeleri uzaklaştırmakla kalmadı 15-17 aralıkta yeni bir kongre toplamayı da karar altına aldı. İlk karara göre yeni bir yönetimin seçilmesi imkanı olmayan bir tartışma, bir parti konferansı olmalı idi bu.

Şu günlerde batı alman emperyalizminin saldırganlığı ve küstahlığı bir kez daha kendini gösterebilir. Ama yeni durumun kendisine dayattığı sınırlar da bunda farkedilebilir. Bunu bir anektod açıkça gösteriyor: Helmut Kohl Polonya'ya son ziyaretinde, Varşova gettosu yahudi ayaklanmasının son yaşayanı Mark Edelman'ın söylevini, özet olarak alman ihtişamının gününün geldiğini ve bunun matem ve düşüncelerden ya da hitler barbarlığının kurbanlarının anısından çok daha önemli olduğunu belirtmek için yarıda kesti. Kohl, "Berlin Duvarı"nın çöküşünden hemen sonra, doğuda olan almanların bir şartla milyonlarca deutsche mark'a sahip olabileceklerini açıkça söylemek üzere ülkesine döndü: "Eğer gerçek bir reform olursa, özellikle iflas etmiş olan planlama sisteminin kaldırılması halinde." Ama liberal Genscher ve Willy Brand'tan başlayarak sosyal demokrat liderler (ki çok temkinlidirler) kalabalığın candan alkışlarına mazhar olurken şansölye Batı Berlin kitlelerince ıslıklandı.

"Biz FAC'nin Bir Sömürgesi Olmak İstemiyoruz"

DAC'nde az siyasallaşmış olanlarların bile, içgüdüsel olarak iki Almanya'nın "yeniden birleşmesine" karşı oldukları bir gerçektir. Yine içgüdüsel olarak, batı alman sermayesince bir istila perspektifine ve deutsche markın kibirine karşı çekingenler. Otoriter ve yetersiz bürokratik diktatörlüğü, FAC'nin "yoksul" taşrası, bir yarı sömürgesi statüsü ile değiştirmeyi özlemiyorlar. Öte yandan, batı alman muhafazakar gazetesi Frankfurt Allgemeine Zeitung, şimdiden acı acı sızlanarak "DAC'indeki muhalif gruplaşmaların çoğunluğu sosyalist temelde daha iyi bir DAC istiyor" diyor ve (DAC'ndeki) SPD'nin "pazar ekonomisi" partizanlarının umutlarının temel desteği olarak kaldığının altını çiziyor.

Somut olarak bugün iki almanyanın birleşmesi batı alman emperyalizminin korkunç güçlenmesinden başka birşey olamaz. Alman sorunun çözümü kitleler üzerinde sınırların bölücü sonuçlarının kaldırıl-

masını gerektiriyor. Ama ulusal-devletçi biçim altında bir çözüm ilerici olmayacaktır. Ulusal olarak ezilen bir alman halkı yoktur. Bu durumda alman sorunun çözümü sermayenin emperyalist iktidarının ve batı alman devletinin yıkımını gerektiren genel kurtuluş mücadelesince ancak gerçekleşebilir.

FAC'ndeki devrimci sol ciddi siyasal sorunlarla karşıkarşıya bulunmaktadır. Batı Alman devletince "intikamcılık"tan tamamiyle vazgeçmesi için, DAC'nin tanınması icin mücadele etmek zorundadır. Aynı zamanda bu sol, savunmacı konumda kalmamalıdır. DAC'nde kitleler önünde kapitalist olmayan bir çerçevede bir yenilenmenin imkanı, "gerçekten sosyalist" bir perspektif üzerine bir tartışma yürümektedir. Şüphesiz bu tartışma güç koşullarda yürütülmektedir: bürokratik olarak merkezileşmiş ekonominin bunalımı; batı alman "tüketim modeli"nin ideolojik baskısı. Ama bu tartışmayı desteklemek ve gerçekte varolan kapitalizmin kötülüklerinin eleştirilerini oraya ulaştırmak gerek: işsizlik, çarpık eşitsizlik, yoksulluğun büyümesi, acımasız rekabetce bozulmuş insan ilişkileri. Şimdiden doğudan kaçanlar FAC'nde bir konut bulmanın ve güvenliği sağlamanın zorluğunu görerek ve özellikle şu anda DAC'nde tarihi yapanın kitleler olduğunu bilerek DAC'ne dönmeye başladılar.

13 Kasım 1989
Inprecor: No;297

ALMAN SEFALETİ

Alman sefaleti, emperyalizmin sömürdüğü ve zulmettiği halkların sefaleti değildir. Bu, burjuvazinin 1848'de muzaffer bir ulusal demokratik devrimi yönetme yeteneğinde olmadığı, buna karşılık 1918-1919'da sosyalist dünya devrimini başlatabilecek bir proteter sosyalist devrimi ezmede hayli yetenekli olduğu bir ulusun sefaletidir. Alman sefaleti, Asya'daki kurbanları saymadan 55 milyon insanın ölümüne malolmuş İkinci Dünya Savaşı'nı hazırlayan nazizim tarafından mağlup edilen işçi hareketinin yıkımıdır da.
Alman sefaleti, nihayet, 1945'de alman emperyalizminin yıkılmasından sonra ne nazizmden genel olarak kurtuluşun ne de sovyet kızıl ordusunca işgal edilen bölgede kapitalizmin ortadan kaldırılmasının kitlelerin özerk eylemince olmayışı olgusudur. Bu yöndeki tüm girişimler Doğu'da olduğu gibi Batı'da da ezilmişti. Doğu'da bürokrasi tarafından yönetilen bir toplum modeli, sovyet ordularınca dayatılan bir ihraç malıydı. Aynı şekilde, Batı'da kapitalizmle süreklilik içinde (devlet ve işletmelerin yönetimindeki kişiler düzeyinde nazizimle de önemli bir süreklilikle) burjuva parlamenter demokrasi emperyalist müttefik güçler tarafından dayatılmıştı.

Manuel KELLNER

Almanya'nın "sistemler" arasında soğuk savaşta karşıt iki ülkeye bölünmesiyle, alman proletaryasının mücadele geleneği ve sınıf bilinci, "Duvar"ın ve "demirperde"nin iki yakasında iktidarı ele geçirenlerce yok edilmişti. Almanlar için bu bölünme gerçekten bir hapishaneydi - herşeyden önce toplumsal ve siyasal kurtuluşu hedefleyen tüm düşünceleri marjinalleştiren ve özellikle yaşayan devrimci marksizmin yokedilişini garantileyen, ideolojik bir hapishane.

"Öyleyse oraya git!"

"Öyleyse oraya git." Altmışlı yılların sonunda gençlik ve öğrenci radikalizasyonunu izleyerek kendini biçimlendiren aşırı sol örgütlerin bildiri dağıtıcılarına karşı ileri sürülen "kanıt" buydu. "Orası", "karşı taraf"; "sosyalizm" ve "komünizm"in yeknesak, diktatoryal, cansıkıcı,

pek etkili olmayan bir ekonomiye sahip ve kendi öz sakinlerini zorla kapatan bir toplumun eşanlamları olduğununun canlı kanıtlarıydı ve tüm bunlar da bu tarafın zemzem suyuyla yıkanmış olmasının kanıtlarıydı. Karşısında pek çekici olmayan görünümüyle "öbür taraf" batı alman sosyal demokrasisi için şaşırtıcı bir yardım sunuyordu. Bu durum, kapitalizme alternatif bir topluma ulaşma yolunda tüm umudunu yitirmiş olan ve dolayısıyla "toplumsal" diye vaftiz edilmiş "pazar ekonomisi" çerçevesinde tüm eylemini oturtan stratejileri kabul etemeye mecbur edilmiş örgütlü işçi sınıfı üzerine ezici bir hegemonyanın yüklenmesine yol açtı. Görünüşe bakılırsa, kapitalizm "reel olarak varolan" planlanmış ekonomiye karşı üstünlüğünü açıkça kanıtlamıştı.

DAC'nde şimdi bürokratik egemenlik sistemine karşı, kitlelerin eylemleri ile sarsılmış olan savaş sonrası alman düzeni uzun zaman "donmuş", değişmez ve ezeli görünüyordu. FAC'nde kamuoyu bilinci öylesine biçimlendirilmiş ve düzenlenmişti ki Doğu'nun, "sovyet yayılmacılığı"nın ve "totaliter komünizm"in ülkenin bölünmüşlüğündeki sorumluluğu gerçek bir kazanım haline geliyordu. "Bu gerçek" yalnızca bu totaliter sistemin ajanlarınca ve dağınık sol devrimcilerin aşırılarınca tartışılabilen egemen ideolojinin "konsensüs"ünün bir parçasını oluşturuyordu. Tarihsel gerçeklik daha karmaşıktır.

İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda, "anti-faşist demokratik bir ruhla" galipler alman topraklarının dört bölgeli ortak idaresine karar vermişlerdi (amerikan, ingiliz, fransız ve sovyet). Nazi Almanyası Reich'ının teslim oluşundan iki ay sonra 1945'de, Potsdam konferansının öngördüğü buydu. Yani, toprakların ikiye bölünmesi hiçbir şekilde düşünülmemişti.

Ama resmi formüller reel siyasal motifleri içermiyordu. 1946'dan itibaren, Truman'ın Birleşik Devletleri anti-komünist ve anti-sovyetik haçlı seferine başlıyordu ve emperyalizmle kapitalist olmayan devletler arasındaki çatışma, önceki günlerin çıkarlarından çok daha güçlü bir anamotif haline geliyordu. Doğu kampındaki hasıma karşı koymak için Batı'da güçlü bir Almanya'nın entegrasyonu zaten özellikle amerikan emperyalizmi tarafından izlenen bilinçli bir politikaydı. Bu sovyet bürokrasisinin çıkarlarına denk düşmüyordu. 1949 Ekiminde, DAC'nin "ilk alman işçi ve köylü devleti" olarak ilan edilmesi, bir ay önce FAC'nin, batı alman devletinin oluşumuna tepkiydi.

Ama, bu tarihten sonra bile Kremlin güçlü ve silahlandırılmış bir batı alman devleti istemediği ölçüde, Stalin'in politikası uluslararası güçler ilişkisinde statüko için en güvenceli olan birleşik ama askerden arındırılmış bir almanya sağlamak yolunda baskı aracı olarak sovyet bölgesini denetlemeye hasredilmişti.

1945'den sonra, Doğu'da olduğu gibi Batı'da da alman nüfusunun çoğunluğunun, nazizm deneyiminden ne derece köklü anti-kapitalist sonuçlar çıkarmağa hazır olduğunu çok az insan hatırlar. Hatta, hristi-

yan demokrat partinin (CDU, burjuvazinin başlıca partisi haline dönüştü) ilk programatik dökümanı, "Ahlen programı" Hitler'in iktidarı ele geçirişinde büyük sermayenin sorumluluğundan sözeder ve bir faşist rejime dönüşün tüm imkanlarını ortadan kaldırmak için "sosyalist" (kelimesi be kelimesine) bir toplum yaratmanın ve kamulaştırmanın gereğinin altını çizer.
Sosyalizmi totalitarizmle; kapitalizmi, özgürlük ve bollukla, nazizmin barbar cinayetlerinin haturasını bayağı ahlakçılıkla özdeşleştiren, anti-komünist karakterli "batı alman ideolojisi"ne varmak için özerk işçi mücadelesini ezmek, stalinin pratiğinin batınınkine rahmet okutmasına ve kapitalist ekonominin (reel katkılar, sanayi söküp götürme Doğu'da çok daha önemliydi) gözalıcı hızına zekici dayanmak gerekti. Paradoksal olarak, savaştan hemen sonra yalnız Alman Komünist Partisi (KPD) "sosyalizmi" değil de sovyet diplomasisinin çıkarlarına, "aşamalı devrim" şemasına denk düşen bir "anti-faşist demokratik" düzen istiyordu.
Elbette, sovyet bölgesinde ve daha sonra DAC'nde, anti-faşist demokratik düzen formülü, sovyet askeri yönetimince reel iktidar yürütüldüğünde başka bir gerçekliği içeriyordu. Yönetici siyasal personel önceden sovyet kadro okullarında eğitilmişti. Esas çekirdeği bir düzine stalinci kadroyu toplayan "Ulbricht grubu" idi. Sovyet idaresine karşı hareket yeteneğini geliştirebildiği ölçüde bu "yerli" yönetici personel "kendi" toprağındaki devlet gerçekliğinin "oldu bitti"sini göstermeğe çalışıyordu; zira bu yöneticiler, emperyalist devletlerle uzlaşma çerçevesinde, kendi öz çıkarları için Kremlin'in kendilerini feda edebileceği düşüncesini akıllarından hiç çıkarmıyorlardı. Birleşik sosyalist Parti (SED) ikinci konferansında, 1952'de "sosyalizme geçiş"i ilan ettiğinde özel işletmeler sanayinin %20'sinden fazlasını temsil ediyordu.
SED, 1946'da Sosyal Demokrat Parti (SPD) ile Alman Komünist Partisi (KPD)'nin sovyet işgal bölgesinde birleşmesinden doğmuştu. Bu birleşme, izleyen yıllardan itibaren, sol muhalif düşüncelere kendini ifade etme şansını asla tanımamış olan bir partide sosyal demokrat artığı tüm tavırların tasfiyesini haydi haydi kapsıyordu. Geriye kalan eski burjuva partileri, bazı tabakaların özlemlerini kanalize etmek için özel olarak yaratılan partiler, bürokratik olarak denetlenen "kitle örgütleri" gibi tüm seçimlerde tek bir liste çıkartan "ulusal cephe"yi oluşturdular. Egemenlik sisteminin zorlayıcı yönü herkesin gözünde hızla açığa çıkmıştı.

1953 İşçi Ayaklanması

Geriye kalan eylem yeteneği ve işçi direnişini temsil eden işyeri konseyleri greve çıktılar ve 16 Haziran 1953'den itibaren gösterilere başladılar. Ayaklanma ilkin üretim kurallarına yönelikken hızla olduğu

gibi Parti/Devlet'in otoriter rejimini hedef aldı. Üç gün boyunca, DAC'nin temel sanayi kentlerinde genel grev oldu (300000'den fazla grevci); işçi talepleri üretim kurallarının hafifletilmesi ve ücret artışını belirtirken, sonra serbest seçim isteği ve demokratik özgürlüklerin artırılması beliriverdi. İşçiler grev komitelerinde örgütlendiler. Kitle gösterileri sırasında parti lokalleri hücuma uğradılar ve yağmalandılar, mahpuslar serbest bırakıldılar ve polisler linç edildiler.
Böyle bir harekete karşı koymakta aciz olan doğu alman bürokrasisi SSCB'yi yardıma çağırdı. 25000 Kızıl Ordu askeri ve 300 tank çok şiddetli çarpışmalardan sonra, sokağı göstericilerden geri almak için gerekeni yaptılar (200'den fazla ölü olduğu tahmin ediliyor).
Doğu alman bürokrasisinin siyasal meşruiyet sorunları mukayese edilebilir diğer ülkelerinkiyle aynıydı: halkın demokratik egemenliğinin yokluğu, bürokratların imtiyazları, yetersizlik, bürokratik olarak merkezileştirilmiş bir ekonominin israf ve akıl dışılığı, riyakarlığın sahnelenmesine varan genel yaşamın boğulması, şahsi tedirginlik ya da misilleme korkusuyla konformizmin ve dalkavukluğun hüküm sürmesi. Ama DAC özellikle özgül sorunlarla karşı karşıya kaldı.

"Doğu Alman Sosyalist Ulusu"

70'li yıllarda FAC'nde Brandt hükümetinin detant politikasıyla SED "doğu alman sosyalist ulusu"ndan ve "İkinci Dünya Savaşı sonuçlarının geriye dönüşsüzlüğünden" sözetmeye başladı. O zamana kadar SED her zaman -ve haksız yere değil- ülkenin bölünmesinde Batı'nın sorumluluğundan sözederdi: yalnızca gerici duyguları harekete geçirmeye hizmet eden, "yeniden birleşme" konusunu gerçek dışı bir propaganda cümlesi haline getiren FAC'ni NATO'ya girmeye, yeniden silahlanmaya zorlayan şansölye Adenauer ve Batı alman burjuvazisiydi. Ama bürokrasi 1953'te kendi rejimi ancak sovyet zırhlılarınca kurtarıldığı için elbette aslı astarı olmayan doğu almanyaya özgül "ulusal" bir meşruiyete çok zorlanıyordu.
1961'de "Berlin Duvarı" inşa edildiğinde, reel sorunlara bürokratik bir cevap sözkonusuydu. Toplam olarak, üç milyon doğu alman Batı'ya yerleşmek üzere bölgeyi terketmişti. Bu kaçış, ekonominin önemli sektörlerini gerçekten tehdit etmişti. Yüksek derecede nitelikli insanlar için Batı'daki yüksek ücretlerin ve •ok daha rahat bir hayat perspektifinin çekim gücü açıktır. Gerçek bir sosyalist demokrasi ile yönetilen DAC bile bu sorunla karşılaşır. Dahası, DAC kitleleri kendi konumlarını bireysel tüketim düzeyi ile olduğu kadar özgürlükler ve daha ilginç kamusal yaşam açısından FAC'nkiyle her zaman kıyaslamıştır.
İktidarın meşruiyet bunalımını çözmekte ve kaçışı durdurmaktan uzak olan duvarın örülmesi sorunları yalnızca ağırlaştırdı. Duvar, halkı kapatmıştı -ve otuzyıl boyunca sayıklanan anti-komünist propa-

gandaya malzeme yarattı. Rejim bir yanda planlama ekonomisinin (iş güvenliği, toplumsal hizmetler, daha az zorlayıcı çalışma ritmi vs. kıyaslanabilir tüm ülkelerden daha fazla DAC'indegerçekleşmiş olan) kazanımları, öte yanda baskı korkusunun bileşimi sayesinde ayakta durabildi. Ama bu durum, yarı meşruiyetin tamamiyle yıpranmasıyla sona erdi.
Doğu alman halkının kendi yönetimince hapsedilmesi olgusu bilinmedik birşey değil. Bürokratik iktidarın batıya seyahat özgürlüğünü tanıdığı şu günlerde onyedimilyonluk nüfusun onbirmilyondan fazlası doğu almanyadan FAC'ne gitmek için vize talep etti.
Bürokrasinin "son kartı" batı alman sermayesine artan ödünler olacağa benzer. Batı alman emperyalizminin siyasal ve ekonomik baskısı çok güçlü. Şimdiden, konvertibl olmayan ama büyüyen bir spekülasyon nesnesi olan DAC parası sorunu emperyalist ülkelerle üçüncü dünya ülkeleri arasındakiyle kıyaslanabilir, büyük çaplı eşitsiz bir ekonomik mübadele olgusunu güçlendirme tehlikesini taşıyor.

Savunma Pozisiyonu

Batı alman emperyalist burjuvazisi DAC'nin kapitalist olmayan ekonomisini yıkmayı istiyor. Batı alman sermayesinin gücü sarsılmadığı sürece doğu alman halkının çıkarlarının (sınırların açılışı, yaşam düzeyinin iyileştirilmesi, toplumsal kazanımların korunması ve hatta güçlendirilmesi vs.) çözümü, çözümsüz bir denklem haline geliyor. FAC'inde devrimci sosyalist siyasetin savunma açısı buradan kaynaklanıyor: bugün (batıda devrimci bir bunalımın yokluğunda ve güç ilişkilerinin güncel durumunda) DAC'nin FAC tarafından ilhakı anlamına gelecek olan "yeniden birleşme"ye karşı çıkmak; "doğu almanlar adına da konuşmak ve davranmak" iddiasındaki tüm batı alman "intikamcılığını" mahkum etmek; kendi hükümetini ve ekonomik ve siyasal sistemini seçebilsin diye doğu alman halkının kendi kaderini belirlemesi için mücadele.
Mali bir yardım, batı alman sermayesi çıkarına nitelikli işgücünü kitlesel yitirişi nedeniyle, DAC'nin uğramış bulunduğu ekonomik zararı tazmin etmek için ve şartsız olduğu takdirde ancak olumludur. DAC ve FAC'inde devrimci sol ve sosyalist güçler bu savunma taleplerinin ötesine geçmek için birlikte tartışma, geliştirme ve davranma zorundadırlar. Son tahlilde, bu, sınırların ötesinde işçi dayanışmasının gelişmesidir.

20 Kasım 1989
Inprecor: 298

DOĞUALMANYACUMHURİYETİ

SİYASAL DEVRİM VE ONU TEHDİT EDEN TEHLİKELER

Doğu Almanya'da siyasal devrim, sosyalist demokrasinin heyecanladırıcı bir yeniden doğuşu ve sosyalizmin ufukları üzerine çok ilginç ve coşturucu tartışmaları da getiriyor. Kasım başında yoldaşımız Ernest Mandel Doğu Almanya'daki Humbold Üniversitesine bir hafta boyunca iki konferans vermek üzere resmen davetliydi. Muhalefet bu ziyaretten istifade ederek Mandel ile SED (Doğu Almanya Komünist Partisi)'nin bazı temsilcileri arasında sosyalist demokrasi üzerine halka açık bir tartışma düzenledi. Bu tartışmalarda Mandel IV. Enternasyonal'in bir temsilcisi olarak müdahale etti ve akımımızın düşüncelerinin bütünlüğünü açıklayabilme imkanı buldu. Aynı zamanda Berlin Duvarı'nın yıkılışından önceki kitle gösterilerine katılma fırsatı da oldu.

Ernest MANDEL

DAC'ni sarsan kitle gösterilerinin yükselişi gerçek bir devrim yoğunluğuna ulaştı. Bu hareket, ispanyol devriminden bu yana değilse, 1968 Mayısından bu yana Avrupa'da gördüklerimizin tümünü aşmış durumda.

Sayıların dili açıktır. 1989'un 4,5 ve 6 Kasımında, iki milyona yakın insan sokakları istila etti. 4 Kasımda (alman işçi hareketi tarihinin en büyük gösterisi) 750.000 ile bir milyon kişi Berlin'de; 350.000 Leipzig'de; 300.000 Dresde'de; 70.000 Karl-Marx-Stadt (Chemnitz); 60.000 Halle'de; 50.000 Zwickan'da; 25.000 Schwerin'de; onbinlercesi diğer birçok kentte; binlercesi sayısız madenci kentinde. Nüfusa oranla genelinde bu Fransa ya da İtalya'da 7-8 milyon, İspanyol devletinde 5 ila 6 milyon göstericiye denk düşer. Üç günlük bir sürede böylesi asla görülmedi.

Bu gösterilerin işçi ağırlığından en ufak kuşkuya yer yok. Hatta yoğunluğunu bu ağırlıktan almaktadır. İşçi sınıfının neredeyse tümü sokağa dökülmediyse Leipzig gibi -DAC'nin esas sanayi merkezi- nüfusu 500.000 olan bir kentte nasıl 350.000 gösterici olabilir? Birbuçuk milyon nüfusu olan Berlin'de ise 750.000 aydın, ev kadını ve liseli var.

DAC'nde başlayan devrimin proleter karakteri işyerlerindeki olağanüstü kaynaşma ile özellikle doğrulanmaktadır. Mayıs 1968 ve 1969 İtalya sıcak yazının aksine henüz şeklen grevlerin olmadığı doğrudur. Ama büyük işletmelerin çoğunda işçi toplulukları sürekli olarak durumu tartışıyorlar. Böylece üretim, bürokrasiyi güçlü bir biçimde zorlayan sürekli bir düşüş gösteriyor.Birçok işçi "kale"sinde, özellikle ülkenin en büyük fabrikası Leuna kimya fabrikalarında bu topluluklar Politbüro istifa etmediği takdirde üç günlük bir genel grev ilan eden bir karar taslağını tartıştılar. Politbüro istifa etmek zorunda kaldı.
Doğu Berlin'deki 4 Kasım 1989 gösterisi, katılanların sayısından başka taleplerin kendiliğindenliğinin görülmemiş patlayışı ile de sivriliyor. Onyıllar boyu vesayet altında, kışlaya toplanmış,sessizliğe mahkum edilmiş, baskıya uğramış tüm bir emekçi halk zincirlerini kıran bir dev gibi anidan ayaklandı. Bu tüm gerçek devrimlerin özelliğidir.

"Aşağıdaki İnsanlar" Hareket Halinde

Basitler, "aşağıdaki insanlar" yürümeyen, onlara acı veren, artık kabul edemeyecekleri herşeyi haykırmaya, bağırmaya başlayarak seslerini buluyor, doğruluyor, ayaklanıyorlar. İşte 4 Kasımda Doğu Berlin'i işgal eden bu halktı. Ve görülmemiş olaylar: haykırmakla yetinmiyor, Fransız devrimi eşiğinde olduğu gibi şikayet defterlerinin (Cahiers de doleances) redaksiyonunu soyluların kalemlerine bırakmıyor, fırçayı bizzat alıp kendileri yazmaya başlıyorlar.
Göstericiler kendilerince imal edilen en az 7000 pankart ve bandrol taşıyorlardı ve bunların %90'ı hiçbir gruplaşmaya, hiçbir örgüte bağlı değildi ve dosdoğru emekçi kitlelerin yüreğinden ve kafasından çıkıyordu. Rosa Luxemburg'un(1) soyundan gelenler ona saygılarını gösteriyorlardı. Bugün tarih onun boşuna mücadele etmediğini ve bir hiç için ölmediğini ilan ediyor.
Besbelli ki tüm bu pankart ve bandrolları burada anmak imkansız. Genel havaları umutla kuşkunun, nükteyle küstahlığın karışımını yansıtıyordu, kitlelerin şimdiki bilinç düzeyini mükemelen açıklayan bir karışım. Göstericilerin siyasal anlayışına başka bir tanıt: kortejin dağılmasından sonra pankartlarıyla eve gitmek yerine, yüzlercesini **Volkskamer**'e, Parlamento binasına yapıştırdılar,
Taleplerin ana motifi şunlardı: *"Biz halkız"; "Biz burada kalıyoruz"; "Serbest seçimler"; "Baskıya hayır"; "Yeni Forum yasallaşmalı" "serbest sendika"; "Seyahat özgürlüğü"*
Gösteriler Berlin'in dört büyük tiyatrosunun sendika kesimlerince düzenlenmişti.(2) "Prag Baharı"nı hatırlatan ve Macaristan ve Polonya'dan sözetmeden SSCB'de olup bitenlerden köklü bir biçimde farklı olarak işçiler ve aydınlar arasında örnek bir ortak çalışmaya dönüştü, bu düzenleme.

Aşırı sol akım hariç tüm muhalif akımlar yirmiyedi konuşmacıyla temsil ediliyorlardı. SED'in reformcu kanadından iki konuşmacı da vardı ve kalabalıkça oldukça ıslıklandılar. Bir konuşmacı bağımsız sendikalar için bir insiyatif grubunca formüle edilen işçi taleplerini açıkladı; çalışma zamanının hemen azıltılması; ücret artışı; emekli maaşlarındaki farklılığın azaltılması; yiyecek maddelerine halk denetimi; ücretlerde artış olmadan hiçbirşeye artış yok.
Gösterinin denleyiciler arasında olduğu gibi kürsüde de yürekleri ısıtan enternasyonalist bir maddesi vardı. Toplantı henüz birkaç hafta önce polisce iyice dövülmüş olan iki genç şarkıcı tarafından yorumlanan Nikaragua için bir şarkıyla başladı. Uzun uzun alkışlandılar. Çekoslavakya'da zulüm altındaki muhalefete bir dayanışma çağrısı yapıldı. Güney Afrika ile dayanışma çağrıları ve pankartları çekildi. Çinli öğrencilerle dayanışma pankartları vardı. Berlinlilerin nükte dolu bir pankartında ise şöyle yazıyordu: *"Gorbi sana teşekkür ederiz. Bize yardım ettin. Şimdi biz sana yardım edeceğiz."* Kürsüde bir sovyet şiiri okundu: *"Meçhul siyasi tutukludan yoldaş Stalin'e mektup."*
Tüm bunlar tıpkı kalabalığın ittifakla milliyetçilik ve militarizmi reddetmesi gibi beklenmedik değildi. DAC bugün münhasıran toplumsal kimliği ile kendini tanımlayan dünyanın tek devletidir. Hiçbir ulusal kimliğe sahip değildir. DAC halk kitleleri, SED bürokrasisinin gençliğe boşuna yerleştirmeğe çalıştığı stalinci militarizmle prusyalı militarizmin bileşimi olan eciş bücüş canavar da dahil olmak üzere tüm militarist geleneği reddediyorlar. Bu en azından şimdilik, DAC işçi sınıfı, entelijansyası ve gençliğinde enternasyonalist bir açılım yaratıyor. Geleceği siyasal devrime ve onun Avrupa'nın gerisine ve dünyadaki yankılarına bağlı.

Kitle Hareketinin Kazanımları

Emekçi kitlelerin ayaklanması bir aylık sürede dahi bir yığın kazanımları sağlamış bulunuyor. DAC'deki siyasal ve toplumsal durum tam da gerçek devrimci patlamaları niteleyen bir hızla değişti.
Muhalefet fiilen ifade hakkını edindi. Aşırı sol dahil olmak üzere tüm gruplaşmalar kendilerini ortaya koymaktadırlar. Muhalefetin temel grubu Yeni Forum radyo ve televizyonda konuşmakta, batı alman televizyonu ile görüşme yapmakta, en azından kalesi Leipzig'de zincirleme olarak üye toplamakta.Şimdi gelecek seçimlere katılmak için mücadele ediyor. Bu katılım olmazsa seçimler tüm meşruiyetini yitirir. Bu, bürokrasi açısından dahi faydasız olacaktır. SED'in (Birleşik Sosyalist Parti) geçtiğimiz 8-10 Kasım toplantısında ilk olarak Merkez Komitesi bunu bir kazanım olarak ilan etti. Son dakikada bundan kaçınmanın mümkün olması zor görünüyor.
Baskı pratik olarak durmuştur. Siyasal mahpuslar serbesttir. Berlin polis şefi "kızıl belediye" balkonundan beri polisin verdiği zararlar-

dan ötürü özür dilemiştir. Halkın nefret ettiği gizli polis Stasi susuyor. Sorumlusu Mielke Politbürodan atıldı. Hiç şüphesiz Merkez Komite'den de atılacaktır.
Kişilerin göç, serbest dolaşım hakkı sağlanmıştır. "Berlin Duvarı" patlamıştır. Hükümet, göstericilerin talep ettiği gibi istifa etmiştir. Hükümetin yeni şefi SED'in Dresde yöneticisi Modrow reformcu Gorbaçevci şef dokusundandır. İkincili Schabowski Berlin'in reformcu siması olmaya çalışmakta. Bir kısım (hepsi değil) muhafazakar sokağın baskısı altında Politbürodan atıldı.

Coşkulu Tartışmalar

Kitle iletişim araçları bugün SSCB'de olduğu kadar değilse de Gorbaçov döneminin ilk günlerinden çok daha fazla açıktır. Parti yayınında, özelikle taban örgütlenmeleri gazetelerinde ve Komünist Gençlik'in günlüğü *Junge Welt*'de geniş olarak konformist olmayan ve gerçekten muhalif metinler basalıyor.
Gerçekte, SED içinde açıkça eğilim ve hizipler oluşuyor (bu SSCB'den çok daha öteye uzanıyor). Öncesiz manzara: üçgünlük bir toplantı yapmakta olan Merkez Komitesi binası önünde 8 kasım akşamı, herşeyden önce sene sonuna varmadan olağanüstü bir parti kongresi isteyen yüzlerce pankart taşıyan onbinden fazla muhalif SED üyesi toplanmıştı. 10 Kasımda Politbüro boyun eğmek zorunda kaldı ve gelecek kongrenin hazırlanması sağlandı.
SED içindekiler de dahil olmak üzere tüm muhalif gruplaşmalar büyük tirajlı yayınlar hazırlıyorlar.
İşyerlerinde, örgütsel yapıların yerleştirilmesi üzerine coşkulu tartışmalar yürütülüyor. Resmi sendikaların yenileştirilmesi mi? Yeni sendikaların kurulması mı? Tüm delegeliklerin çok adaylı serbest seçimlerle yeniden seçimi mi? Orta Avrupa'daki ünlü geleneği olan işyeri konseylerinin (**Betriebstrate**), yeniden değerlendirilmesi mi? Kararlar elbette çok yakın bir gelecekte alınmış olacaktır.
Öğretmenler kendiliklerinden, bürokrasi "muhalif düşünceler" korkusu ile tamamiyle sarılmışken toplumun hayranlığını çekecek bir eğitim sistemi atağına geçmek için önlemler almakta. Hekimler ve hastabakıcılar, hastahanelerle ilgili olarak aynı anlamda davranmaya hazırlanmakta.
En farklı alanlarda yüzbinlerce insanı kapsayan tüm bu taşranın küçük kentlerine kadar kendini gösteren inisiyatifler şu an için mutlak olarak denetlenemez durumdadırlar. Sonuçları herhalü karda uzun süreli olacaktır. Duygulandırıcı örnek: Frankfurt-Sur-Oder'de Ossietzky lisesi çocukları, Krunz'un kişisel müdahalesi üzerine okuldan atılmışlar ve DAC'nin tüm liselerinde kayıtları yasaklanmıştı. "Suçları?" Elyazısı bir metinde, Orta Avrupa'da bir yumuşama olduğuna göre eğitim harcamaları lehine askeri harcamalarda hafif bir indirim önermiş

olmak. Bugün, tüm ülkede ulusal kahramanlar olarak kutlanıyorlar.

Hareketin Zaafları

Ama kendiliğindenci bir rahatlığa kendimizi bırakarak, bu harika devrimci hareketin sürüp gideceğine ve yalnızca yoğunluğu ile zafere ulaşacağına inanamayız. Devrimci patlama sonunda onu başarısızlığa mahkum etme tehlikesini taşıyan iki zaafla belirdi.
Herşeyden önce gerçek özörgütlenmnme yapılarının ancak tohumları var. Gösterilerin en genişleri dahi, aradan zaman geçince böylesi yapıların yerini dolduramaz. Muhalefetin -SED'in içindekiler olduğu gibi dışındakiler de- en uyanık akımları bunun mükemmelen bilincindedirler. Bu anlamda en değişik insiyatifleri arturıyorlar. Yazılarında da bu durumu formüle ediyorlar (DAC'inde büyük ölçüde bildiri ve genelge değiş tokuşu var). Ama şu an için kitleler çekimser değilse de ikircikli görünüyor. Belki bu, işyerlerinde yeni örgütlenme yapılarının ortaya çıkmasıyla değişecektir. Bu ise hiç şüphesiz devrimin yeni bir nitel sıçrayışı olur.
Leipzig'de istisnai bir durum var: Yeni Forum, fiilen kitle örgütü haline geldi ve orada gerçek bir ikili iktidar rejimi yerleştirdi. Her pazartesi çok büyük yürüyüş kolları oluşturmayı, şiddete dayanmayan ama örnek bir kitlesel özsavunma örgütlemeyi başardı. Bununla birlikte seçilmiş yönetimi yok.
Öte yandan, halk hareketi ve muhalefetin belirgin siyasal bir hedefi, iktidarı uygulamak için yaratılacak kurumlar hakkında açık bir fikri yok. Kabaca ve kimi ince farklılıklarla mevcut siyasal güçler arasında başlıca beşini ayırdedebiliriz.

Mevcut Güçler

∞ Yeni Forum, "Demokrasi bugün" ve protestan kilisesinin "Sosyalizm için hristiyanlar" ve yeniden kurulan sosyal demokrat parti tarafından canlandırılan kitle muhalefeti akımı. Tüm bu örgütler siyasal çoğulculuk ve üretim araçlarının kollektif mülkiyeti üzerine yükselen bir demokratik sosyalizmden yana olduklarını açıkça belirtmişlerdir (bkz. Inpercor, 30.10.1989 "Böhlen Bildirgesi" ki ortak olarak imzalanmıştır). Bununla birlikte işçi/halk iktidarının kurumları ve hükümetine dair açık fikirleri yok. Pek belirgin olmayan tavırlarda "Blok Partileri"nden (3) bazılarıyla, hepsinden önce Gerlach'ın liberal demokratik partisiyle aralarında bir bağlantı kurulabilir.
Özgür seçimler yapıldığında hiç şüphesiz bu akımlar birlikte çoğunluğu alırlar. Ama bir farklılaştırma kaçınılmaz görünüyor. Yeni Forum'un sağı ve kimi "Blok Partileri" hiç şüphesiz sağa diğerleri sola evrilir. Doğu SPD'si bugün perakende ticaret hariç kollektif mülkiyetin elde tutulması lehinde olan sol sosyal demokrat bir partidir. Bu de-

vam eder mi? Bu konuda kestirimde bulunmak zor.
∞.Siyasal çoğulculuk, demokratik haklar, bankalar ve büyük üretim araçlarının kollektif mülkiyeti, demokratik ve yerinden yönetimci bir planlama, işçi özyönetimi üzerine temellenmiş bir demokratize işçi devleti amaçlayan akım. Bu akım SED içindeki muhalefette çoğunluk ama SED dışında pek azınlıktır. Çok işçinin sempatisine sahip ama bütün etkisini değerlendirmek güç.
∞.Uyduruk bazı değişikliklerle statükoyu sağlamak isteyen stalin sonrası muhafazakar akım. Aygıttı çoğunluk, SED'de azınlık ve örgütsüz kitleler içinde pratik olarak namevcuttur.
∞.Aygıttaki "reformcu" akım. SED içinde rahatlıkla çoğunluk, ama (henüz) aygıtta azınlık. Partisiz kesimde yankısı şu an çok az ama önemli reformlar gerçekleştirdikleri takdirde durum değişebilir. İsveç usulü "pazar ekonomisi"nce çokça etkilenmiş Polonya-Macaristan tipi neo-liberal eğilimli bir teknokratik kanat ve işçi basıncına ve sosyalist geleneğe daha duyarlı olan diğer bir kanat olmak üzere bölümlenmiştir.
Zamanla SED'in üç dört partiye bölünmesi mümkün ve hatta muhtemel görünüyor.
∞.Bugünkü koşullarda DAC'nin emperyalist FAC içinde eritilmesi anlamına gelecek olan FAC ile şartsız bir birleşmeyi isteyen pro-kapitalist diye niteleyebileceğimiz kanat. Şu an için pro-kapitalist eğilimlerin özellikle kültür kaymağı, blok partilerinin en küçüğü olan ulusal-demokratik parti görünüyor. Kitle hareketinde hemen hemen yankısı yok. 4-6 Kasım büyük gösterileri esnasında birleşmeyi talep eden tek bir pankart yoktu. Yalnızca Berlin'de 7000 pankartan ikisi "sosyal pazar ekonomisi" talep ediyordu. Birkaç pankart hemen reddedilmeyecek olan zanaatkarlara özgürlük diyordu.
Ama çok zaman, çok çaba ve özelikle siyasal devrimin bir zaferi ve sağlamlaştırılması için siyasal kurumlar alanında olduğu gibi ekonomide de, belirgin kurumsal amaçlar yaymak için, mevcut olan işçi kitlelerinin tüm güçlerine bir birleşik cephe taktiği uygulamaya siyasal olarak yetenekli bir öncü gerekecek.

Baskı Tehlikesi

Haftalar boyunca, DAC halkı ve muhalif ortamı şiddetli bir bastırma, hatta bir "Alman Tiananmen"i ihtimalini ciddi olarak düşündüler. Bu tedirginliğe rağmen gösterilerin devam etmiş olması kitlelerin güçlerinin ne kadar bilincinde olduğunu ve korku ve boyuneğeme yükünü nasıl attıklarını gösterir. Bir kez daha, bunlar gerçek bir devrimin işaretleridir.
Üstelik bu tedirginlikler temelsiz değildi. Karar günü şüphesiz 9 Ekim'di: Zırhlı araçlar vur emriyle Lepzig meydanında yerlerini aldılar. Hastane ve okullardaki tüm salonlar yaralıları tedavi etmek için

açılmıştı. Hastabakıcılar, büyük işletmelerdeki sendikal kesimleri hemen bilgilendirmişlerdi.
Dolaşan söylentilere göre, vur emri kitlesel gösterinin başlamasından iki saat, belki de yarım saat önce iptal edilmişti. Krenz tarafından iletilen Politbüro'den gelen karar şüphesiz Moskova'dan gelen sert bir baskının ürünüydü.
Gorbaçov halka ateş açtığı takdirde, Kremlin'in tüm dış politikasının çökeceğine Honecker'i ikaz etmişti. O takdirde SSCB ve diğer tüm Doğu ülkeleri için yıkıcı ekonomik sonuçlarıyla, Berlin Duvarı'nın inşası döneminden daha beter bir soğuk savaş ortamında kendilerini bulacaklardı. Bu haberi doğrulamak mümkün değil ama makul görünüyor, çünkü böylesi bir cinayetin uluslararası yansımalarına dair gerçekçi bir akıl yürütmeye benziyor.
Bununla birlikte gösterilerin yoğunluğu da Politbüro'nun kararını etkilemiş olmalı. Kremlin'de bir yönetim değişikliği ile birlikte, bu aşamada bir güç gösterisi zayıf ihtimaldir. Bir polis provakasyonu elbette ihtimal dışı değildir ama muhalefet haklı olarak hareketin şiddet yanlısı olmadığında ısrar ederek, göstericilerin kendi kendilerini denetleme kuralını uygulayarak, polisin bulunduğu yerlerde güvenlik kordonları çevreleyerek, azami ölçüde tüm doğrudan çatışmalardan sakınmaya çalışıyor.

Artık Uluslararası Jandarma Yok

Bu sorunu tarihi ve coğrafi olarak daha geniş bir bağlama yerleştirmek gerek. 1917'den bu yana, tüm devrimciler alman ve rus devriminin birleşmesini umdular. Bu, dünya devriminin belirleyici saldırısı olacaktı. Paralel düşüncelerle uluslararası burjuvazi (ve devamında burjuvazi ve Kremlin'in karşı devrimci bürokrasisi) Almanya'da muzaffer bir devrimin mümkünlüğünü daha doğmadan ezmek için tüm imkanlarıyla jandarmalar aradı. Noske ve birlikleri; Reichwehr; SS'ler ve Wermacht; İkinci Dünya Savaşının muzaffer orduları; NATO ve Varşova Paktı bu işlevi sırayla gördüler.(4)
Bugün, 1918'den bu yana ilk kez, DAC'nde siyasal devrim, kimsenin behemahal bu jandarma rolünü oynayamayacağı bir uluslararası durumda başladı. Bu son onyıllarda dünya çapındaki bir dizi değişikliğin sonucudur: ABD'de Vietnam sendromu; FAC'nde savaşa karşı hareketin yükselişi; Gorbaçov'un iktidara gelişinden sonra SSCB'de olan değişiklikler; "Brejnev'in sınırlı egemenlik doktrininin" terki. DAC'nde muzaffer bir siyasal devrimin, DAC'nde işçi sınıfının iktidarı ele geçirişinin (ki mümkün ama kesin değil ne de muhtemel) dünya devrimi açısından sonuçlarını anlamak gerekir. DAC'nden gelen kıvılcım tüm Avrupa'yı sarabilir, hatta SSCB ve Çin'i de.
Bu Kremlin ve Washington/Bonn/NATO'nun karşı karşıya kaldığı gerçek ikilemi gösterir. Eğer SSCB, Çekoslavakya 1968'de olduğu gibi bir müdahaleyi yinelerse Gorbaçov'un tüm politikası çöker. Anında, Vi-

etnam savaşına karşı amerikan halkınınkine eşdeğer (değilse daha üstün) müthiş gösteriler SSCB'de patlak verir. Ama eğer Moskova Doğu Berlin'de demokratik bir işçi iktidarının yerleşmesini bırakırsa, bunun Gorbaçev'in veba gibi korktuğu "istikrar bozucu" etkileriyle SSCB'de, Batı Almanya'da ve Batı Avrupa'da yankıları olacaktır.
Buna paralel olarak eğer Washington ve Bon doğu alman işçilerine karşı müdahalede bulunurlarsa, Avrupa'nın geri kalanında ve hatta ABD'de bile kestirilemeyecek yankılar ve bir genel grev ihtimali ile FAC'nde müthiş halkçı gösteriler patlayacaktır. Ama karışmadıklarında kapitalist Avrupayı stabilize etme perspektifleri daha iyi olmayacaktır.
9 Kasımdan hemen sonra NATO'nun bir sözcüsü paradoksal bir sonuç çıkardı bu durumdan: bugün Varşova Paktı, Avrupa'nın istikrarı için hayati bir etmendir. Yalnız işte, Varşova Paktı şimdilik DAC işçilerine karşı müdahale etmede hemen hemen güçsüzdür.
İşçi hareketinin ve devrimcilerin çıkarları açısından alınacak ders doğal olarak gelişiyor: DAC emekçilerinin sınırsız egemenliklerini savunalım; işçilere karşı şu ya da bu jandarma müdahalesini kolaylaştıracak, DAC emekçilerinin kendi kaderlerini özgürce belirlemelerini engelleyecek Batı'dan olduğu gibi Doğu'dan gelebilecek tüm oyalama ve provakasyonlara karşı koyalım.

Gerialma Tehlikesi

Bürokrasi bugün gerçek ama sınırlı reformlar gerçekleşmesi ve ilanı ile, yaklaşma hareketini geriletme anlamında ele geçirme yönünde zorlu manevralar yapıyor. Kitlelerin güvensizliği ve ayaklanmanın gücü, basit vaadlerle kazanımların geri alınmasını mutlak olarak imkansız kılmaktadır. Krenz'in genel sekreter olarak atanması, hükümetin istifası ve yeni bir Politbüro'nun oluşumu, 8 kasım "muhafazakarların" artçı mücadeleleridir. Bu "geçişsel çözümler" ancak geçicidirler.
Daha ciddisi, Modrow çevresindeki aygıtın reformcu kanadından başka muhalefetin en ılımlı yöneticilerinden bir kısmını da kapsayan bir koalisyona dayanan "Gorbaçov" usulü bir reform girişimi olur. Bunlar da hem "eğer çok ileri gidilirse" Kremlin'in bir müdahalesi korkusuyla (herşeye rağmen süren korku) "Realpolitik", oportünist düşüncelere uygun olarak ve hem de hiç şüphesiz bozulmamış bir işçi devrimi kaygısıyla kesişen "meçhule bir düşüş" korkusuyla en azından siyasal alanda "polonya usulü" bir çözüme hazır olurlar: ordu aygıtının denetimini tamamiyle nomenklatura'nın ellerine bırakarak hükümeti paylaşmak ve hatta SED reformatörleriyle birlikte yönetmek.
Serbest seçimler halinde muhalefetin umabileceği seçim zaferi böyle bir yeğelemeyi özendirecektir. Hatta SPD, Batı Almanya SPD'sinin doğrudan desteği ile bu yola bağlanabilir. Böyle bir reform başarılı olabilir mi? Salt kurumsal planda, kısa vadede evet. Ama kitle hareketinin gelişmesini durduramayacaktır. Bin yönlü oto aktiviteleri boğamayacak-

tır. Aksine, onu uyarma tehlikesi bile var. İşte polonya durumu ile büyük fark.

Bu koşullarda, siyasal farklılaşmayı da açacaktır. Karma siyasal kurumların kendilerini istikrara kavuşturmaya pek şansları olmayacaktır. Orta vadede, "reformcuların" başarısızlığı muhtemel görünüyor.

Yıpranma Tehlikeleri

Deneyim bize bir kitle hareketliliğinin, en kendiliğinden, en genişlerinin bile, sonsuzluğa dek süremeyeceğini gösterir. Kesin zaferler kopanılmalıdır; yoksa gerilemeye başlar. Kimse önceden zamanlı olarak bu sınırları tesbit edemez.

Eğer kitle hareketliliği gerilemeye başlarsa; eğer kuşkuculuk yerleşmeye başlar ve umut yiterse; eğer bu koşullarda, FAC'ndeki DAC'li göçmen vatandaşların sayısı nitel bir biçimde artarsa; eğer ekonomik durum ağır bir biçimde bozulursa (özellikle böyle bir kitlesel göçe ve paranın çözülmemiş konvertibilite sorunlarına bağlı olarak) o zaman belli bir anda, siyasal durum dengesini yitirebilir.

DAC'da bulunan nüfusun çoğunluğu, şu ya da bu biçimde FAC'ine katılmanın, büyüyen sefalete göre ehveni şer olacağına kanaat getirebilir. Bu durumda dahi bu nüfus birleşik bir kapitalist almanya çerçevesinde toplumsal kazanımlarını (tam istihdam, sosyal güvenlik, dışlanmış yoksulluk) savunmaya hazır olacaktır. Batı Alman burjuvazisi kendi payına, birleşmenin ekonomik avantajları ve Batı Avrupa'nın geri kalanı üzerine sonuçlarının, operasyonun (ki her haliyle olağanüstü olacaktır) toplumsal-siyasal tehlikelerinin ve mali maliyetini bertaraf edeceğini hesap edebilir.

Siyasal devrim, o andan itibaren siyasal başka bir çıkışı olmayışı ve yıpranmasıyla yenilmiş olacaktır. O zaman Doğu-Alman işçi sınıfı tüm mücadele potansiyelini yitirmeden, büyük bir hayal kırıklığı ile savunma pozisiyonuna çekilecektir. Daha uzun vadede, bu potansiyel Batı Almanya işçi sınıfınkini dahi geliştirebilecektir. Ama bugün bu varsayımı seçmek karar verici mücadeleye girmeden yenilgiden emin olmak demektir. Aksine, bugünkü koşullarda, devrimcilerin görevi DAC'nde başlamış olan siyasal devrimin mümkün olduğunca çabuk zafere ulaşması için, akıntıya karşı gitmek, DAC'ndeki emekçilerin yardımına koşmak, tüm güçleriyle siyasal devrimi savunmak, korumak ve yardım etmektir.

13 Kasım 1989
Inpecor:
NO: 297

NOTLAR:

1) Polonyalı devrimci ve alman sosyal demokrasisinin devrimci kanat yöneticisi, Karl Liebknecht gibi Berlin Spartakist ayaklanmasının ezilmesi sırasında 1919'da Noske'nin özel birliklerince katledilmişti.
2) Öncülerinden biri Bertold Brecht'in tornuydu. Brecht tiyatrosu, Stalin'in yıldönümü için, özel olarak Stalin'in cinayetleri üzerine yazılmış bir piyes hazırlıyor.
3) "Blok Partileri"; Birleşik sosyalist Parti (SED), Liberal Demokrat Parti (LDPD), Hristiyan Demokratik Birlik (CDU), Ulusal Demokrat Parti (NDPD) ve SED'le hükümete katılan Demokrat Köylü Partisi (DBD)'dir.
4) Sosyal-demokrat Gustav Noske ocak-şubat 1919'daki Berlin ve Münih komünist ayaklanmasının ezilmesinin başlıca sorumlularından biridir. Reichwar ve Wermacht alman ordusuna III. Reich'dan önce ve sonra verilen addır.

"ROSA'NIN MÜCADELESİNE YENİDEN SARILMAK"

25 Kasım'da doğu Berlin'de SED'e bağlı gençlik örgütü FDS'nin yurtlarından birinde bir bandrol dalgalanıyordu: "Birleşik Sol'un İlk Kongresi". İçerde kızıl bir bayrak ve bir slogan: "Kendi kaderini belirlemeyi satmayalım".

Georges Villetin

Berlin, Rostock, Leipzig, Dresde'den gelen üçyüzden fazla militan toplandılar. Herbirinin kendi rozeti ve ince bir belge dosyası vardı. Hâlâ SED dışında basılı malzeme toplamak imkansız. Bazıları için bunlar "yasallık"la ilk buluşmalar. Tarih ivmelendi. Bu toplantının kökeninde, kimi yaklaşık onyıldır gizlilikte olan küçük bir marksisit militan çekirdeği var.

Bu "kurucular"a ilerici hıristiyanlar, barış hareketi militanları, Yeni Forum ve SED muhalefetinden gelenler ekleniyorlar. Eylüldeki ilk toplantı büyük siyasal yönelişleri tesbit eden ve bu toplantıyı örgütlemeye varan bir birlikte çalışmayı oturtmuş olan Böhlen Bildirgesi'nin oluşturulmasına imkan vermişti. Ses, daha baştan verilmişti: "Yetmiş yıldır KPD toplanıyordu, yarın SED yenilgisini ortaya koymak için kongresini yapacak. Rosa Luxemburg'un mücadelesini yeniden ele almak bize düşüyor. Baskıdan ve bürokratik diktatörlükten sonra, sektarizme düşmeden birlikte tartışma ve çalışmayı yeniden öğrenmek gerek. Bugün, DAC'indeki açılış, aynı zamanda kapitalizme bir açılıştır. Bizim projemiz sosyalist demokrasi ve emekçiler konseyidir."

İki gün boyunca, sık sık kesişen bir yığın konu tartışıldı: işçi konseyleri ve parlamento; sendikaların rolü; yeni bir parti mi oluşturmak yoksa diğer güçlerle, SED solu ya de Yeni Forum'la çalışarak bir toparlanmaya mı gidilmeli?

Tümü de pazar yasalarını ve kapitalizmi redetmede anlaşıktılar. Tartışmalar inşa edilecek sosyalizm tipinde canlıydı. SED sistemini ve bürokratik planlamayı kırmak gerekti ama aynı zamanda, çoğunluk başka alternatif olmadığına göre ve emekçilerin örgütlenmeleri henüz başlarda iken yeni Modrow hükümetine cepheden saldırmamak gerektiğini düşünüyordu. Salondakiler çok genç ve emekçiler azınlıktı. Bu durum kimi kez kafa karışıklığına yol açıyordu. Bazı militanlar,

oldukça kalabalık olan SED'liler, emekçilere seslenebilmek için daha somut şeyler istiyorlardı. Çok küçük bir azınlık ne kadar az olursa olsun her türlü yapılaşmaya karşı çıkıyorlardı. Nihayet, Böhlen platformunu, enternasyonalizm üzerine altıncı bir madde ekleyerek siyasal temel olarak koruma konsensüsüne karar verildi.

Bağımsız bir emekçiler kongresi örgütleme ve muhaliflere karşı polisin harekete geçmesiyle genellikle anılan günlerde, ocak ortasında Rosa Luxemburg'un katlinin anısına bir gösteri haftası düzenlenmesi önerildi. Bir başka gösteri Kohl'un DAC'ini ziyareti için öngörüldü. Birleşik Sol halka açık olması kaydıyla muhalefetin ve hükümetin katılacağı yuvarlak masaya hazır olduğunu açıkladı. Nihayet, önümüzdeki haftalarda aylık bir gazete yayınlanmış olacak. Yapılaştırma sorunlarına dair kafa karışıklığı geneldi. Dahası, anarşist akım diğer sol akımlar varken ve birçok tartışma açıkken bir örgütlenmeyi fazlasıyla çabuk yapılaştırmada çok tereddüt ediyordu.

Herkes büyük işletmelerde anlamlı bir yerleşmenin eksikliğini kabul etmede anlaşıyordu. Bu durumda, Birleşik Sol çok esnek ve desantralize yapıların bir toplanışı olarak kalıyordu. Özerkliklerini ve devrimci feminist bir yönelişi savunan bir kadın toplanmasının müdahalesi anlamlıydı. Salonun bir kısmının anlayışsızlığının yankılanmasına neden oldu bu müdahale.

FAC'inden gelen sayısız sektlerin dışında mevcut yabancı konuşmacılar arasında IV. Enternasyonal Birleşik Sekreterliği adına Livio Maitan ve Fransız seksiyonu LCR adına Alain Krivine başta olmak üzere birçok seksiyondan temsilciler, FAC'inden VSP ve yine Fransa'dan Lutte Ouvriere. Birleşik Sol'un varlığı henüz nazik, DAC'indeki tüm sol akımları toplama iddiasında değil. Ama böyle bir toplantı sürmekte olan siyasallaşmaya tanıklık etmektedir. Ulusal radyo ve televizyon günün koşullarının zorlamasıyla troçkistlerin varlığını anarak bu toplantıdan sözetti.

30 Kasım 1989
ROUGE

YUVARLAK MASA ŞÖVALYELERİ

Manuel Kellner

İç güçlüklerine (ekimden bu yana özellikle % 70'i fabrika işçisi olan 200.000 üyesinin soğuması) ve 15-17 aralıktaki olağanüstü kongresine üç hafta kalmasına rağmen SED, kendisini yapılaştırmaya ve pozisiyonlarını geliştirmeye çalışan muhalefet karşısında siyasal alanda biraz insiyatif almaya başlamış görünüyor.

SED genel sekreteri ve DAC devlet başkanı Ergon Krenz yalnıca SED'in ve eski "Ulusal Blok" partilerinin değil, muhalif örgüt ve grupların da katılması gereken bir yuvarlak masa önerdi. Krenz'in bu girişimi herkesi şaşırttı. Bir dizi şahsiyet ve muhalif grupca, siyasal ve ekonomik reformlar ve demokratik bir rejime geçişin koşullarını iktidarla görüşmek için bir yuvarlak masa oluşturulması talebi formüle edilmişti. Ama ne kitleler ne muhalif gruplar için bu taleplerin birinci planında yer alan bir istekti ve kimse SED yönetiminin, biraz naif ama genel bir yargıya göre, kendisinin Polonya ve Macaristan'daki Parti-Devlet'in "iktidarı kaybetmesine" varan bir sürece başlayacağını beklemiyordu.

Krenz'in girişiminde bir başka planda aynı şekilde beklenmedik birşeyler vardı: yuvarlak masa için diyalog muhatabı olarak anılan muhalif örgüt ve gruplar henüz yasallaşmamışlardı bile. Bu arada muhalif gruplar ilk toplantı için 7 aralık tarihini önerdiler.

Enstitüler ve FAC'nin enformasyon magazinlerinin düzenlediği kamuoyu sondajlarına göre bugün seçimler muhalif grupların en önemlisi olan Yeni Forum'un almanya liberal demokrat partisinin önünde görece bir çoğunluğuyla sonuçlanacaktır. SED % 10 ila 14 oy oranı ile ancak dördüncü sırayı alacaktır. Yepyeni olan Sosyal Demokrat Parti (SPD) biraz daha zayıf kalacaktır. Sondajların doğruluğu tartışmalıdır ama SED'in belirgin bir biçimde azınlık kalacağı açıktır. Kitleler "Hemen serbest seçimler" diye haykırırken muhalif gruplar örgütsel ve programatik açıdan seçimlerde SED aygıtı ile hemen çatışmaya girmeye hazır olmadıklarını açıklıyorlar. Tabii bu da SED'e yeniden insiyatif kazanma ve yeni manevra kolaylıkları imkanı sunan karmaşık bir durum yaratıyor.

Muhalif akımların temsilcilerinin ilk bildirimlerine bakılırsa yuvarlak masanın görevi geçici bir yeni Anayasa hazırlamak ya da Anayasayı geçici bir biçimde düzeltme olmalıdır. Özellikle hedeflenen "işçi sınıfı partisi"nin "öncü rolü"nü bağlayan paragraf (Krenz bile bu maddeyi kaldırmanın mümkünlüğünü çağrıştırdı). Aynı şekilde yuvarlak masa bir seçim yasasını ve seçimlerin madi koşullarını (yayın, enformasyon ve örgütlenme araçları vs.) formüle etmeliydi. Elbette, muhalif gruplaşmaların yasallaşması acil bir sorundu -yoksa "illegal" örgütlerin temsilcisi olan insanlarla masaya oturmak iktidar için yeni bir saçmalık olacaktır. Genellikle seçimler için en sık verilen tarih 1990 sonbaharıdır.

Bununla birlikte, gösteriler ve diğer özerk faaliyetler hız kaybediyora ben-

zer. Şüphesiz son söz henüz söylenmemiştir ve özerk sendika çekirdekleri orda burda oluşuyor ama işletmelerde işçi özörgütlenmelerinin anlamlı bir sahneye girişine henüz tanık olunmuyor. Eğer bu durum değişmezse, ne pazar mekanizmalarının genelleştirilmesini ne burjuva parlamenter bir demokrasi yönünde bir siyasal sistem isteyen, bir sosyalist demokrasi için mücadele eden (birincil olarak Birleşik Sol'da örgütlenmiş görünen) net olarak sol grupların tartışmaları çok teorik kalacaktır. Henüz varolmayan işçi konseylerine iktidarı vermek imkansızdır. Ama bu yönde düşünceler üretmek ve tabanda özörgütlenmeleri teşvik etmek gerekir. Burada motif açıktır: halk hareketinin gücü çabuk tükenebilir ve kitleler kendi adlarına konuşan siyasal aygıtlarca bir kez daha yeniden kullanılmak istemiyorsa, tabanda seçilen ve her an geri çekilebilecek insanlarla kendilerine has örgütlerini oluşturmaya zorlanacaklardır.

HONECKER'İN SUÇLANMASI

SED yönetimi eski rejimin ulu kişilerini cezalandırma talepleri önünde boyun eğmeye başladı. Honecker bile sanık olacak, özellikle Leipzig'de 9 ekimdeki göstericilere karşı bir silahlı müdahale emri imzalamış olduğu için. Bu işte Krenz'in rolü şüpheliydi. Kendi dediklerinin aksine Honecker'in emrine karşı gelmişe benzemiyor. Aynı şekilde, bugün SED yönetiminin çoğunluğu için, şimdi büyük bir ışığa tutulan iktidarın acaip suistimallerini ve imtiyazlarını kendi postlarını bırakmadan düşünmeleri çok zordur.

Zamanla ekonomik baskı dramatik hale geldi. Devlet borçları eski rejimin sandığından çok daha önemli. DAC'inde devlet yardımı yapılan ürünleri satın almak ve onları çok daha pahalıya FAC'inde satmak için bire yirmiye varan bir bağlantı ile illegal olarak büyük miktarda doğu markı satın alındı. DAC sınır denetimlerini artırarak ve doğu alman yurttaşlarının devlet yardımı olan ürünleri almak için kimliklerini gösterme mecburiyetini koyan bir kararname çıkararak buna karşı önlemler aldı.

Ama bu sadece sorunlardan biri. Hükümet giderek daha zecri koşullar dayatan "batı almanya devlet ve sermayesinin yığınsal yardımı"nı bekliyor. DAC hükümeti, FAC'inin baskısı altında, batı alman firmalarının Güney Afrikanın ırkçı rejimi ile işbirliğini terketmesi için FAC'ini kınayan Birleşmiş Milletler kararını oylamayı, aynı durumdaki tıpkı bir üçüncü dünya ülkesi gibi, redetti.

Bu arada muhalefet yapılanmaya devam ediyor. Birleşik Sol 25/26 Kasımda Federal Almanya'dan birçok aşırı sol örgütün (özellikle birleşik sosyalist parti VSP) ve Avrupa örgütünün (IV. Enternasyonal temsilcilerinin) katılımıyla kuruluş kongresini yaptı. Yeşil Parti resmen kuruldu, bununla uyuşmazlığı olan ekolojistler ise taban yapılarına dayanan ve parlamenter olmayan insiyatifler geliştirmeyi isteyen Yeşil Birlik'i kurdular. Yeni Forum kendi ekonomik tavırlarını belirlemek için bir kongre topladı. Bu kongrede batı almanya patronlar sendikasının başkanının bulunması saflarda bir yığın tartışmaya yol açtı.

27 Kasım 1989 Inprecor: No:298

GLASNOST VE SİYASAL DEVRİM

İktidardaki KP'lerin "reformcu" ve "muhafazakar" kanatları arasındaki hizip mücadelesi... sözkonusu ülkelerde bürokratik sistemi kurtarmak için izlenmesi gereken en iyi yol yordama ilişkin bir muhakeme ve siyasal tercih farkını yansıtır. Ama... bu bürokratik mücadele, aşağıda sıralanan dört ana toplumsal güç arasındaki toplumsal mücadeleyle içiçe geçmiştir:

- Muazzam maddi ayrıcalıklardan yararlanan, kendilerinden daha az ayrıcalıklı geniş bir orta ve alt düzey bürokratlar tabakası üzerinde yükselen üst düzey bürokratlar...
- Emekçi kitleler, özellikle ücretliler...
- Küçük burjuva güçler ve hem kırda hem de kentlerde eski orta burjuvazinin nüveleri.
- Maaşlı "yeni orta sınıflar", yani aydınlar...

SSCB'de ve diğer bürokratlaşmış işçi devletlerinde süregiden çatışmalara böylesi yaklaşmak, Marksist bir tahlilde olması gerektiği gibi, politik tutumların ideolojik ya da sözel yanlarına değil, mevcut toplumsal güçlerin gerçek çıkarlarına öncelik verir...

■ ■ ■

Bugünkü koşullarda, devrimcilerin görevi DAC'nde başlamış olan siyasal devrimin mümkün olduğunca çabuk zafere ulaşması için, akıntıya karşı gitmek, DAC'ndeki emekçilerin yardımına koşmak, tüm güçleriyle siyasal devrimi savunmak, korumak ve yardım etmektir.

ERNEST MANDEL